פרשת **קרח** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתק"ג שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש

רעב כבד פקד את הארי מלך החיות, בין עצי היער הסתובב לו סר וזעף מוכן הוא לטרוף ולדרום את כל אשר ימצא כדי להשקיט רעבונו, שלשה ימים שיחר לטרף ולא עלה בידו.

האריה חשש שסופו יהיה שיגווע ברעב, מה עשה, יצא אל עבר היער, פגש וראה סום דוהר לעברו, טרף את הסום ושיסעו לגזרים, בעודו מתהלך רץ לעברו זאב, ומיד טרף את הזאב ואכלו, והחיות אצים רצים מבוהלים ודחופים כדי שלא יהיו טרף לשיניו של הארי הרעב.

והנה לפתע ציץ שועל מבין עצי היער והארי רצה גם ממנו לעשות גל של עצמות, פתח השועל את פיו בחכמה ואמר לו: וכי מה יש בידי להשביעך, אני אראה לך אדם שמן, שאתה טורף ושבע ממנו, והיה שם בור מכוסה ואדם ישב מאחוריו, כיון שראה הארי, אמר לשועל: אני מתיירא מתפילתו של זה שלא יכשילני, אמר לו השועל: לא יגיעו הדברים לא לך ולא לבנך, אולי לבן בנך יגיעו, אבל בין כך אתה תשבע מרעבונך ועד בן בנך עוד יש זמן רב.

נתפתה הארי וקפץ על האדם ונפל לבור, בא השועל על שפת הבור והציץ עליו, אמר לו הארי: הרי אמרת שאין הפורעניות באה אלא על בן בני, אמר לו השועל: מסתמא כבר יש עון של של אבי אביך שאתה נתפס בו, אמר לו הארי: אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה (ירמי' לא כח) אמר לו השועל ולמה לא חשבת כך מתחילה.

משל זה כתב רב האי גאון בתשובותיו (סי' י"ג) ומסיים שם: כמה מוסר יש במשל זה דהרי גם הארי מלך החיות נפל ברשת השועל אך ורק משום שהתאווה לבשר קצת יותר שמן, דהרי מיד היה לו לחשוב אולי חטא זקינו ובעבורו יענש, ואת כל מה שהבין לאחר שנענש ונסתלקה נגיעתו, לא הבין בתחילה כאשר תאוותו משלה בו.

והנה כי כן כאשר מעיינים בפרשתן יקשה על קורח שפיקה היה, וגדול הדור היה, ועמו מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות של דור מקבלי התורה, אשר ראו בעיניהם את צרות שעבוד מצרים, ובמדבר לא חסרו דבר, באו וטענו טענת שטות "המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש".

אך ההסבר הוא שהמפריע העיקרי של האדם הוא התאוה, וכאשר התאוה מתגברת על האדם לא די שאין חכמתו מצילתו, אלא שהוא מנצל את חכמתו לעזרת התאוה כדי להטעות את העולם כולו.

ומאותו טעם לא הבינו קורח ועדתו שטענתם היא טענת שטות, דהרי תאות הכבוד סימאה את עיניהם, ולכן טענת שטות אלו שהם בדו מלבם נראו בעיניהם כטענות שיש בכוחן לעמוד מול תורתו וגדולתו של משה רבינו.

תוכן הענינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
שבח"י רפאל ..... ו
פיטת קדרת ..... ז
חוקים להורותם ..... ח
פשיטא כהלכה ..... ט
לשכת הסנהדרין ..... י
לוח ההילולא ..... יא
דבר בעתו ..... יב
נועם שבת ..... יג
פשוטלחן פלכים ..... יד
דברות קודש ..... טו

אגרת פרק ד'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להרה"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

ברוך הבא בשם ה'

באותות כבוד ואהבה, הננו מקדמים בברכת ברוך הבא, את פני רב האי גאון וגדול, מבצר מעוז ומגדל, נאה דורש ונאה מקיים, בהדר בצעת תודה וידאת שמים, המאור הגדול לממשלת התורה, מרביץ תורה בעוז ובתפארה, איש האשכולות, פה מפיק מרגליות, יום ולילה יביע אומר, דמתה לתמ"ד, ענף עץ אבו"ת, נזר יופי כליל תפארת, לבית אבותיו עטרת, עומד לנס קהילתנו, על ישראל הדרתנו, בפי ישרים תהילתנו

הגאון הצדיק

אב"ד קהילתינו וויליאמסבורג

שליט"א

בנו הגדול של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

אשר בוא יבוא ברינה לעשות את השבת
בשליחות הקודש של אבינו רועינו כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שבת המתאחדת

בעיר ה' שמה עיה"ק ירושלים ת"ו

ויפאר את המעמד הגדול לכבודה של תורה

בקרב קהילתינו הק' פה בני ברק יצ"ו

ידא בואו לברכה, ויזכה לדומם קרן התורה והידאה אלף פעמים כבה, מתוך הדרחבת הדעת ודוב שמחה, ובכל אשר יפנה ישכיל בהצלחה, וימשיך בהדבצת התורה בהרביה והמשכה, ועוד רבות בשנים יפאר וידומם קרן עדתנו מתוך נחת והדרווחה, עד ביאת מלכא משיחא, אכי"ר.

המקדמים פניו בהדרת כבוד ויקר

הנהלת הקהילה

אפילו להוסיף זהירות, יעשה רק עפ"י דעת חכמי הדור

ויקח קרח וגו', הנה אמר החכם: **'מן הזהירות שלא תרבה להזהר'** (הקדמת בעל חובת הלבבות) ודברי החכם הם דברים עמוקים בחכמה, כי ברוב פעמים כאשר האדם אינו מתבונן בחכמה להיות מאותן הנאמר עליהן (קהלת ב, יד) **'החכם עיניו בראשו'**, הנה היצר אורב לו וקם עליו בדברי רמאות **להטיל עליו זהירות שאינו עפ"י התורה, ועי"ז יטהו מדרך האמת** וכו'. והנה עצה היעוצה בכל עניני זהירות שעולה בדעת האדם ישקול הדברים במאזני צדק אם הוא באמת זהירות עפ"י התורה, או אפשר הוא מתרמית היצר כו', **ולא יסמוך על שכלו, רק יתאבק בעפר רגלי חכמי הדור ללמדהו הדרך ילך בה, ואם לא יעשה כן הנה בנקל יכול להלכד בתרמית היצר ח"ו.** והנה בעבור זה ספרה לנו התורה הקדושה ספור המעשה דקרח ועדתו, **הגם שהיה קרח גדול במעלה ונכבד בבית אביו הקדושים והיה רוצה לעשות מצוה גדולה לעבוד לפני ה' בעבודת הכהונה ואמר 'כי כל העדה כלם קדושים' ולא התבונן כי הזהירות היא מתרמית היצר, פוק חזי מה עלתה ביה.**

דברים נחמדים – להרה"ק בעל בני יששכר זללה"ה
(תמכין דאורייתא תקנת יב"ג אות ד. וע"ע באגרא דכלה כאן)

"כולם קדושים" בזכות הצדיק

רב לכם כי כל העדה כלם קדושים. 'רב לכם' כשיש לכם רב, היינו שתכניעו עצמכם לצדיק הדור, 'כי' ראשי תיבות כ'נסת י'שראל, שתתאספו אליו לקבל מאתו דבר ה', עי"ז אכן יהיו **'כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'.**

קול יעקב – להגה"ק בעל "מלא הרועים" זצ"ל

הראיה על תשובה אמיתית, כשהיא ממשכת שמחה

בקר ויודע ה' את אשר לו וגו'. הנה, אם האדם קם בחצות לילה ומשים על לבו לשוב ולשפוך שיחו לפני השי"ת, ומתחרט על עונותיו בלב נשבר ונדכה, ומה גם אם יתעורר עוד להצטער באמת על גלות השכינה, הנה אם על ידי כך יבא למדת העצבות ומרה שחורה חלילה, וזה אין נכון לו. **אך הבחינה היא, אם שב באמת בכל לבבו לפני ה', ואם נרצה הוא לפניו, הנה אחרי כן אזי יושפע עליו אור ה' להשיב ולשמח את נפשו** כו'. אך העיקר, אם אינו מכוון עבור עצמו רק על צער גלות השכינה, כמו שאמר משה רבינו ע"ה (לעיל יב, יג) **'אל נא רפא נא לה', 'לה' היא השכינה,** כי עיקר הפגם נראה בה, כמו שאמרו (אבות ב, א) **'דע מה למעלה ממך', 'דע'** אם תרצה לדעת, **'מה למעלה'** החסרון, באיזה בחינה, תדע **'ממך'** אם אתה שרוי בשמחה או בצער, הנה הוא ניכר למעלה יותר בשרשו. לכן אם האדם שב בתשובה שלימה ומתקן הכל עי"כ הוא מעורר היחוד והשמחה למעלה, והזמן הראוי לזה הוא בחצות לילה קודם אור הבוקר, אשר אז החסד גובר והשמחה בעולמות העליונים. וזהו שאמר: **'בקר ויודע ה' את אשר לו', ר"ל אז יתעורר בלבו שמחה אחרי נשפך שיחו במרירות, יודיענו כי לו המלוכה ומושל בגוים.**

תפארת שלמה

מחשבת האדם בהשכמתו בבוקר, לפי מעשיו אתמול

וידבר אל קרח וגו' בקר ויודע ה' את אשר לו. צריך להבין למה דחה אותם ואמר: בוקר ויודע ה'. וי"ל ע"פ מה שמצינו בגמ' (ברכות טז:) דר' אלעזר התפלל **"ונשכים ונמצא ייחול לבבנו ליראה את שמך"**, והכונה היא, דהנה לפי מעשה האדם ביום, כך הוא ענייני הנשמה בעלותה למעלה בלילה: אם מחשבותיו ומעשיו בקודש, הנה הנשמה מידי עלותה בלילה תתדבק במקורה ותשכים בבוקר ביראת הש"י, ואם בהיפך, מחשבותיו ומעשיו לא לה' המה, הנה אין מניחין את הנשמה בלילה לעלות למקורה כו'. כנודע מזוה"ק (ח"א פג.), ועי"ז באיתערותא דנשמה בבוקר אינה מוצאת ייחול הלב ליראה. וזה שביקש התנא: **ונשכים ונמצא ייחול לבבנו ליראה את שמך.** והנה, כאן אצל קרח ועדתו, שהיצר הסיתם שכוונתם לשם שמים, לעבוד עבודת הקודש בכהונה, לכן אמר להם משה: **"בקר ויודע ה' את אשר לו"** אם תשכימו ותמצאו ייחול לבבכם ביראת השם, תדעו שכוונתכם לש"ש, ובאם לאו, תדעו שזהו מתרמית היצר.

אגרא דכלה

חשיבות כל עבודת איש ישראל, שפועל כל היחודים

ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב. ידוע שכל אחד מישראל צריך לדבק עצמו במילי דשמיא, והיינו **שעל ידי שמדבר בדברי תורה ואומר שירות ותשבחות נעשה יחוד למעלה, ואף על פי שאינו יודע לייחד יחודים.** וזהו שאמר הכתוב: **'ונחשב לכם תרומתכם'** לשון התרוממות שאתם מרוממים להקב"ה, ואע"פ שהוא בלא יחודים, נחשב למעלה **'כדגן מן הגורן'** כתרומת גורן, ר"ל כמו הסנהדרין שהיו יושבין כחצי גורן (סנהדרין לו:) ע"ש, והם מסתמא היו יודעים לייחד יחודים, **'וכמלאה'** כמו שהיו מלאים 'מן היק"ב' ר"ת י'חוד ק'דושה ב'רכה (כמפורש בזה"ק). וזהו גם כן פירוש הפסוק (תהלים קלח, ב) **'כי הגדלת על כל שמך אמרתך'**, היינו, על כל השמות והיחודים, הגדלת עוד יותר **'אמרתך'** היינו שבחו של הקב"ה ואהבתו, מלשון (דברים כו, יח) **'וה' האמירך'**, והבן".

תורת שמעון – להרה"ק ר"ש מויערסלאב זי"ע

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, גפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות איתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, העריכים חיזוק כל היפים

תורה

עיקר תענוג חש"י כשהאדם לומד הלכה בהכנעה

וידבר ד' אל משה קח מאתם משה וגו'. הנה אמרו חז"ל 'אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה' **פירוש שזה עיקר התענוג של השם יתברך ברוך הוא כשאדם לומד הלכה בהכנעה גדולה, ואין מתגאה בלימודו חטוב כו'** * וזהו **'קח מאתם'** פירוש זאת תקבל מאתם לעיקר בעיניך * **'משה'** פירוש הכנעה שיהיו מוכנעים ושפלים בעיניהם כו', **'מאת כל נשיאיהם'** פירוש וביותר יוכנעו בנשיאות עצמם שלא יתגאו בחשיבות עצמם וגדלותם לאמר בלבם שהם בעצמם גדולים וחשובכה ים.

נועם אלימלך

'תלמיד חכם' נקרא כן, ואין אומרין 'חכם', כי עיקר שבח החכמה אינה הכשרון אלא ההוספה בלימוד מאחרים

ויקח קרח וגו'. במדרש אה נפשע מקרית עוז כו'. דאיתא במשנה כל מחלוקת שהיא לש"ש סופה להתקיים זו מחלוקת שמאי והלל. ומחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח. א"כ משמע שמחלוקת קרח היה ג"כ בתורה דמדמה לה למחלוקת שמאי והלל. וכן איתא במד' דאמר קרח כל העדה שמעו בסיני אנכי ה' אלקיך. דהנה כתיב ה' יתן אומר המבשרות צבא רב כשאמר הקב"ה אנכי ה' אלקיך קיבל כל אחד אלקותו ית"ש כפי השגת דעתו והתורה כולל כל דיעות של בנ"י. ותורת ה' תמימה כולל כל הדעת. **אבל בחי' תורה שבע"פ כ"א מקבל לפי דעתו ושם יש מחלוקת ולכן איתא אלו ואלו דברי אלקים חיים שכ"א דבריו נובעין ממה שקיבל מתורה שבכתב** ולכן כל תורה שבע"פ צריך להיות נסמך לתורה שבכתב. וזהו כל אסמכתות שבגמרא כו'. והנה משה רבינו ע"ה קיבל התורה בעבור כל בנ"י והי' כולל כל הדיעות שהרי אנכי שמעו כל אחד לפי השגתו. ואח"כ אמרו 'קרב אתה ושמע' א"כ הי' בו כלל כל הקבלות. וכן איתא 'יפקוד ה' איש על העדה' דרשו חז"ל שידע להלוך נגד רוח של כל אחד ואחד. א"כ ודאי מרע"ה כך הי'. וכ"כ מורשה קהלת יעקב שתורת משה כולל כל דיעות שבכלל ישראל. **ואם הי' כוונת קרח לש"ש הי' מבטל עצמו למרע"ה. ואיתא ת"ח מרבין שלום, ורב שלום בוניך. ולא אמרו חכמים רק תלמידי חכמים שזה שלימות התורה שהחכם יוסיף תמיד על חכמתו וילמוד מן הגדול ממנו. וגם ילמד להפחותים ממנו. כי החכמה מצד עצמה אינה מעלת האדם שהרי נגזר על הטפה אם יהי' חכם או טיפש אבל צדיק ורשע לא נגזר. ולכן עיקר שבח החכם כשהחכמה מביאתו לעסוק תמיד בתורת ה' להוסיף לעצמו ולאחרים. וע"ז אמרו כל שמעשיו מרובין מחכמתו. ואיך יתכן לחיות מרובה. רק כשמוסיף בכל עת ולומד מאחרים היודעין יותר ממנו. וגם מלמד לאחרים נמצא מעשיו מרובין ואז מרבין שלום. ובקרח כתיב ויקח לעצמו שהי' חכם לעצמו וזה נפשע מקרית עוז כו'** (פי' 'נפשע' היינו שנדחה, מקרית 'עוז', אין עוז אלא תורה).

שפת אמת

תפלה

חשיבות כל עבודת איש ישראל, שפועל כל היחודים

ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב. ידוע שכל אחד מישראל צריך לדבק עצמו במילי דשמיא, והיינו **שעל ידי שמדבר בדברי תורה ואומר שירות ותשבחות נעשה יחוד למעלה, ואף על פי שאינו יודע לייחד יהודים.** וזהו שאמר הכתוב: **'ונחשב לכם תרומתכם'** לשון התרוממות שאתם מרוממים להקב"ה, ואע"פ שהוא בלא יחודים, נחשב למעלה **'כדגן מן הגורן'** כתרומת גורן, ר"ל כמו הסנהדרין שהיו יושבין בחצי גורן (סנהדרין לו:) ע"ש, והם מסתמא היו יודעים לייחד יהודים, **'וכמלאה'** כמו שהיו מלאים 'מן היק"ב' ר"ת י'חוד ק'דושה ב'רכה (כמפורש בזה"ק). וזהו גם כן פירוש הפסוק (תהלים קלח, ב) **'כי הגדלת על כל שמך אמרתך'**, היינו, על כל השמות והיחודים, הגדלת עוד יותר **'אמרתך'** היינו שבחו של הקב"ה ואהבתו, מלשון (דברים כו, יח) **'וה' האמירך'**, והבן".

תורת שמעון – להרה"ק ר"ש מיערוסלאב זי"ע

חשק הבוית"ש יותר משבח המלאכים ונשמות הצדיקים, הוא בשבח העולה מנשמות אשר הם בעוה"ז

ויאמרו אל אלהי הרוחת וגו' עוד נתכוון לדבר לפניו דברי ריצוי המתקבל לפניו, על פי מה שקדם לו בידיעת הדרגות החפץ שיש לבורא, הא' הוא שבח והלל אשר יתנו לו צבא מעלה, למעלה ממנו שבח והלל אשר יתנו לו נשמות הצדיקים משני אוצרות החיים, אוצר אחד של נשמות שעדיין לא באו לעולם הזה, שעליהם אמרו ז"ל (יבמות סב:) עד שיכלו [כל] נשמות שבגוף, ואוצר ב' של נשמות שכבר באו לעולם הזה, וחזרו ונתנו באוצר החיים, וכולם נותנים שיר ושבח והודאה לבורא יתעלה שמו בסוד כל פעל ה' למענהו. **למעלה מהם השיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה, אשר הם תוך הבשר, והוא מונעם מהכיר ה', והם מתעצמים לאהוב ה', ולשבחו ולהודות למאמרו, זה עליון וחשוק אצל הבורא למעלה מהכל, וכמו שמבוארים הדברים בהרחבה בספר חזוחר גם בדבריהם ז"ל:** ולזה נתחכם משה וריצה ה' בדבר שהוא חפץ בו, ואמר אלהי הרוחות לכל בשר, שאתה חפץ שאלהותך תהיה לרוחות בזמן שהם בבשר, ואם אתה ממיתם, אתה חסר רצון זה, ואין נכון להגביר הדינים, שיסובבו הפסד קבלת אלהותך לרוחות שבבשר, שהוא רום תכלית חשקך.

אור החיים הק'

תפילה ולימוד בהרמת קול, דרך הנצחון במלחמת היצר

וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ", העצה להתגבר על היצר בעת שהוא מתגבר היא לצעוק בקול בתורה ותפלה, וזה **"נסו לקולם", 'זיי האבן זיך געגומען צום קול', "כי אמרו פן תבלענו הארץ" שהארציות והחומריות תבלענה אותנו על כן לקחו עצמם לבחי' זו.**

הרה"ק ר' משה מקוברין זללה"ה

אתה וכל עדתך הנועדים על ה' ואהרן מה הוא כי תלינו עליו. ויבואר דהנה אם הכהנים הוי שלוחי דרחמנא א"כ מה לקרח להתלונן, משא"כ אם הוי שלוחי דידן הלכה מבואר באו"ח דבחזן יכול היחיד לעכב משום דהוי ש"ץ ואין נעשה שלוחו בע"כ, וא"כ הי"נ בענין הכהונה ע"כ, ולפי"ז אם הוי שלוחי דרחמנא אין לו להתלונן רק על ה' שעשה אותם שלוחים, והנה נחזי אנן דאם אמרינן שלוחי דרחמנא הם הוא יקר גדול דעבד מלך מלך ונופל הקנאה עליו, משא"כ אם שלוחי דידן עבד ודידן הוא והשליח לא עדיף מהמשלח ואין הקנאה נופל על זה, וזה מאמר משה כיון שאתה מקנא, בע"כ אתה צריך להודות כי הוא שליח דרחמנא, וא"כ אתה מתלונן על ה', וזה אמרו אתה וכל עדתך הנועדים על ה', ואהרן מה הוא כי תלינו עליו, ר"ל דאם סבריתו שדידן הוא א"כ מה הוא ואלא ע"כ דסבריתו דשליחי דרחמנא הוא, הרי אתם נועדים על ה'.

(ישמח משה)

☆

ויקח קרח. ובמדרש מה ראה קרח לחלוק על משה פרשת פרה אדומה ראה. והנ"ל כי הביא רש"י עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאת ממנו שמואל וכו', ומצינו כי גם אהרן נבחר לכהן בזכות בניו כדאיתא במדרש וערכו בני אהרן, אמר משה להקב"ה לעצים חלקת כבוד בשביל בניהם דתנן כל העצים כשרים לעצי המערכה חוץ מעצי זית, ולאהרן אי אתה חולק כבוד בשביל בניו, א"ל חייך בשבילך אני מקרבו ואני עושה אותו עיקר שנאמר צו את אהרן ואת בניו, הרי שגם אהרן נבחר רק מכח בניו, אלא דמצינו סתירה לזה ממה דאיתא במדרש אמר אהרן מוטב יתלה הסרחון בי ולא בהם, א"ל הקב"ה חייך לא תזוז מן הפלטין שלי לעולם שנאמר ומן המקדש לא יצא, הרי שאדרבא בשביל זה נבחר להיות כהן, אמנם לעומת זה מצינו במדרש ונתתם אותה אל אלעזר הכהן

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

הם נטלו כסף מעדת קרח, וזה היה בעוכריהם וגרם להם למרוד בה' ובמשה עבדו

ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קרואי מועד אנשי שם. מעשה ומרן רבינו זיע"א בהיותו בפעם האחרונה בירושלים, בביתו של הרה"ח רבי ליפא שווארץ, וליד שולחנו הסבו אז כמה רבנים וראשי ישיבה, התגלגלה השיחה על אודות הכספים שמלכות המינות בארץ ישראל נותנת למוסדות התורה, ועל הממון ש'משרד הדתות' ו'מועצה הדתית' נותנת להרבנים והדיינים שלהם. מרן זיע"א דיבר אז בריתחא, והסביר את ההשפעה הרעה שזה גורם, להיות משוחד בהשלטון הכופר, כי זה הנוטל תמיכה כספית מהם, הגם שנראה לכאורה אשר אין הם מבקשים שום תמורה עבור תמיכתם, **אבל זה גורם להכנע להם, ואי אפשר בשום אופן להעיז אחר כך להמרות רוחם, הנותנים את התקציבים נעשים ממילא אדונים להמקבלים והנהנים מהם.**

המשיך מרן זיע"א את שיחתו ואמר: התבוננו וראו, כיצד באמת הצליח קרח למשוך אחריו את ראשי הסנהדרין, קרואי מועד אנשי שם, ולהמרידם נגד משה ונגד הקב"ה סוף סוף הם היו תלמידי חכמים, יראי אלקים שמשה בחר אותם להיות ראשים ומנהיגים, והם עמדו במעמד הר סיני ושמעו קול ה', ראו את משה ידבר והאלקים יעננו בקול, ואיך זה השפיע קרח על גדולים כאלה לחלוק על משה ועל הקב"ה, הלא דבר הוא, אלא מאי ממשיך רבינו זיע"א, **קרח שפיקח היה, העניק להם כספים, ופיזר להם ממון, ולא ביקש מהם שום תמורה, שלח להם כספים כאילו להחזקת תורה בלבד, והם נהנו מכספו, ואח"כ בבא העת, שלח אליהם קרח שיצטרפו אליו ללחום עם משה ולמרוד בהקב"ה, ולא יכלו להעיז פנים אליו ולסרב לו, וזה גרם כל האסון.**

גמר מרן רבינו זצ"ל את שיחתו, כי הגיע זמן מנחה, התפזר הקהל שהיו מסובים על שולחנו, כשיצאנו מביתו של רבי ליפא, נטפל אלי ראש ישיבה מסויים ואמר לי: נוכח הייתי בשעת השיחה, ותמוה לי מאד על דברי האדמו"ר מסאטמאר, שאמר מתוך ריתחא, שהסנהדרין אנשי שם קרואי מועד, נטלו כסף מקרח וזה גרם להם למרוד בה' ובמשה עבדו, אני - טוען אותו הראש ישיבה - בקי באגדות חז"ל ובמדרשים כולם, ואני אומר שאין בשום מקום דבר כזה, שהם נהנו מממונו של קרח, ושזה גרם להם לאבדון, לא נזכר בשום מקום בחז"ל או בראשונים דבר כזה. אמרתי לו: נו, למה לא שאלתם את הרבי, היכן המקור לדבריו, ענה הראש ישיבה "לא היה לי חוצפה כזאת".

והנה כשאני לעצמי ידעתי כי כל היוצא מפי קדשו של מרן זצ"ל תורת חיים היא, ויש לזה מקור בחז"ל או בראשונים, אבל גם אני לא רציתי לשאול את רבינו זצ"ל היכן המקור, סיפרתי את הדבר לידידי הרה"ח רבי הערש פנחס מאשקאוויטש, והוא שאל את רבינו, כתלמיד לפני רבו, היכן המקור לדבריו אלה, **השיב לו מרן זצ"ל על אתר "עיין ברש"י במסכת סנהדרין דף נ"ב ע"ב, ותבין",** פתחנו את הגמרא וקראנו את לשונו הטהור של רש"י הקדוש שכתוב לאמר: **"משום דאיירי בעדת קרח נקט לה, שהיו תלמידי חכמים כדכתיב נשיאי עדה קרואי מועד אנשי שם, ועל שם שפיתם אותו רשע כשנהנו מממונו, הקלו בעיניו להשיאם ולהחזיק ידו במחלוקת ולמרוד בהקב"ה".**

עולמות שחרבו (עמ' פ"ד)

עצה טובה לעמוד לימין הצדיק בעת שמחה והצלחה, ולא ימתין ח"ו שיהיה עת צרה רח"ל

וידבר ה' אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה ולבניך לחק עולם. ופירשיז"ל **בד"ה 'ואני הנה נתתי לך. בשמחה, לשון שמחה הוא זה,** כמו (שמות ד, יד) הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו, וכו'. סיפר הרה"ח כו', שאמר לו הרה"ק מסאטמאר ז"ל על הא דכתיב בפר' קרח כתיב אצל מתנות כהונה **"ואני הנה נתתי לך משמרת תרומותי"**, ופרש"י **"אין והנה אלא לשון שמחה"**, ולכאורה הוא פלא, מה הפירוש לשון שמחה בכאן אצל מתנות כהונה, **וא"ל דאי' אשר הצדיק נקרא בשם 'כהן', ורמז רש"י כשתביא מתנות להכהן היינו הצדיק, אל תמתין עד שהוא עת צרה רח"ל, אלא אין והנה אלא לשון שמחה, שתביא לו מתוך שמחה ובעידן הדוותא.**

גליון 'ניצוצי אורות' (סקאליע ויגש תשס"ה)

לפי שאהרן עשה את העגל לא ניתנה לו עבודה זו שאין קטיגור נעשה סניגור הרי מזה מוכח שאהרן נבחר רק בשביל בניו, ומזה מצא קרח את לבבו לעורר על הכהונה של אהרן כי גם הוא כמוהו שלשלת גדולה יוצאת ממנו, וז"ש המדרש מה ראה קרח לחלוק פרה אדומה ראה.

(ייטב לב)

☆

רב לכם כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה' וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר ויודע ה' את אשר לו. ויל"פ עפ"י המבואר דקרח היה רוצה שיהיה בימיו עולם התיקון מה שיהיה לעתיד, ולדרכינו יתכן שרצה מה שיהיה לעתיד שעל העתיד כתיב ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ואז לא יצטרך אדם לזולתו להעניק לו מחכמתו ולהורות לו הדרך לעבוד את ה' כי כולם יכירו וידעו כי ה' הוא האלוקים אבל עתה הנה כל אחד לומד מזולתו וכמו שפי' בס' העיקרים אל יתהלל חכם בחכמתו עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל וגו', ר"ל שלא יתהלל החכם בחכמתו דייקא להחזיקו לעצמו, השכל ויודע אותי כי אני ה' עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי ר"ל להשפיע ולהעניק מחכמתו לזולתו כי כן הוא כוונת הבריאה, והנה קרח רצה שיהיה כמו לעתיד שכ"א לא יצטרך לאחר וז"ש כי כל העדה כולם קדושים מעצמם ואינם צריכים להניק מזולתו כמו לעתיד, כי ובתוכם ה' שהשפע חכמת אלוקים בא לכ"א בהשואה לכלום וא"כ מדוע תתנשאו על קהל ה', והשיבו בוקר ויודע ה' את אשר ל"ו דייקא מי שכוונתו להחזיק החכמה רק לעצמו בלבד ולא ירצה להשפיע לזולתו כי באמת כן הוא כוונת הבריאה כמו שנאמר כי באלה חפצתי

(קדושת יו"ט)

☆

בקר ויודע ה' את אשר לו. ויבואר ע"פ דברי הבעש"ט על דברי הגמרא שוחט משום מאי חייב משום צובע, והכוונה כי שוחט רומז על מלאך המוות שהוא היצר הרע ואמרו חז"ל דלעת"ל ישחוט אותו הקב"ה וע"ז הקשה משום מאי חייב והלא הוא עושה רצון קונו ובשביל כך נברא להכסית בני אדם לדבר עבירה, ומשני משום צובע היינו שהוא צובע את העברה למצוה ובשביל זה לא נברא וע"כ חייב ע"כ, והעצה להבחין בין מצוה לעבירה כתב באגרא דכלה שיבחין לעצמו אם גם בשאר מצוות שהם בודאי מצוה תשוקתו לקיימם גדול כ"כ כגון ציצית תפילין אזי הוא טוב, אך אם אינו משתוקק כ"כ לשאר מצוות, א"כ הרי הוא מפיתוי היצר, וכ"כ מחלוקת קרח היה נראה בפניהם למצוה רבה שהתאוו לעבודת הכהונה בקרבנות, ולזה אמר להם משה בוקר"ר ויודע ה' את אשר לו, כי הרבה מן המצוות אינן נוהגות בלילה אלא ביום כמו ציצית ותפילין שופר ולולב, ובכן נמתין עד הבוקר ונראה אם גם שאר מצוות התורה הנוהגות ביום אתם ניגשים בתשוקה ובתלהבות כזה, ומשם נדע לעבוד את ה'.

(ברך משה)

☆

ויקח קרח. ובמדרש פליאה מה ראה קרח לחלוק על משה ברייתא דרבי ישמעאל ראה. ויובן בהקדם דברי הגמי בגד שאבד בו כלאים עושה ממנו תכריכים למת, ארי"י זאת אומרת מצוות בטילות לעת"ל, וכן אמר ר' יוחנן דאפילו לקוברו מותר, וכתבו התוספות דפליגי בזה רבי יוחנן ושמואל, דרי"י ס"ל דמצוות בטילות לעת"ל ושמואל סבר דמצוות אין בטילות לעת"ל, וכתב בכסף נבחר דפליגי בפירוש הכתוב ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן, ופריך עלה בגמי וכי אהרן לעולם קיים אלא מלמד שלעתיד יחיה אהרן ויתנו לו תרומה, דבי ר' ישמעאל תנא לאהרן כאהרן מה אהרן חבר אף כל כהן חבר, ובזה פליגי שמואל ורי"י דשמואל סבר כמ"ד דלעתיד יחיה אהרן ויתנו לו תרומה וא"כ מוכח דאין מצוות בטילות לעת"ל, אבל ר"י סבר כתנא דבי ר' ישמעאל שדריש מה אהרן חבר אף כל כהן חבר ובאמת מצוות בטילות לעת"ל ע"כ, והנה כל מגמתו של קרח הרי היה לשמש בכהונה אך כתב האר"י שלעת"ל יכהן קרח בכהונה גדולה וא"כ לכאורה לא היה לו לחלוק, אלא דסבר דמצוות בטילות לעת"ל וא"כ לא תגיע לו לעולם הכהונה, וזהו ביאור המדי מה ראה קרח לחלוק על משה ברייתא דרי ישמעאל ראה דדריש לאהרן כאהרן מה אהרן חבר אף כל חבר הרי דמצוות בטילות לעת"ל ולא יוכל לשמש אז בכהונה לכן חלק על הכהונה כדי שיוכל לשמש בכהונה תיכף ומיד.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

פנינים מתורתן של מרן רגי"ה ק' נעל"ד רבי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על התורה הקדוש

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ויקח קרח וגו' (טז ו). פירש"י פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא. יש להבין כיון דרש"י מפרש תמיד כך סדר הפרשה על פי דרשה מכו"ל, למיזה צורך הקדים תחלה הקדמה זו. ועוד יש לעיין, דהא אין דרכו של רש"י בשום מקום לומר על מדרש שנדרשת יפה, כמילו הוא נותן הסכמה אל המדרש שהוא יפה.

והעולם מפרשים דברי רשיז"ל שפרשה זו יפה נדרשת, כי נהוג שבעולם שאם מיזה רב ודרשן רוצה לדרוש בשום מקום, ומינו בקי בטיב מקום ההוא, אז עליו למקור מקודם בפיזה ענין נתפסים בני אותה העיר, כדי שידע בפיזה ענין לומר דברי מוסר ותוכחה, ממנם בענין המחלוקת יכול לדרוש בכל מקום שהוא, כי רובם ככולם נתפסים בזה, וזהו שפירש"י פרשה זו, שהוא ענין המחלוקת, יפה נדרשת, שבכל מקום יכולים לדרוש ולהגיד תוכחה בענין זה. ממנם עוד לאלוה מילין.

ואפשר לרמז בדברי רשיז"ל, כי מדרך העולם כשרואים בחדם שהוא מוחזק ומפורסם לעובד ה', אין שהוא מורה היתר לעצמו בשום דבר, אז מיד לוקחים ממנו רמיה לעשות כמוהו. ומעתה הלא קרח אדם גדול היה במצוחר בספה"ק, ואם כן היה מקום לחשוש דכשירמו בני החדם אין שהוא מחזיק במחלוקת, יורו אחרים גם כן לעצמם לעשות כמותו להחזיק במחלוקת.

לכן טרם כל שיא לפרש ענין מחלוקתו של קרח, הקדים רש"י שפרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא, לבל תדמה בנפש החדם כי הדברים הללו הם כפשוטים ויקח רמיה ממנו להחזיק במחלוקת, כי עליו לדעת שאין כוונתו של קרח היתה כמו שנראה מפשטות המקרות, אלא כמו שנדרש בדברי רז"ל שכל כוונתו היתה לשמים, וכמו שביארו כל מפרשי המורה בחופנים שונים כל אחד על פי דרכו, אלא שמעשי שטן הללים ונתפס בדבר, אבל חלילה ליקח משם רמיה להחזיק במחלוקת.

דרשה פ' קרח תרצ"ו בק"ק סוואליאווא יצ"ו

המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מכל עדת ישראל וגו', ובקשתם גם כהונה (טז ט-י). יש לעיין בלשון המעט מכ"ס, דהיה לו לומר המעט לכם, כי משה אמר להם המעט לכם כי הבדיל אתכם מעדת ישראל להיות לויים כי בקשתם גם כהונה, ומה זה אמרו המעט מכם.

ואפשר לפרש עפי"ד הגמ' (חולין פט.) לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' (דברים ז ז), אמר להם הקב"ה לישראל, מושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני, ואמי גדולה לאברהם אמר לפני (בראשית יח כז) ואנכי עפר ואפר, למשה ואהרן אמרו (שמות טז ז) ונחנו מה, לדוד אמר (תהלים כב ז) ואנכי תולעת ולא איש, ע"כ. הרי לן מזה כי מדתן של ישראל הוא להתנהג בשדת הענוה, ובשעת שהקב"ה נותן להם גדולה יודעים שאין זה בזכות עצמם רק בזכות רחמי הקב"ה עליהם, וזהו שגורם להם להיות ממעטין עצמן לפני הש"ת.

וזה שאמר להם משה רבינו, המעט מכ"ס, כלומר שאתם הייתם לריכים למעט מעצמותיכם, ולהשפיל אתכם לפני הקב"ה, ומטעם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם להיות לויים, ובני ישראל כשנותנים להם גדולה הם ממעטין את עצמן, ואתם בקשתם גם כהונה, הלא אין זה דרכן של בני ישראל.

הרה"ח ר' עקיבא ווינשטאק הי"ו משב"ק, ששמע מפי רבינו ז"ל

אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו ותתן לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה (טז יד). מיכף למידק מדוע הזכירו העיניים דוקא, ולא אמר משאר האברים כגון הרגלים או הידים.

ויש לומר על פי שכתב ק"ז זללה"ה בישמח משה (פ' תשא ד"ה ויאמר אני אעביר) לפרש נוסח התפלה (בשמו"ע בשבת ויו"ט) שבעינו מטובך, כי בשאת כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, אלא דלפעמים נראה בעיני האדם כאילו הוא לרוע חלילה, לפי שסומך אינו שבע משום שאינו רואה (יומא עד:), וכמו

כן מנחנו אין אנו מרגישים בהם בכל עת ואינם נראים לעיניו על כן אין אנו שבעים מהם, ולכן נקשתיו שבעינו מטובך, שיהיה לנו נישים וטובות גלוייס שנשבע נפשינו מהם, עכ"ל.

ובבחינה זו כתב בקדושת לוי (לרמ"ם השנה ד"ה והנה להבין) לפרש הכתוב (תהלים פה ח) הראנו ה' חסדך, דלפעמים כשיורד השפע הטוב, אינו מגולה, רק הוא מסתתר ומוצע בקופסא בתוך הרע, ולזה התפלל דוד המלך ע"ה הראנ"ו ה' חסדך, שיהיה הטוב מגולה לעין כל רואה, עכ"ל.

ועל פי זה יתכן לפרש תרעומתם של בני ומצרים בתומרם אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו ותתן לנו נחלת שדה וכרם, לכוונתם היתה שעל ידמר הרי בודאי נעשה להם במדבר גם טובות גדולות, דמכל מקום טובות הללו היו מכוסים ונלתי נראים לעין הרואה, ואין אנו חפצים רק בנסים נגלים, וזהו שאמרו העיני האנשים ההם תנק"ל, כלומר כיון שעשית לנו נסים נסתרים, נמצא דברלונך שנהיה בבחינת סומין שאינם מכירים ומרגישים בהנסים, אבל אנחנו אין אנו חפצים בנסים כאלו רק בנסים נגלים, ובכן לא נעלה.

לקט ששנ"ה שנת תרצ"ז גליון ח סימן פה

ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אותם וגו' וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה' (טז ל). יש לעיין להת בני ישראל חטאו במדבר פעם ופעמים ובכל פעם התפלל משה רבינו עליהם והמלין טוב בעדם, אם כן למה דוקא כשבע לידי מחלקותו של קרח שוב לא התפלל משה רבינו עליהם, ולדרכה אמר להם דבריס חריפים ניומר, כי אם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה וגו'.

אך הענין הוא, כי על כל דבר פשע מועיל תשובה ומרטה, ובכל דבר שנכשל האדם עוד יש בידו לתקן ולשפר את מעשיו מהיום והלאה, אמנם אם הולכים ועושים מעשים אשר לא יעשו נגד ההנהגה, ורוצים לקלקל ההנהגה, אז צריכים לנקוט אמצעים החריפים ניומר, כי אלילה להמשיך ככה הלאה, ועל כן אין שום עצה ואין שום תשובה רק ופצתה האדמה את פיה וגו'.

מפי הרה"ח ר' שלמה היימאן הי"ו, ששמעו מהמשב"ק

הרה"ח ר' יעקב הערש ברייער ע"ה, אשר שמעו מפי רבינו ז"ל

ומענין הזה נראי להעתיק מה שכתוב בס' בוגינע קדישע (חלק ג עמוד קפג) וזה לשונו, אימרתי לפעמים אשר יחידים מן התלמידים לא התנהגו כראוי וכהן לבן יקיבה וגרמו לרבינו עגמת נפש, וכאשר התלוננו מנהלי ורשאי היקיבה לפני רבינו, הוכיח רבינו את חותם התלמידים על פניהם בדברים קשים כגידים, אבל לא ניוה להרחיקם מהיקיבה ומכותלי בית המדרש. מה שאין כן במהרש ובמהריב אשר חותר תחת התנגדת היקיבה, על זה לא יכול רבינו להבליג, ואת אלה ניוה להרחיק מבית המדרש, ואף הבדיל חותם מחבורתינו. ואמר רבינו דמהרש גרוע ממי שעבר עבירה, כי אינו דומה מי שנכשל ח"ו ועבר עבירה, למי שמהרש וממריך יסודות הסדר הנהוג, דמי שנכשל בדבר עבירה, יש לו תקנה שישוב ויחזור למוטב, מה שאין כן מי שמקהיל קהלות ומסית וממריך אחריס, אדם כזה מסוכן מאוד, ועלול להרוס ולהחריב את הכל, לכן צריך להרחיקו בעוד מועד.

את מחתות החטאים האלה בנפשותם (יז ג). פירש"י שנעשו פוסעים בנפשותם שנחלקו על הקב"ה. ולכאורה קשה להת כללא אית לן (יומא לו:) דמטעים היינו שגגות ופשעים זדונות, ואם כן למה כאבה התורה הלשון מטעים המורה על השוגג, הלא הם היו בחמת מזידין בדבר זה, שהרי כבר התרה בהן משה (דלמי לאו הכי לא היו מחויבין מיתה).

ואפשר לומר על פי מה שביאר האריז"ל (הביאו החיד"א במדבר קדמות מערכת ג אות ה) בחטא עץ הדעת, אלא שנכנס בו יצר הרע והיה לו שום מחיזה בחדא הרשעון, ועל ידי זה הלית לפתותו אחר כך לאכול ממנו במזיד, עכ"ל. הרי לן מזה כי ישנו לפעמים שנכשל האדם על ידי לחזה שוגג, ושוגג זה עושה פגם בנפשו, ועל ידי כן בא אחר כך לידי מזיד.

ולזה כאבה התורה את מחתות החטאי"ם האלה התורה על השוגג, ללמדינו כי מה שנעשו אחר כך פוסעים בנפשותם, זה בא להם על ידי שהיו מתחלה שוגגים בדבר, ונכנס בקרבם היצר הרע ונעשה פגם בנפשותם, ועל ידי זה באו אחר כך לידי פשיעה. וזהו הנקת הכתובים, את מחתות החטאי"ם האלה, כי מתחלה היו רק שוגגים, אבל זה גרם להם אחר כך בנפשות"ם, פי' להיות מזידין.

ס"ג קרח תשכ"ז

ומדוע תתנשאו על קהל ה'

המשמש החסיד של הרה"ק ר' יצחק מוורקא זצוק"ל סיפר: שבהיותו פעם עם הרב בוורשה להשתדל לטובת הכלל כדרכו בקודש וחזרו פעם לפנות ערב מן העיר אל המלון שלהם ורצו לפתוח את חדרו של הרבי וימצא כתוב על הדלת באותיות גדולות דברי זלזול על הצדיק מוורקא וכל הדלת מלמעלה ועד למטה היתה רשומה בדברי עתק אלה והמשמש עמד נבהל ומשתומם למראה עיניו אמר לו הרב מוורקא אל יפול רוחך כי קבלה ממורי שכל בעלי המחלוקת מוציאים דיבה על איש באותו מידה דוקא שהוא נזהר בה ביותר והביא על זה ראיה שמצינו שקורח ועדתו בתלונתם על משה רבינו אמרו ומדוע תתנשאו על קהל ה' הרי שהעלילו עליו דוקא במדת הגאוה בו בזמן שהתוה"ק מעיד והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה.

וישמע משה ויפול על פניו

אחד מן המתנגדים בא פעם להרה"ק הבעל התניא זי"ע והוכיח אותו על שמתנהג באדמורו"ת בהתרוממות והתנשאות, כפף הרה"ק את ראשו על זרועותיו על השולחן, כמו שעושים ב"נפילת אפיים", ושהה כך איזה זמן, אח"כ הגביה את ראשו, והשיב להאיש: כתיב (במדבר א' ט"ז) "ראשי אלפי ישראל הם" שאלופי וגדולי ישראל נקראים "ראשים", והנה הראש והגוף אע"פ שהם מחוברים יחד, בכל זאת הם מחולקים בלבושיהם, שעל הגוף שמים בגד בפני עצמו, ועל הראש בגד בפני עצמו, ולמה לא יתפרו בגד אחד לראש ולגוף כאחד, אלא שהראש צריך להיות מובדל מהגוף, וכן ראשי הדור צריכים להיות מובדלים מהעם. כשהלך האיש השואל אמר לו בנו הק' לאביו הבעל התניא: בשביל להשיב תשובה זו הרי לא היית צריך להניח ראשך על זרועותיך והיית יכול להשיב לו תיכף, השיב לו אביו הק': הנה מצינו כשאמר קורח "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'" כתוב "וישמע משה ויפול על פניו" ואח"כ השיב להם "בוקר ויודע ה' את אשר לו וכו'", ולכאורה היה יכול משה להשיב זאת תיכף ולמה נפל תחילה על פניו, אך משה רבינו ע"ה חשש כששאלו לו "מדוע תתנשאו" שמא שואלים זאת מלמעלה, וקורח הוא רק שליח, וא"כ אם יאמר לו תיכף יבוא אח"כ איש אחר ויאמר לו שוב כך, לפיכך נפל על פניו תחילה, להתבונן אם באמת יש בו איזה התנשאות, ולאחר שהתבונן וראה שאין בו שום התנשאות, וכמו שהעיד עליו השי"ת "והאיש משה עניו מאד", אז הבין שאין זה שליח מלמעלה כי אם קורח פלגאה, ואז השיב לו משה "בוקר ויודע ה' וכ'", כך - סיים הבעל התניא - הי' בנידון דידן.

והנה פרח מטה אהרן

פעם אחת סיפר הרה"ק ר' יצחק מנעשכיז זי"ע מעשה שהי' בעיר אפטא שהיה שם רב אחד צדיק גדול, והי' אז בימיו איש אחד סוחר למדן וחכם, ודרכו היתה לסחור באחוזות הפריצים, וע"י שהי' לו עסקים עם גוים הלך ונתדרדר מיום ליום עד שלבסוף המיר את דתו רח"ל ולקח לו "פריצה" גויה לאשה, הדבר היה כמובן רע בעיני אנשי העיר אך לא יכלו לעשות מאומה, במשך הזמן נשמע קול כמה פעמים שהוא רוצה לחזור לדתו, ועל ידי כך גרם לעלילות רבות על הרבה אנשים שכן מצד חוקי הממשלה אסור היה לפתות או לעזור למומר לחזור לדתו. פעם אחת ישב לו הרב של העיר אפטא בלילה ולמד, פתאום נשמעו נקישות בדלת, הרב פתח הדלת והנה אותו המומר לפניו ומתחנן ואומר: רבי רצוני לחזור בתשובה!, והרב שידע שהרבה עלילות נגרמו לבני העיר על ידו, גירשו מביתו, אמנם המומר לא פסק מלבוא לפני הרב במשך כמה לילות רצופים, עד אשר פעם אחת נתקצף עליו הרב, והרים את מטהו ואמר לו: צא מזה ואם לא אכך במטה שבידי, ובתוך כך נעץ הרב את המטה בארץ ונפלט מפיו דיבור זה: "כשם שהמטה הזה לא יצמיח פרי, כך אתה לא תחזור בתשובה". הלך המומר משם בפחי נפש והרב חזר ללימודו, לאחר שעה נפנה הרב מלימודו, ולתמהונו הגדול ראה דבר נפלא - המטה הוציא פרח וגמל פרי - הבין הרב עד היכן הדברים מגיעים, והמשיך בכוח מחשבתו הק' שאותו האיש יבוא אליו שוב, ואמנם האיש בא, והרב סיפר לו המאורע ולימד אותו דרכי התשובה, נאנח האיש וסיפר להרב שכבר יש לו בנים מהאדונית, אמר לו הרב: אתה עשה את שלך, וה' יעשה את שלו, והנה פתאום מתו הבנים שלו, והוא הציל סכום כסף מסוים מנכסיו וברח לו, ונעשה בעל תשובה גדול.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, בדרך צחות וטלי צהנאמרים

ויקח קרח. וברשיו"ל 'פרשה זו יפה נדרשת'. אמרתי פעם בפתיחה לדרשה בפרשה זו במונטריאול **על דרך צחות**, כי מגיד או דרשן שאומר דברי מוסר אין מהצורך שדבריו יהיו מפורשים ומוסברים היטב בפסוק, כי כל מטרת הדרשה הם דברי המוסר שהוא משמיע, אבל מי שאינו אומר דברי מוסר ועיקר דרשתו היא פירוש המקראות ומדרשי חז"ל, אז צריכים דבריו להיות מוסברים ומובנים היטב בפסוקים ובמאמרי חז"ל. והנה בפרשת קרח אין מקום לומר דברי מוסר, כי הלא קרח טען 'כי כל העדה כולם קדושים' ממילא אין צורך להשמיע להם דברי מוסר, וע"כ אומר רש"י פרשה זו יפה נדרשת, מאחר ואינך אומר דברי מוסר עליך לדרוש יפה ולבאר את מקראי הקודש כדי שכולם יהנו מיופי הפירושים ותוכנם החשוב. **דברי אש**

ברוך הבא בשם ה' ברכנוכם מבית ה'

בריך מתייך לשלם

בשם כל קהל אנ"ש מקדמים אנו בברכה את פני הדרת גאון האי גברא רבא, המפורסם לשם ולתהלה, בתוככי עם סגולה, המאור הגדול לממשלת התורה, עוטה כשלמה אורה, מרביץ תורה לעדרים, פה מפיק מרגליות ופנינים יקרים, חן הוצק בשפתותיו, מלהיב את לבות בני ישראל בדרשותיו, גן הדסים ערוגת הבושם, ממשיך שלשלת הזהב מגזע רבותינו הקדושים, נאה דורש ונאה מקיים, פרי צדיק עץ חיים, על ישראל הדרתו, רועה נאמן לעדתו, עומד לנס קהילתו, כש"ת

הגאון הצדיק

אב"ד דקהילתינו ויליאמסבורג

שליט"א

לרגל הופעתו פאר בשערי עיה"ק ת"ו

בשליחות קודש של אביו הגדול כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לפאר לעדוך ולעמוד בראש

שבת המתאחדת

לאנשי שלומינו פעיה"ק ת"ו

כינוס אנ"ש רבתי

לחיזוק בדקי קהילתינו הק'

יהא בואו לברכה ולחיזוק והרמת קרן קהילתינו הק'

ומברכין אנו למרנא ורבנא, בשם קהל עדת מי מנה, ברכת ציון וירושלים יעמוד לו להתברך משמי מעונה, עוד רבות בשנים יעמוד על משמרתו, להשפיע מבאר תורתו, עדי נזכה לותחזינה עינינו, בביאת גואלינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו, אמן ואמן.

כ"ד המקדמים פניו בהדרת כבוד

הנהלת הקהילה • וועד קרן הבנין

הנהלת המוסדות • הנהלת הכולל

ויקח קרח וכו'. פירש"י לקח את עצמו וכו' ויל"פ דהנה רשיז"ל כתב וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן, והענין הוא, עפי"מ שאמרו חז"ל (יומא כ"ב:) מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול מפני שלא היה בו שום דופי דאמר רבי יוחנן משום רשב"י אין מעמידים פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו שאם תזוח דעתו עליו אומרים לו חזור לאחוריך, ודוד היה בו שמץ דופי דאתי מרות המואביה משא"כ בשאול עי"ש. והנה במשה ואהרן ג"כ היה שמץ דופי כי עמרם נשא דודתו שעתידה תורה לאסור ולפיכך היו יכולים להתמנות פרנסים על הציבור, אבל על קרח יקשה, קרח שפקח היה חכם היה עשיר ויחסן היה מה ראה לשטות זה שירצה להיות פרנס על הציבור הלא אין בו שום דופי ואי אפשר להיות פרנס אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, לכן אמר עינו הטעתו שראה שלשלת גדולה יוצאה הימנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן שגם בו לא היה שמץ דופי ואעפ"כ היה פרנס ושופט על ישראל ימים רבים א"כ מוכח דמעמידים פרנס אע"פ שאין בו שמץ דופי, אמנם באמת טעה קורח בזה טעות גדול ושכח את עצמו, דהא גבי שמואל יהיה הוא הקופה של שרצים שיהיו תלויה לו מאחוריו שאם תזוח דעתו עליו יאמרו לו אביו זקינך קרח נטבע בארץ, והיינו דאמרו חז"ל ויקח קורח, לקח את עצמו, שלא ראה את עצמו.

(ראשי בשמים)

☆

ומדוע תתנשאו על קהל ה'. פרש"י אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברר לאחיך כהונה, ונל"פ עפי"מ דאי' בגמ' אין ממנין פרנס על הציבור אלא א"כ קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, אך מאידך גיסא בכהן מצינו איפכא שצריך להיות מיוחס כדאיתא בגמ' דב"ד של כהנים היו יושבין שכל מי שנמצא בו פסול לא היו מניחין לו לעשות העבודה, וזאת היתה טענת קורח אם לקחת אתה מלכות א"כ מוכח שקופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, א"כ לא היה לך לברר לאחיך כהונה שצריך להיות מיוחס ולא יהי' בו שום דופי.

(ידיעות שלמה)

☆

ומדוע תתנשאו על קהל ה'. פרש"י אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברר לאחיך כהונה, ונל"פ עפי"מ דאיתא בזוה"ק מפני מה זכה אהרן לגדולה לפי שהיה אוהב שלום ורודף שלום ומעורר את ישראל לתשובה נמצא לפי"ז דאין מגיע לאהרן הכהונה אלא כשיש חוטאים בישראל וצריכים לעוררים בתשובה משא"כ בזמן שכל העדה כולם קדושים לא מגיע לו הכהונה, והנה גבי משה מצינו איפכא דלא היה לו הגדולה רק כשהלכו ישראל בדרך הישר והטוב אבל בזמן שחטאו ישראל בעגל אמר לו הקב"ה לך רד, רד מגדולתך, ולפי"ז באו עדת קורח על משה בטענה אחת ועל אהרן בטענה אחרת דלמשה טענו "רב לך" זה שאתה הוא רב ומנהיג זה רק מפני שכל העדה כולם קדושים וא"כ ומדוע תתנשאו על קהל ה' ולאהרן טענו "רב לך" פי' דהגדולה הזאת הוא רב לך מפני שכל העדה כולם קדושים ואינם צריכים להתעוררות תשובה ומדוע תתנשאו על קהל ה', ומעתה מיושב דברי רש"י דטענתם היה ממנ"פ אם לקחת אתה מלכות זאת אומרת שכל העדה כולם קדושים א"כ לא היה לך לברר לאחיך כהונה שלא מגיע לו הכהונה רק כשיש חוטאים.

(דברי מהרי"א)

דורש טוב

ויקח קרח וגו', איתא מדרש פליאה: **"מה ראה קרח לחלוק על משה פרשת פרה אדומה ראה".**

אפשר לפרש, דהנה רש"י פירש להלן (פסוק ג): **'כולם קדושים כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה, לא אתם לבדכם שמעתם בסיני 'אנכי ה' אלקיך', כל העדה שמעו'.** עוד איתא ברש"י בפר' יתרו על הפסוק **'אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'**, ולמה אמר לשון יחיד 'אלקיך', ליתן פתחון פה למשה ללמד סניגוריא במעשה העגל. וזהו שאמר: **'למה ה' יחרה אפך בעמך'** (שמות לב, יא) לא להם צוית 'לא יהיה לכם אלהים אחרים' אלא לי לבדי.

והנה, לפי זה קשה על קרח, מה ראה לשטות זה להטעות את כולם בטענת 'כולם קדושים כולם שמעו דברים בסיני', והלא אדרבה, בזו הטענה חוזר ומעורר ח"ו את חטא העגל לאיתנו הראשון, ואף ששבט לוי לא טעו בעגל, מכל מקום היאך היה יכול להטעות את שאר השבטים בזה.

וי"ל, על פי דרשת רבי משה הדרשן (הביאו רש"י בפר' חקת) שנתן טעם לפרה אדומה '**תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל**'. וזוהי כוונת המדרש: **'מה ראה קרח לחלוק על משה'**, ולומר לו "כי כל העדה כולם קדושים כולם שמעו דברים בסיני", **והלא בזה עורר ח"ו את חטא העגל**, ולכך מתרץ: **'פרשת פרה אדומה ראה'** שהיא מכפרת על העגל. **ואם כן חזרה העטרה ליושנה להיות כולם קדושים שכולם שמעו מפי הגבורה וכו'.**

ברית אברם

שבח"י רמב"ן

וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן יִצְהָר בֶּן קְהָת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן: (פרק טז פסוק א)

ויקח קרח[א]. פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא[ב]. ויקח קרח. לקח עצמו לגד אחד, להיות נחלק מתוך העדה, לעזור על הכהונה. וזהו שתרגם אונקלוס 'ואתפלג' נחלק מתוך העדה, להחזיק בממלכות. וכן 'מה יקחך לכך' (שיר השירים ז יב), לוקח לותך, להפליגך משלך כני מדם[ג] [שאיוב רצה לכחוש בשכר ועונש, ואליפז התימני הוכיחו על ששומע לעצת לבו הלוקחו להבדל משאר בני אדם בטענותיו על הבורא] **לשון רש"י. ודעת הממדרש, היו כפיכום הכה** [ש'ויקח' היינו מעשה, שלקח את עצמו]. **לכל לממו שם, אין 'ויקח', אלא לשון פליגה, שלכו לקחו** [לקיחת עצה בלב נקרא לקיחה, ולפי"ז 'ויקח' היינו המחשבה], **כענין שנאמר 'מה יקחך לכך'. ואיזו היא לומה, שלקח עלמו לגד אחד. וכן 'מה יקחך לכך', איזו שיקח לותך לגד אחד, להפליג עלמך משלך כני אדם. אבל לוטה הממדרש כ'ויקח קרח', שלקח עלה עלמו, לעשות מה שיספר** [הכתוב אח"כ]. **כי הלקיחה, תאמר על העצה והמחשבה[ד]. וכן, 'מה יקחך לכך' מה מחשבה יקח לך לכך, שתחשוב בספתר** [בדבריו לא גילה איוב את מצפוני לבבו כנגד השגחה העליונה, כי אם התלונן על מר גורלו, ואליפז עמד על מצפוני לבו ועורר אותו על זה על שחושב] **ליש דין ולית דיין** [שהקב"ה סילק את השגחתו מהעוה"ז], **ולא תגלה לותה** [המחשבה הנסתרת בלבך]. **לו 'מה יממון עיניך', שתתוך למיזותיך נכר, שתתה כופר במשפט המלהים, ולא תפרש זה. לכל תקרא תגר** [בא בטענות על הנהגת הבריאה], **כמסתיר עלמו** [מחשבת הלב]. **ולליפז תמר זה לשיב, קודש שגילה שיב מחשבתו כמממר כירור, שיין לטורת השגחה בפרטי הנבריאים השפלים** [שאח"כ כבר אמר איוב שכופר בשכר ועונש]. **ולכך תמר לו** (שם פפ יג) **'ותמרת מה ידע תל, הבעד ערפל ישפוט'. והוא ענין המענה** [שנאמר שם 'ויען אליפז התימני'] **ההוא לתתפוטו תו. וכן לשון לקיחה בתקבה 'קחו מוסרי'** (משלי ח י), **'ולכלתי קחת מוסר'** (ירמיהו יז פג) [הרי מפורש בפסוקים אלו שהלקיחה היינו המחשבה]. **תמרו עוד בתדרש** (רות יח טז) **'ויחלוק', 'ויבכר', 'ויטו' קרא שיב נאמר. תלת 'ויקח', תה לקח בלוס, תלת לבו נטלו. תמר הכתוב, 'תה יקחך לכך'. והוא כמו שפירשתי** [מפורש להדיא במדרש רבה ש'ויקח קרח' היינו לקיחת הלב]. **ואונקלוס שתרגם 'ואתפלג'** [שזה לקיחת הגוף], **פתר הענין, לא הלשון, כתנהגו בתקומות רבים** [שבין שנטילת העצה כאן היתה להבדל ולחלוק על משה תירגום 'ואתפלג', אבל אינו פירוש התיבה]. **וכן תרגם 'על לכר קרח'** (במדבר טז יט) **על פלוגתא דקרח, ותרגם 'כדבר כלעם'** (במדבר כג טז) **כעלא כלעם**, [ומזה שלא פירש בשני המקומות אותו פירוש על 'דבר' הרי לנו שאינו מפרש המילה] **כי הוא מזכיר הענין כתרגומו. וכי תכריתם תמר, 'ויקח קרח' תנשים, דלך קלרה** [הכתוב קיצר בלשונו וכאילו היה נאמר ויקח קרח 'אנשים', המאתים וחמישים איש הנזכר להלן][ה], **כמו 'תמור לחם'** [שחסר תיבה, שהיה צריך להיות כתוב חמור 'טעון' לחם] (שמואל ב טז כ) [ולפי זה הפירוש 'ודתן ואבירם', שקרח עם דתן ואבירם לקחו ביחד המאתים חמישים איש]. **ותחריש תמרו כי 'ולתן'** [הוא"ו של ודתן מיותר, ופירש הכתוב שקרח לקח את דתן ואבירם והמאתים וחמישים איש], **כמו ותלה כני לבעון ותיה ועגה** (בראשית לו כד) [שהוא"ו של 'ואיה' מיותר], **ותקונו** [כאילו היה כתוב] **ויקח קרח לתן ותכיתם. ולפי דעתי אין לורך** [לפרש כל הני פירושים בויקח], **כי הגון הוא בלשון שיתמר ויקח קרח ולתן, ויקומו ויקהלו על משה ועל אהרן, כי ככל תחילת מעשה תבוא לקיחה, והוא לשון התעוררות במעשה ההוא. ולפי"ז מתפרש ויקח קרח' שקרח התעורר לחלוק על משה. וכמו שאומרים באידיש זיך נעמען', וכמו כן מפרש רבינו כוונת הכתוב 'ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה'** (בראשית כה ב) **ש'ויבא' אין פירושו מלשון ביאה ממקום למקום, אלא פירושו לשון התעוררות להספיד את שרה. וז"ל "או שיהיה לשון 'ויבא', לאמר, שנתעורר אברהם להספד הזה והתחיל לעשותו, כי כל מתעורר ומתחיל במלאכה יקרא 'בא אליה'".**

[ו] **ומשם תמצא לקיחה, והוא לשון התעוררות כמעשה ההוא**[ו] [ולפי זה ויקח אין הכוונה על לקיחת איזה דבר, רק התעוררות במעשה ההוא]. **וכן ומכשלוס 'לקח ויצא לו כחייו את תלכת'** (שמואל ב יח יח) [וגם שם הכוונה של 'לקח', היינו התעוררות, שהתעורר להציב מצבת זכרון]. **ומשם תמצוץ לפרש כי הלקיחה על הדבר תשר יזכיר תמרי כן, ויקח תכשלוס את המלכת וילך לו כחייו, כך תפרש ויקח קרח את התנשים תכני ישראל ומתתים ויקומו לפני משה ויקהלו על משה ועל תהרן:**

כמעשה חש"ב

א כתוב 'ויקח קרח', ואינו מבואר בקרא מה לקח. ויבואר בדברי רבינו כמה פירושים.

ב פירוש, הרבה פעמים אין הפשט והדרש עולים כאחת, אבל בפרשה זו הדרש קרוב לפשוטו של מקרא.

ג דעת רש"י שלשון קיחה היינו רק על 'מעשה' [ולא על מחשבה]. ומפרש ויקח קרח – שלקח את 'עצמו', לצד אחד, להיות נחלק מתוך העדה. ובוודאי גם רש"י מודה שהיה מחשבת הלב לפני שהחליט לחלוק על משה, ודבר זה למידים מהראיה שמביא רש"י מהכתוב 'מה יקחך לבך', שמחשבת הלב גרם לו להפליג משאר בני אדם, הכא נמי בקרח היה מחשבה קודם למעשה, דהיינו שקודם שלקח את עצמו לחלוק על משה היה לו מחשבת הלב. אבל 'קיחה' היינו רק על מעשה.

ד לפי המדרש 'ויקח קרח' – את לבו, היינו עצם **המחשבה** על מה שעשה, שלקחה לבו לחלוק על משה. כי הלקיחה תאמר על העצה והמחשבה, וכן 'מה יקחך לבך', מה מחשבה יקח לך לבך.

ה וכן פירש רש"י באופן השני, וז"ל "דבר אחר 'ויקח קרח', משך ראשי סנהדראות שבהם בדברים וכו'".

ו דעת רבינו בפירוש זה, שאין הכונה על לקיחת איזה דבר, רק כי בכל תחילת מעשה תבוא לקיחה, והוא לשון התעוררות במעשה ההוא. ולפי"ז מתפרש ויקח קרח' שקרח התעורר לחלוק על משה. וכמו שאומרים באידיש **זיך נעמען**', וכמו כן מפרש רבינו כוונת הכתוב 'ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה' (בראשית כה ב) **ש'ויבא' אין פירושו מלשון ביאה ממקום למקום, אלא פירושו לשון התעוררות להספיד את שרה.** וז"ל "או שיהיה לשון 'ויבא', לאמר, שנתעורר אברהם להספד הזה והתחיל לעשותו, כי כל מתעורר ומתחיל במלאכה יקרא 'בא אליה'".

סיכום השיטות	רש"י	מדרש	אבע"ז	רבינו
ויקח קרח	לקח את **עצמו** [מעשה]	**לקח עצה בלבו** [מחשבה]	**ויקח קרח אנשים** [חסר תיבת 'אנשים']	**התעוררות** האדם לעשיית מעשה – **זיך נעמען**, [ואינו מלשון 'לקיחה'.]

וַיְדַבֵּר אֶל קֹרַח וְאֶל כָּל עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וְיֹדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַקָּדוֹשׁ וְהִקְרִיב אֵלָיו וְאֶת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יַקְרִיב אֵלָיו: (פרק טז פסוק ה)

...ולמיתי כמונקלוס שתרגם כל קטרת הנזכרת כפרשה 'קטרת' כלשונו, לפי שמל כו 'קטרת בוסמין' כמנהגו [בשאר מקומות לפרש 'קטרת בוסמין'] **'. נרמה שסכר שׁ**[כאן] **לפי היה קטרת הסמים של הקדש, מכל לבונה וכיוצא בה שהקטיר לנסיון** [לצורך המבחן] **ה, וכן עשה ככני מהכן** [בפרשת נדב ואבוהו תירגם 'קטרת' בלא בוסמין, לפי שלא הקטירו קטרת של מצוה]. **ועתה לכותיו, שהיה קטרת הקדש, ושל הנגוע.** [ולפי"ז למה לא אמר התרגום קטרת בוסמין] **ומולי, לפי ילמה מונקלוס לעשות הקטרת להוסיף בו 'בוסמין** [שהיתה עשויה מבשמים בעלי ריח טוב], **לק כהעשות עניני כמשה.**

אֱמֹר אֶל אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת מַחְתֹּת הַמִּבְעָר וְאֶת אֵשׁ זָרֶה הָלְאָה כִּי קָדֵשׁוּ: (פרק יז פסוק ב)

כי קדשו – המחתות, והם מסורין בהגמה, שכבר עשמום כלי שרת, לשון רש"י. ולפי יעתי טעם למיסור הזה, שהרי קטרת זרה הקריבו, וזר שעשה כלי שרת להקריב כמוך כמיסור מינו מקושם. מכל ים לומר, כי בעבור שעשו כן על פי משה היו קדש, כי הם הקדישו מותם לשמים, לפי שחשבו שיעשה מותם המלקיש כשם, ותהיינה המחתות המלה כלי שרת כמהכ מועד לעולם. והנכון בעיני, כי ימר הכתוב, 'כי הקריבום לפני ה' ויקדשו, ויהיו למות לבני ישראל'. בלומר, מני הקדשתי מותם, מעת שהקריבו מותם לפני, כדי שיהיו למות לבני ישראל ט.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִנְחָל וְחֵלֶק לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם אֲנִי חֶלְקְךָ וְנַחֲלָתְךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (פרק יח פסוק כ)

בארצם לא תנחל. שתהיה נומל חלקך, כמחד מכל שבטי ישראל. [ואפילו] **חלק קטן לפ יהיה לך כמלכם כלל. כי העניש משך נתנו להם, עני מקלטו היו ולמודך ישראל הן '... וכוותיהו דכשו 'כמלכם לפ תנחל, בשעת חלוק הארץ, 'וחלק לפ יהיה לך בתוכם', כביזה,** [כיו] **'אני חלקיך', על שולחני אתה מוכל.**

מעשה חש"ב

א בכל המקומות הנכתבים תיבת 'קטורת' מתרגם התרגום 'קטרת בוסמין'. ואילו בפרשה זו תרגם 'קטורת' כלשון הכתוב. וראוי לציין שבתרגום אונקלוס שלפנינו, גם כאן תרגם 'קטורת בוסמין'. וכתב בספר מיני תרגימא (הובא בשוב ירושלים), שכדאי הוא רבינו לומר שמלה 'בוסמין' ניתוספה ע"י תלמיד טועה וכו', ואילו ראה וידע מה שכתב רבינו כאן, היה יודע כי כל המוסיף גורע.

ח יש לפרש כוונת רבינו, בהקדם מש"כ רבינו בפרשת תרומה (כה ו) לפרש הקרא 'בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים', דבאחד עשר סממני הקטורת היה גם סמים וגם בשמים [סמים הם תרופות שאינן למאכל, ובשמים אלו המינים הנאכלים ויש להם ריח טוב]. ודעת רש"י והתרגום ש'הסמים' נקראים גם הם 'בשמים' בעבור ריחם הטוב, ותיבת 'בשמים' מורכבת מהתיבות 'בה סמים'. דהיינו שמש"כ התרגום בכל מקום 'ולקטרת בסמיא', הכוונה שבאחד עשר סממנים שבקטורת יש בהם גם סמים וגם בשמים. ושניהם נכללים במלת 'בסמיא'. ולפי"ז אפ"ל כוונת רבינו, שלכן לא כתב התרגום כאן 'בוסמין', שכאן שלא היה קטרת סמים של הקדש, הקריבו רק מין אחד, דהיינו רק 'הסמים' כלבונה וכיו"ב, ולא הקריבו את 'הבשמים', לכן לא כתב 'בוסמין'.

ומה שכתב רבינו 'אבל לבונה וכיוצא בה', אין כוונתו שהיה רק מין אחד בלבד מכל אחד עשר סממנין, רק כוונתו שהיה רק ממיני הסמים, ולא מהבשמים.

ואפ"ל הטעם שלא הכניסו בשמים בקטורת זו, שלא יהא הקטורת מהודר, וכמו שהביא רבינו אצל מנחת סוטה (במדבר ה טו), שלכן לא היה בה שמן ולבונה, שלא יהא קרבנה מהודר.

ט **תמצית דברי רבינו:** דעת רש"י שהמחתות נאסרו בהנאה, כיון שעשאם לכלי שרת בזה שהקטירו את הקטורת. והקשה רבינו למה נעשו כלי שרת, הרי כתיב שלקחו איש 'מחתתו', [שאינה כלי שרת]. ולא מצאנו בכתובים שהם הקדישו את המחתות. ומיישב רבינו ב' תירוצים א. שכיון שעשו כן ע"פ משה, הם הקדישו אותם לשמים. ב. שהקב"ה הקדיש אותם בעת שהקריבו אותם, כדי שיהיו לאות לבני ישראל.

ואפשר לומר שב' התירוצים מי הקדיש את המחתות המקריבים את הקטורת, או הקב"ה, תלוי בב' האופנים שכתב רבינו לעיל (פרק טז פסוק ה) האם משה חשב מעצמו לבחון אותם ע"י הקטורת, או שהיה ציווי מהקב"ה. וז"ל רבינו (שם): "והנה משה מעצמו חשב המחשבה הזאת [לבחון אותם בקטורת]. ורצה בקטורת יותר משאר קרבנות, כי ראה כבר בנדב ואביהוא, כי בהקריבם קטורת זרה לפני ה', נשרפו. וכו'. ובטח משה כי השם מקיים דבר עבדו, ועצת מלאכיו ישלים. ויש אומרים כי 'וישמע משה ויפול על פניו', לדרוש את השם, לדעת מה יעשה. ואז נאמר לו 'בקר ויודע ה' וגו' ואז נאמר [דהיה ציווי מהקב"ה לקחת המחתות]".

ולפי"ז אפשר לומר דתירוץ א' שהם הקדישו אותם, היינו לפי האופן שמשה מפי עצמו אמר להם שיקטירו את הקטורת. ולכן הם הקדישו אותם. אבל התירוץ ב' שהקב"ה הקדיש אותם, היינו לפי האופן שהקב"ה ציוה את משה להבחין אותם ע"י הקטורת. וע"כ הקב"ה הקדיש את המחתות.

י הנה לכאורה בכתוב יש כפילות הלשון, דהרי בתחילה כתיב 'בארצם לא תנחל'. ושוב כתב 'וחלק לא יהיה לך'. ומבאר רבינו שבתחילה נאמר שלא יהיה להם חלק בארץ ישראל כאחד משבטי ישראל. ושוב הוסיף שאפילו חלק קטן בארץ ישראל לא יהיה להם כלל. אמנם לכאורה קשה שהרי קבלו ערי הלויים, ע"ז מיישב רבינו שאינן נחשבות לנחלת הלויים, שכן היו ערי מקלט ושמשו לצורך כל ישראל.

והנה האוה"ח הק' (פרשת מסעי, לה ו-ז) כתב וז"ל "וסובר אני שבן לוי נדחה מפני ישראל הגולה, אם רבו הרצחנים והוצרכו לשש עירות, ידחו הלוים מהם, שהרי הקדים הכתוב זכות לגולין". מבואר מדברי האוה"ח הק' דרוצח בשוגג קודם לבן לוי, ולכאורה אפשר להביא סמוכין לדברי מדברי רבינו שמבאר כוונת הכתוב 'וחלק לא יהי לך', שגם ערי הלויים הם לצורך ישראל. ודו"ק.

ברכת כהנים ונשיאות כפים בזמן הזה (ד)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בשבועות העברו פ' נשא, בהעלותך, שלח לך, הי' מאמרינו במה שמצינו בפרשה מצות עשה המיוחד רק לבני אהרן הכהנים, כדכתיב דבר אל אהרן ואל בניו לאמור כה תברכו את בני ישראל, אמור להם, דהיינו לישא כפים ולברך את ישראל באהבה, לעיין ולחקור האם גם בזמן הזה הם מצווים במצות עשה זו, ולפי מה שבארנו דהכהנים מחיובים הם לישא כפים בכל יום ואף בחו"ל, א"כ יש לתמוה למה אין נושאין כפים גם בזמן הזה? וכעת נמשיך עוד בענין ברכת כהנים.

ובאמת נוכל לומר אשר מענינא דיומא הוא, כי בפרשת השבוע מצינו שניתנה לאהרן ובניו כ"ד מתנות כהונה, וידוע דברי ה'רבינו בחיי', וזל"ק: "כה תברכו, מסר להם הקב"ה הברכות לכהנים במתנה שיהא כח בידם לברך את ישראל ולפי שעתיד למסור להם ארבעה ועשרים מתנות כהונה ועם זו הם עשרים וחמשה, לכך הזכיר הלשון הזה כ"ה תברכו כלומר עם ברכת כהנים הם עשרים וחמשה" וכו', עי"ש. ולכאורה פלא הוא בפשטות נשיאות כפים עבודה היא ולא מתנה. ומרן ה'חתם סופר' ז"ל כתב בזה דבר נפלא, וזל"ק: "ונ"ל לפרש כי ודאי ברכת כהנים עבודה היא ולא מתנה, אך מ"ש כאן אמור להם, ופירשו חז"ל (סוטה לח.) 'בקול רם', פי' שהיה יכול לברך בלחש כדרך שמברכים הבנים והתלמידים ולא ישמעו המברכים, ומ"מ היו מתברכים הישראלים וגם הכהנים המברכים מדכתוב ואברכה מברכך, ואך נצטוו 'אמור להם' דייקא שישמעו הישראלים והוא לטובת הכהנים, כי השומע כעונה וישראל השומע מכהן יברכך הוה כעונה יברכך לכהן, נמצא מתברך ב' פעמים, א' ממה שמברך וכל המברך מתברך, וא' ממה שישראל עונהו יברכך ה', עכדה"ק.

וב'כלי יקר' פרשת נשא כתב ג"כ כעי"ז, וזל"ק: "ואולי מספר כ"ה הוא בזכות עשרים וארבע מתנות כהונה ועם ברכת כהנים הרי עשרים וחמש מתנות כהונה בזכותם חלה הברכה על ישראל, ואם תשאל מה הנאה יש לכהנים בברכה זו שתהיה נחשבת בכלל כל מתנות כהונה, תלמוד לומר ואברכה מברכיך אם כן על ידי ברכה זו יקבלו גם המה ברכה", עי"ש.

עכ"פ נחזור להמו"מ בענין מה שאין עולין לדוכן: הנה בספר 'חוט המשולש' מבואר שהרה"ק ר' נתן הכהן אדלער ז"ל עלה לדוכן בכל יום, על שחשב עצמו לכהן מיוחס, עי"ש. אולם הי' לו בזה טעמים כמוסים, וגם תלמידו הגדול מרן החתם סופר ז"ל פסק שלא יעלו לדוכן בכל יום כמבואר במאמר הקודם.

וב'עליות אליהו' (בחדש דף צ"ב הערה א') מובא בשם הגאון ר' דוד לוריא ז"ל: "ושמעתי שהי' רבינו ז"ל רוצה להנהיג בביהמ"ד שלו ג"כ בחו"ל שישאו הכהנים את כפיהם, ומה' היתה הנסיבה שביום ההוא שחשב זה נתפס בבית האסורים ע"פ עלילות שוא שנתגלגל עליו מענין המחלוקת בין הרב והקהל דווילנא כנודע, ולכן אף כשיצא חפשי מבית האסורים לא רצה עוד לקבוע המנהג הזה", עי"ש.

ומביא עוד שם: "ואני שמעתי מפה קודש דודי הגאון מוהר"ח ז"ל שכמה פעמים השתוקק רבו ז"ל

להנהיג בבית מדרשו שיהיו הכהנים נושאים כפיהם בכל יום ולא ערב לבו לעשות מעשה, עד שפעם אחת באמצע היום החליט בדעתו שלמחר ישאו הכהנים כפיהם והנה באותו היום לקחוהו ונתנוהו בתפיסה על העלילה שהעלילו עליו כמפורסם כנראה שמן השמים עכבו הדבר, ובאותו הסיפור אמר עוד דודי הגאון ז"ל שפעם אחת החליט בדעתו גם הוא שיצוה בעירו וולאזין למחרתו שישאו הכהנים כפיהם והנה בלילה השייך ליום המחרת נשרף הביהמ"ד ה"י, מכ"ז נראה שלא אסתייע מילתא אולי למען כבודן של הראשונים שלפנינו", עי"ש.

והגאון ר' משה האלברשטאם ז"ל חבר הביד"צ בעיה"ק ירושלים מח"ס שו"ת דברי משה, בהסכמה לספר 'ברכה המשולשת' כתב, וז"ל: "ומקום אתי כאן להעתיק מכתי"ק של מכתב הנמצא תחת ידי מאת הגאון הצדיק כקש"ת רבי שמואל העליר זצוק"ל אבדק"ק צפת ת"ו ששלח למוח"ז הגאון הצדיק רבי עקיבא יוסף שלעזינגער זצוק"ל בעמח"ס לב העברי, ובתוה"ד כותב בזה"ל: מעיד אני עלי שמים וארץ כי שמעתי כמה פעמים מאת כבוד הרב הגאון החסיד כקש"ת מו"ה ישראל בעמח"ס פאת השלחן זצוק"ל אשר שמעה מאת הגאון האמיתי מו"ה אליהו מוילנא זיע"א כי אם היה עולה בידו שני דברים היה מבטל תורה ותפלה ומסבב מעיר לעיר והוא א' והשני הוא שישאו הכהנים ידיהם ויברכו ברכת כהנים בכל יום", עכ"ל.

ועי' בשו"ת 'משיב דבר' (ח"ב סימן ק"ד) כתב וז"ל: "וזכורני ששמעתי כמדומה מחותני הגאון מהרי"ץ הגאב"ד דואלזין ז"ל שפעם א' הסכים רבינו הגר"א ז"ל להנהיג נ"כ בכל יום בבית מדרשו, ועכבוהו מן השמים ונלקח לבית האסורים בעת המחלוקת הנוראה בווילנא ל"ע, ואח"כ חו"ז הגאון אביר הרועים מוהר"ח ז"ל הסכים ביום א' שביום המחרת יצוה לישא כפים, ובאותו לילה נשרף חצי העיר ובה"כ שבעיר וראו והתבוננו שיש בזה איזה דבר סוד בסתרי השפעה הברכה היורד ע"י ברכת כהנים בחו"ל, ואין אתנו יודע עד מה", עי"ש.

וב'ערוך השלחן' (סימן קכ"ח סעי' ס"ד) כתוב, וז"ל: "והנה ודאי אין שום טעם נכון למנהגינו לבטל מצות עשה דברכת כהנים כל השנה כולה וכתבו דמנהג גרוע הוא, אבל מה נעשה וכאלו בת קול יצא שלא להניח לנו לישא כפים בכל השנה כולה, ומקובלני ששני גדולי הדור בדורות שלפנינו כל אחד במקומו רצה להנהיג נשיאת כפים בכל יום, וכשהגבילו יום המוגבל לזה נתבלבל הענין ולא עלה להם ואמרו שרואים כי מן השמים נגזרה כן, ומצד הדין י"ל על פי מ"ש בסעיף מ"ט על פי הזוהר דבעינן שמחה דומיא דאהרן ובניו בשמיני למילואים ולזה נאמר כה תברכו", עי"ש.

וגם בספר 'ארץ צבי' (פרשת נשא) מאריך בענין זה שכהיום אין מברכים ברכת כהנים בכל יום שהיא מצות עשה דאורייתא, ומעתיק מה שכתב הרמ"א (או"ח סי קכ"ח ס"ק מ"ד) שהוא מפני שטרודים על מחייתם והברכה צריכה להיות בשמחה, גם מובא מעשה בספר 'עליות אליהו' שהגאון מווילנא ז"ל רצה להנהיג בביהמ"ד שלו נשיאת כפים בכל יום ולמחרתו נשרף ביהמ"ד הזה וראה בזה אות מן השמים שאין ראוי לעשות כן, ולפי"ז נראה שאין אנו מפסידים כלל הברכה כי בגמ' מס' סוטה (לח:) עם שבשדות ישנו בכלל ברכה דאניסי וטרודי, וה"נ אנו בכלל ברכה שהכהניס שבא"י מברכים בכל יום גם היום ושייך גס בנו הטעם דאניסי וטרודי כמוש"כ הרמ"א ז"ל ש'טרודין' על מחייתן ו'אונס' כמעשה של הגר"א ז"ל שאנו רואים שאין זה רצון השמים ואי אפשר לנו לברך ברכת כהנים בכל יום וכו' עי"ש.

ובספר 'רשימות דברים' (חלק ב) מובא דבר פלא שהגה"ק מהור"ר שלמה קלוגער ז"ל השתדל כמה זמן להנהיג בחוץ לארץ שהכהנים יעלו לדוכן בכל יום והתדבר ונתכתב עם הרבה רבנים גדולי ישראל שהסכימו אתו וקבעו יום שבו יתחילו בכל קבוצות ישראל להתחיל לעלותם לדוכן ואותו היום המיוחד נסתלק הר"ש קלוגער ונתבטלה התקנה, עי"ש.

ומקובל מפי החסידים אשר גם הרה"ק הבעל התניא ז"ל היה רוצה להחזיר קיום מצות עשה זו של ברכת כהנים בכל יום, ובכל זאת לא עסק בזה מפני שלא ידוע הדבר והטעם וקשה לברר הטעם בזה.

המשך מאמרינו בענין זה בגליון הבא בעז"ה

תורתך שעשועי

שע"י קהל יטב לב ד'סאטמאר בני ברק
בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הזמנה של מצוה

שישו רעים ועל"ו בשמחה ואורה, אנשי שלומינו עדה ה'מאושרה, **שישו ושמחו בשמחת התורה**
ושמחו זקנים ונערים בר"ערכה והוקרה, שזכינו ללמוד ולסיים כולנו בחבורה, **ותנו כבוד לתורה**
בשמחת סיום מסכת מנחות כסדרה, בחבורת "תורתך שעשועי" לתפארה, **גיל ונשיש בזאת התורה**
התורה היא וללמוד זכינו לגומרה, פארי קהילתינו יושבי אהלה של תורה, **כי היא לנו עוז ואורה**
ותנו עוז ביתר שאת להמשיך ולהאירה, בלימוד מסכת חולין בטהרה, **גיל ונשיש בזאת התורה**
כבוד והדר תעטרהו לכבוד המאורע, יופיע אורחינו הגדול לכבוד עמלי התורה, **כי טוב סחרה מכל סחורה**
לתורה להר"אסף שוב לקבלה בשיר"ה, נעוץ סופה בתחיל"תה להתעטר בכתר"ה, **מפז ומפנינים יקר"ה**

יתצ"ל מעמד האדיר והמפואר

סיום מסכת מנחות
והתחלת מסכת חולין
במסגרת חבורת "תורתך שעשועי" דקהילתינו הק'

בראשות אורחינו החשוב הגאון הצדיק

אב"ד ור"מ קהילתינו וויליאמסבורג שליט"א

בנו הגדול של אבינו רועינו כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

אשר יופיע בהדרתו לפאר את המעמד הנהדר וישמיע מדברותיו הנעימים

שתתקיים אי"ה ברוב פאר והדר בקול רינה והמון חוגג במקהלות ציבור אנשי שלומינו

ביום רביעי הבעל"ט לס' זאת חקת התורה

גדול יהיה כבוד המעמד להרמת קרן התורה והחסידות

פרטים יבואו אי"ה
הנהלת הקהילה

ביקרא דאורייתא
חבורת
תורתך שעשועי

חוקים להורותם

הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נ"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

שליחות בהפרשת חלה

בפרשתן (יח, כח) **בדין הפרשת תרומה כתיב "כן תרימו גם אתם תרומת ה' וילפינן בגמרא** (קידושין מ"א ע"ב) **שאדם יכול לעשות שליח להפריש עבורו תרומה, דתיבת "גם" מיותרת, ודרשי' גם לרבות השליח.** (ובגמ' שם עוד מובא לימודים דמהני שליחות בכל התורה, דילפי' מקדשים וגירושין, והא דצריך פסוק מיוחד בתרומה, מבואר בגמ' או בכדי להוציא את העכו"ם שאינו יכול להפריש דמה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית, או משום דהיה סברא למעט דלא מהני שליחות בתרומה כיון דכתיב "אתם" וממעטי' מזה כמה דברים, כמו"כ אפשר למעט שליחות לכן צריך ריבוי מיוחד).

וכן ילפי' בגמ' (שם) **דאין אדם מפריש תרומה מפירותיו של חבירו שלא ברשות בעל הפירות, דכתיב "אתם" וממעטינן אתם ולא התורם את שאינו שלו.**

ודינים אלו שייך הן בהפרשת תרומות ומעשרות, והן בהפרשת חלה. (כדנפסק בשו"ע יו"ד סי' של"א סעי' ל' לגבי תרומה, ובסי' שכ"ח סעי' ג' לגבי חלה).

הפרשה שלא ברשות

אין אדם יכול להפריש חלה מעיסת חבירו, אלא ברשות בעל העיסה, ואם הפריש שלא ברשות, לא מהני ההפרשה ואינה חלה (שו"ע סי' שכ"ח סעי' ג' עפ"י הגמ' הנ"ל).

ואם האדם המפריש לוקח מעיסה השייכת לו, ובעיסה זו הוא מפריש על עיסת חבירו אז מועיל ההפרשה (כדנפסק לגבי תרומה בסי' של"א סעי' ל').

שליחות בהפרשה

עושה אדם שליח להפריש חלה, ואף אם עושהו שליח כשהוא קמח, ועדיין לא עשהו עיסה ונמצא שעדיין לא נתחייב בחלה, גם כן מועיל ההפרשה.

(ואף דעשהו שליח בעודו קמח שאינו ראוי להפריש, וא"א לעשות שליח בשעה שהמשלח בעצמו עדיין אינו יכול לעשות אותו פעולה, עכ"ז מהני ההפרשה כדכתבו התוס' (נזיר י"ב ע"א) והביאו הש"ך (סק"ז) דכיון דבידו עכשיו להביא עיסה שכבר נילושה, ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח זו לכשיהיה נילוש, ולא הוי דבר שלא בא לעולם, כיון דיכול ללוש עכשיו העיסה, ועי' שו"ת חת"ס (אה"ע סי' י"א) שכתב דא"צ לטעם זה בכדי שיועיל ההפרשה, דההפרשה ממילא מועיל מדין זכיה כדכתב התרוה"ד לגבי משרתת המובא לקמן, דכיון שגילה מתחילה דניחא ליה שאחר יפריש ממילא יכול להפריש בשבילו, והא דאיצטריכו התוס' בנזיר לטעם שבידו לעשותו עיסה עיי"ש בחת"ס שזהו בשביל עוד דוגמא המובא בתוס' שם, אולם בש"ך הנ"ל הביא טעם התוס' בכדי שיועיל ההפרשה, וזהו דלא כהחת"ס, ובפשטות היה אפ"ל דהש"ך לשיטתו בסק"ה בדין המשרתת דנקט כהב"ח דההיתר הוא רק משום חשש קלקול, ובלא זה אינו מועיל ולכן צריך לטעם התוס'. ובאמת בקצות החושן סי' רמ"ג בסוף דבריו הקשה כן דמתוס' זה משמע דלא כהתרוה"ד.

ומפי הרה"ג ר' שלמה זלמן אולמאן שליט"א שמעתי דיש לחלק בין דין המשרתת להכא, דאפי' במשרתת מהני ההפרשה אף בלא קלקול, זהו דוקא בזה שהיא רגילה הרבה להפריש לחוד, ולכן שייך בזה זכיה, משא"כ כאן שעכשיו עושהו שליח פעם אחת לא שייך זכיה דאפשר שבנתיים בעל העיסה יתחרט וכדו', וממילא לא שייך זכיה, וכעין סברא זו משמע בחזו"א זרעים ליקוטים).

ומעשים בכל יום שהאשה אומרת לחבירתה לושי לי קמח, והפרישו חלה עבורי (לשון התוס' שם).

הפרשה שלא ברשות בעיסה שתתקלקל

עיסה שאם לא יאפו אותה מיד, העיסה תתקלקל, מותר לאדם אחר להפריש חלה בלא רשות הבעלים, כיון דלכתחילה צריך להפריש חלה בעודה עיסה לפני האפיה והבעל מסכים שיפרישו חלה לפני שיתקלקל, ואחר ההפרשה יוכל לאפותה, ויש סוברים דאף כשיש רק חשש קלקול גם מותר לאחר להפריש.

(בתה"ד הנ"ל כתב דכשיש חשש שיתקלקל מותר לאחר להפריש בלא רשות דזכין לאדם שלא בפניו, דכיון שאם לא יפרישו מיד העיסה תתקלקל, וצריך לכתחילה להפריש לפני האפיה, בעודה עיסה דכתיב עריסותיכם, לכן ברצונו שיפרישו עתה. אלא דנחלקו האחרונים בדבריו אם ההיתר הוא אפי' בחשש קלקול לבד או דוקא כשיהא ודאי קלקול, דדעת הטו"ז דאפי' כשיש רק חשש קלקול ג"כ אפשר להפריש בלא רשותה, אולם להב"ח והט"ז בחשש קלקול לחוד לא מהני אלא בקלקול ודאי או במשרתת אפי' בחשש קלקול.

ובקצות החושן (שם) חולק על דין זה ודעתו דכיון דבעיקר הדין אפשר להפריש אף לאחר האפיה, לכן אף שמצותו לכתחלה להפריש לפני האפיה עכ"ז אינו נחשב לזכות ההפרשה דהבעה"ב יפריש לאחר האפיה, אולם שאר האחרונים כנראה דסברו דהמצוה להפריש לפני האפיה עושהו שיהא בגדר זכין).

אשה בהפרשת חלה

אשה יכולה להפריש חלה בביתה אף בלא רשות בעלה.

(בגמ' יבמות פ"ו ע"א כתיב ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם לימד על נשואה בת ישראל שנותנת רשות לתרום, ובתוספתא תרומות פ"א ה"ז, רמב"ם פ"ד הי"ב, דהאשה בעיסתה תורמת מפני שהוא ברשות, ויש להסתפק בדבריהם שכתבו, מפני שהוא "ברשות", אי כוונתם שזה ברשות הבעל וממילא נמצא שהוא נחשבת שליח של הבעל, או שכוונתם שכיון שזה ברשות הבעל ממילא נעשית לבד הבעה"ב ולא בגדר שליחות, ובשו"ת באר יצחק (להג"ר יצחק אלחנן ספקטור, יו"ד סי' כ"ח ענף ו' ד"ה ויש להאריך) מסתפק בזה והוא מצדד לבאר "ברשות" היינו ברשות התורה וכוונתם שהאשה נעשית הבעלים.

ובפשטות הגמ' משמע דהאשה בעצמה יש לה רשות לתרום. ובדין זה נחלקו האחרונים האם האשה מפרשת רק מדין שליחות של הבעל או שהוא בעצמה רשאית להפריש, ואין כאן מקומו).

בני הבית בהפרשת חלה

בני הבית הגדולים הדרים בבית הבעל הבית והם אוכלים משולחן בעל הבית, ורגילים שהם בעצמם לשים עיסה ומפרישים בעצמם חלה יכולים להפריש מעצמם חלה מעיסת בעל הבית

(להתרומת הדשן דמשרתת בודאי דיכולים כמו משרתת, ואף להחולקים שם הכא קיל טפי דהם אוכלים מעיסה זו וכדמבואר בתוספתא תרומות פ"א ה"ז, אולם יש להסתפק אי זה דוקא בני ביתו הסמוכים על שולחן הוריהם או אפי' כשאינם סמוכים כמו בנים לאחר הנישואין).

פועל בהפרשת חלה

פועל או משרת העובדים בבית בעל הבית ורגילים לפעמים שהבעל הבית מבקשים מהם או נותנים להם רשות להפריש חלה, יש אומרים דיכולים להפריש חלה בעצמם בלא רשות בעל הבית, ויש אומרים דיכולים להפריש רק כשיש חשש שהעיסה תתקלקל אם ימתינו עד האפיה.

(ברמ"א סי' שכ"ח סעי' ג' הביא דעת התרומת הדשן סי' קפ"ח דכתב דמשרתת בבית בעה"ב שרגילה להפריש ברשות בעה"ב, יכול להפריש אף שלא ברשותו, דהמשרתת נעשית שלוחה אפי' שלא מדעתה מדין זכין לאדם, ונחלקו האחרונים בדבריו דדעת הב"ח וכן נקט הש"ך דזהו רק כשיש גם חשש קלקול בעיסה אם לא יאפו מיד את העיסה ולכן צריך להפריש מיד, אבל כשאין חשש קלקול אין המשרתת יכולה להפריש, אולם דעת הט"ז דאפי' בלא חשש קלקול ג"כ יכולה להפריש מטעם זכיה, חוץ מער"ש שאז הנשים מקפידות להפריש בעצמן, אזי לא תפריש המשרתת, ורק כשיש גם חשש קלקול אז יכולה להפריש אף בער"ש, ובהגהות בית הלל כתב דאף כשיש קלקול לא תפריש בער"ש, מפני שהבעה"ב ברצונה להפריש בעצמה, וכתב שם עצה איך לאפות העיסה ואח"כ להפריש).

וכמו כן מצוי שממהרים לאפות העיסה והזמן דוחק כמו בער"ש או שצריכים את המאפה במהירות והבעה"ב לא נמצא שם, אפשר להפריש שלא ברשותו (דהוא נהנה מזה והרי זה בגדר זכין, ובזה אף הקצות יודה דמהני).

ויש אומרים דאי אפשר להפריש בשום ענין שלא ברשות הבעלים.

(בקצות החושן סי' רמ"ג סק"ח השיג על התרוה"ד ודעתו דלא שייך זכין לאדם שלא בפניו, אלא אם הוא מזכה לו שום דבר, אבל אם אינו מזכה לו כלום ורק עושה לו פעולה שיהא נוח לו, לא אמרינן).

ובחזו"א (זרעים ליקוטים סי' ו' סק"א) **נקט כדעת התרומת הדשן דאמרי' זכין ומיישב קושיתו עיי"ש, ולמעשה לכתחילה יש לחוש ולמנות שליח בהדיא, ובמקום צורך או בדיעבד מקילים כהתרוה"ד.**

הפרשת חלה בבתי מאפה

כנהוג בבתי מאפה העומדים תחת פיקוח של וועד כשרות והמשגיחים הממונים מטעם הוועד כשרות מפרישים חלה מהעיסות, אולם יש לדון דלכמה פוסקים אי אפשר למנות שליח בדבר שלא בא לעולם, וכאן בשעת מינוי המשגיח לשליח להפריש, העיסה עדיין לא בא לעולם.

<u>ויש כמה צדדי קולא בזה, ונפרטם:</u>

א) בוועד הכשרות דבד"ץ בבתי מאפה הקטנים שבדרך כלל הבעה"ב נמצא שם בזה האפיה, בזה מקפידים לכתחילה שבכל עיסה לאחר הלישה, הבעה"ב יאמר למשגיח להפריש חלה.

(שמענו מאחד הרבנים שם, אולם בבתי המאפה הגדולים שבכל רגע ורגע יש עיסה מוכנת לאפיה, והבעה"ב כמעט לא נמצא שם לא שייך לעשות כן).

ב) יש לומר ההיתר של משרתת, דכיון דהמשגיח נמצא שם תמיד ורגילות שהבעה"ב נותן לו להפריש, אמרי' זכין לאדם.

(כדעת הט"ז בדברי התרוה"ד שכתבנו לעיל, ואף כשהמשגיח נמצא שם עדיין רק בפעם ראשונה שייך סברא זו דהבעה"ב לוקחו על מנת שיהא שם ויפריש תדיר.

ואף דהוי דבר שלא בא לעולם עכ"ז מהני כמו דמהני במשרתת, ובאמת זהו קושית הקצות עיי' מש"כ לעיל).

ג) יש לומר ששייך כאן ההיתר כמו בקלקול העיסה, דכיון דהבעה"ב של הבית מאפה ברצונו למכור בכל רגע ורגע, ואם לא יפרישו מיד חלה יצטרכו להמתין עד ההפרשה ויפסידו למכור וניחא ליה שיפריש.

(וכאן לא שייך ג"כ טענת הקצות לעיל שחולק על הט"ז במתקלקל העיסה, ודעתו דכיון דאפשר להפריש אחר האפיה לא שייך זכין, דכאן אינו מועיל מה שימתין מלהפריש עד לאחר האפיה דגם לאחר האפיה רק המשגיח יפריש ולא הבעה"ב בעצמו.

והיתר זה שייך כאן אף בער"ש, דלא שייך כאן טענת הבית הלל שהבאנו דבער"ש ניחא לאשה להפריש בעצמה אף שתפריש לאחר האפיה, דכאן אין האשה מפרשת).

ד) בוועד הכשרות נוהגים שבעלי המאפה ממנים את המשגיחים בכתב, וכשממנים בכתב יש סוברים דמהני שליחות אפילו בדבר שלא בא לעולם.

(במרכבת המשנה (הל' גירושין פ"ב ג') כתב דכשממנים שליח בשטר אז אפשר למנות שליח אפילו בדבר שלא בא לעולם, דדוקא בפה אי אפשר למנות שליח בדבר שלא בא לעולם, כיון דבזמן שהדבר בא לעולם אז אין הדיבור הראשון בעולם, אבל כשממנה שליח בשטר מועיל אפי' בדבר שלא בא לעולם, דכיון דבשעה שבא הדבר לעולם אז יש לשליח שטר בידו).

ה) המשגיח המפריש חלה כיון שהוא מקבל שכר עבור עבודתו יש אומרים דאפשר למנות בזה שליח אפילו בדבר שלא בא לעולם.

(שו"ת עונג יו"ט (סי' ק"ט) בד"ה והנה כתב בא"ד כתב דאף דבעינן שליחות מ"מ היינו בשליח דעלמא אבל בפועל שאני דעדיף משליח דעלמא כדאמרינן בב"מ דאף דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, אבל פועל ששכרו ללקט מציאות מציאתו לבעה"ב דידו כיד בעה"ב ועדיף משליח, ה"נ כיון שהיא פועלת אצלה לתקן צרכי הבית באפיה ובישול, ודרך המשרתת להפריש הו"ל כפועל לענין זה, דידה כיד בעה"ב ואין בזה משום לדעתכם).

לעילוי נשמת האה"ח

מרת קריינטשא קליין ע"ה

בת הרה"ח ר' יקותיאל יהודה ז"ל

נלב"ע ז' תמוז

הונצח ע"י בנה ידידינו החשוב

מוה"ר **זלמן לייב קליין** הי"ו

אב"י בלאנדאן יע"א

דיני ברכת התורה (ד)

א] המסתפק אם בירך ברכת התורה צריך לחזור ולברך דספק דאורייתא לחומרא [א] אך יברך רק ברכה אחת ולכתחילה יברך ברכת אשר בחר בנו שהיא המעולה שבברכות [ב].

ב] אמנם כיון שיש הסוברים דבספק לא יברך [ג] לכן טוב שיבקש מאחר שיוציאנו בברכת התורה או שיכוין לצאת באהבה רבה וילמוד מיד אחר התפילה ובזה יוצא מכל ספק [ד].

ג] מי שמסתפק אם בירך ברכת התורה ונזכר בזה רק אחר התפילה שכבר בירך ברכת אהבה רבה לא יחזור לברך ברכת התורה אפילו אם לא למד מיד אחר התפילה [ה].

ד] ביום שיש בו קריאת התורה המסופק אם בירך ברכת התורה ישתדל לעלות לתורה ולברך ברכת אשר בחר בנו ובזה יצא מן הספק שלא יצטרך לברך שוב ברכת התורה [ו].

ה] אמנם אם אינו יכול לעשות אחד מעצות הנ"ל כגון שהוא רוצה ללמוד לפני תפילת שחרית ואין לו מי שיוציאו יברך ברכת אשר בחר בנו בלבד [ז] ובדיעבד אם בירך ברכת אשר קדשנו במצוותיו יצא [ח].

ביאורים והוספות

(א) דלדעת הרבה ראשונים ופוסקים הוא חיוב מן התורה וכן נקט לדינא בשו"ת שאגת אריה (סימן כ"ד) ובמשנ"ב סק"א כתב דאף כי בשערי תשובה (סק"א) מביא מכמה אחרונים הסוברים דמספק לא יברך אבל קשה מאוד לסמוך עליהם כיון דלהרבה ראשונים הוא חיוב מן התורה וספיקא דאורייתא לחומרא.

(ב) כמבואר בברכות (י"א ע"ב) וברש"י שם דיש בברכה זו הודאה להשי"ת וגם שבח לתורה ולישראל עיי"ש – והכרעה זו פסק השאג"א (בסימן כ"ה) דמן התורה יוצא בברכה אחת בלבד ושוב אינו ספיקא דאורייתא אלא כשאר ספק דרבנן להקל אכן דעת הפרי חדש דבספק חוזר לברך כל הברכות וכמו שפסק הרמב"ם (פ"ב הלכות קריאת שמע הלכה ג') דמי שמסתפק אם קרא קריאת שמע צריך לחזור ולקרות קר"ש עם ברכותיה אע"פ שברכות קר"ש הם רק מדרבנן אך השאגת אריה מחלק דרק בקריאת שמע צריך לברך גם בספק דכך היתה תקנת חכמים לכתחילה שכל פעם שחייב לקרות קריאת שמע שיברך לפניה ואחריה ולכן גם בקורא מספק צריך לברך משא"כ ברכות התורה שאין שתי הברכות תלויים זה בזה וניתקן כל אחד לבד כפי תקנת האמוראים כמבואר בברכות (י"א ע"ב) ואין הכרח שאחת תגרור השאר עמה עיין שו"ת שבט הלוי (חי"א סימן י"ד) מה שכתב בזה.

(ג) עיין בשערי תשובה סק"א בשם המחזיק ברכה ומטה יהודה וכ"כ בברכי יוסף דלהרבה פוסקים ברכת התורה הוא רק מדרבנן וכסתימת השו"ע (סימן כ"ט ס"ג) שכתב "כל הברכות אם נסתפק אם בירך אינו מברך חוץ מברכת המזון שהוא של תורה" ומוכח דברכת התורה הוא בכלל כל הברכות שחיובם מדרבנן ואינו חוזר ומברך מספק ומה שכתוב בגמרא (ברכות כ"א) מנין לברכות התורה לפניה מן התורה שנאמר כי שם ה' אקרא (עיין רמב"ן בספר המצוות ט"ו) כבר פירשוהו שהוא אסמכתא בעלמא.

(ד) משנ"ב סק"א.

(ה) כ"כ המשנ"ב בשם הפרי מגדים בפתיחה לברכות השחר וטעמו בזה דהרי השו"ע מסתפק (בסעיף ז') אם מה שקורא קריאת שמע מיד לאחר ברכת אהבה רבה עולה לו לתלמוד תורה ולכן יש להקל בדידן דהוא ספק ספיקא לקולא שמא כבר בירך ברכת התורה קודם התפילה ואפילו אם לא בירך שמא יצא ידי תלמוד תורה בקר"ש שאחר אהבה רבה וכספיקת השו"ע.

(ו) ערוך השולחן (סעיף ו') כמו כן יכול לשמוע את הברכות מהעולה לתורה ויכוון לצאת בזה ידי חובה ומובא בספר פניני תפילה (עמוד נ"א) שיוצא בזה ואף אין צריך להודיע למברך שיכוון להוציאו כי הרי כוונתו להוציא את הציבור ועיין בספר אשי ישראל (פ"ו הערה ל"ג) שמביא דאם רוצה לצאת ידי חובת ברכת התורה כששומע ברכת אהבה רבה מאדם אחר שאינו יוצא בכך דרק בברכת התורה יכול אחר להוציאו ידי חובה עיי"ש.

ו] וכל זה הוא רק באנשים אבל אשה שנסתפקה אם בירכה ברכת התורה לא תחזור לברך [ט].

ז] מי שאינו יכול לברך ברכת התורה מחמת אונס [י] יש אומרים שמותר לו ללמוד בלי לברך ברכת התורה [יא] אך מאוד יש ליזהר בכך כי יש אומרים שהברכה מעכבת ואסור ללמוד כלום קודם ברכת התורה ולימודו יחשב לעבירה [יב].

ח] לא בירך ברכת התורה ונזכר באמצע פסוקי דזמרה [יג] יפסיק מיד ויברך ברכת התורה [יד] וגם יאמר פסוקי ברכת כהנים [טו] וצריך עיון אם יאמר גם משנת "אלו דברים" [טז].

ט] וכן יעשה גם אם נזכר בין ישתבח ליוצר אור אך אם לא נזכר עד שכבר התחיל ברכת יוצר אור שוב לא יפסיק אלא יכוין באהבה רבה לצאת ידי חובת ברכת התורה ואחר התפילה מיד יאמר פסוקי ברכת כהנים ואלו דברים [יז].

י] אמנם מי שרוצה בדווקא שלא לאבד את הנוסח המיוחד של ברכת התורה ומכוין בהדיא שלא לצאת חובת ברכת התורה בשעת אמירת אהבה רבה יש לו על מי לסמוך [יח] אך כשקורא קריאת שמע יכוין בהדיא שאינו לשם מצות תלמוד תורה.

ביאורים והוספות

(ז) משנ"ב סק"א בשם השאגת אריה.

(ח) כך משמעות השאגת אריה סימן כ"ה.

(ט) שערי תשובה מברכי יוסף סק"ח וכ"כ בנימוקי או"ח סימן מ"ז סי"ד.

(י) כגון שהיה ניעור בלילה דלדעת המשנ"ב אינו יכול לברך לברך ברכת התורה מחמת הספק ובאופן שרוצה ללמוד ואין לו אחר שיוציאנו.

(יא) דלא גרע משאר מצוות שאין הברכה שלפניה מעכבת לקיים המצוה ולא מצינו שיש איסור לקיים המצוה בלי הברכה כ"כ בשו"ת מנחת שלמה (סימן צ"א א' סימן י"ח ט') וכן הורה החזו"א (דינים והנהגות פ"א אות י"ב) ועיין בשו"ת מהרש"ג ח"א (סימן ס"ב) דכן הוא לשיטת ר"ת ברכות י"א ע"ב דדמי לברכת השחר והיום גורם ולא השינה וכשם שברכת השחר אפשר גם לאחר שפקח עיניו והלביש מנעליו ה"ה ברכת התורה פעם אחת ביום ויהיה זה אפילו בסוף היום וכ"כ בשו"ת קרן לדוד (או"ח סימן י"א).

(יב) בשו"ת יוסף אומץ להחיד"א (סימן ס"ו) אוסר בזה ובחיי אדם כלל ט' סעיף י"א ובהקדמת ספרא דצניעותא מהגר"ח מואלזין בשם הגר"א וכ"כ בשו"ת משיב דבר להנצי"ב סימן מ"ז.

(יג) בין ברוך שאמר לישתבח.

(יד) משנ"ב (סימן נ"א סק"י) דהרי יש דיעות המחייבים לומר ברכת תהורה גם בפסוקים שאומרים דרך תפילה ותחנונים ולדיעה זו אסור לומר אפילו פסוקי דזמרה קודם ברכת התורה.

(טו) כמבואר במשנ"ב שם.

(טז) בלקט הקמח החדש (סימן נ"א סקי"ז) מסתפק בזה בדעת המשנ"ב ובספר עיוני הלכות (ח"א סימן ד') מביא שיאמרנו אמנם בספר בית ברוך על החיי אדם (כלל כ' סקי"ד) כתב שלא יאמרנה וכ"כ בשו"ת חיי הלוי (ח"ב סימן ו') דהא יכול לכוין בפסוקי דזמרה עצמן לשם לימוד התורה.

(יז) כן דעת המשנ"ב (סימן נ"ב סק"ט) ובביאור הלכה שם (ד"ה ומ"מ יאמר) מבאר שאין כדאי לעשות כעצת הפמ"ג לכוון שאינו רוצה לצאת בברכת אהבת עולם כדי שיוכל לברך ברכת התורה אחר שמו"ע דהרי יש צד דקריאת שמע חייבת בברכת התורה ואיך אפשר לחלק הכוונה דלענין קר"ש יכוון שהברכה זו תהיה לשם ברכה עליה ולענין שאר דברי תורה יכוון שאינו רוצה לצאת בה ברכת התורה ומה גם שיתכן שהוא גורם ברכה שאינה צריכה דהרי אהבה רבה מבואר בגמרא שהוא כברכת התורה ממש וא"כ כבר יוצא בזה ואיך יברך אח"כ שוב ברכת התורה.

(יח) דכן הוא דעת הפמ"ג ומובא בביאור הלכה סימן מ"ז ד"ה פוטרת ומביא סיוע לזה מתלמידי רבינו יונה וכן בדעת תורה ואורחות חיים ספינקא (סק"ח) מביאים דברי הפמ"ג וכן במקור חיים לחות יאיר מביא עצה זו ואין כאן חשש ברכה שאינה צריכה כיון שאינו עושה כן בחינם אלא כדי לצאת מספ ומה גם דאהבה רבה אינה ברכה שהותקנה במיוחד לברכת התורה אלא ניתקן בשביל קריאת שמע.

ברכה המשולשת בתורה

יגיש שלשתם מתנגים בקרן דאוריתא
דעשרה גזה ונשוב

כינוס כללי

להתאחד כאיש אחד בלב אחד אחרי כל התלאה אשר מצאנו

התחלת כתיבת ס"ת

שיכתב בצוותא ע"י אנ"ש הי"ו ויכנס בעז"ה לבית מדרשינו

סיום מסכת מנחות

שנלמד ע"י חברי חבורת תורתך שעשועי ד'קהלתינו הק'

בראשות אורחינו הנדול

הנה"צ **אב"ד דקהלתינו וויליאמסבורג** שליט"א

אשר יופיע בהדרת כבודו בשליחות אביו הנדול

איתן אדונינו כ"ק מרן רבינו הנה"ק שליט"א

להשמיע מדברותיו הנלהבות דבר ה' מירושלים לחזק בדקי קהלתינו הק'

ביום חמישי לסדר "זאת חוקת התורה"

באולם ויאמר יצחק רחוב שמעון הצדיק 23

גדול יהיה כבוד המעמד להרמת קרן התורה וקרן קהלתינו הק'

שבת התאחדות

שע"י

קהל יטב לב דסאטמאר

פעיה"ק ירושלם תובב"א

בראשות הגאון הצדיק

אב"ד דקהלתינו וויליאמסבורג

שליט"א

פרשת חקת תשפ"ג

שאלות ותשובות בדרך קצרה שהגיע אל פתח הלשכה

כתבה שם השם ע"ג הלוח בבית החינוך

שאלה: מעשה שהיה שהמחנכת בבית החינוך ביקשה מהתלמידות לכתוב ע"ג הלוח תיבות. ואחת מהתלמידות כתבה שם הוי"ה. ונשאלת השאלה האם מותר למחקו?

תשובה: אסור למחקו. אע"פ שלא היתה כוונה לקדש השם. וכן שנכתבה ע"י קטנה. ולכן יש להשאירו ע"ג הלוח, ובמשך הזמן ימחק מאליו.

מקורות: הנה מבואר בש"ך (סימן רעו ס"ק י"ב) ששם שנכתב שלא בקדושה, מותר למחקו לצורך תיקון. מ"מ רק לצורך תיקון מותר, אבל בלא"ה אסור. ואפילו לצורך תיקון שמותר מבואר בפתחי תשובה (שם סק"ט) שע"כ לא התיר היראים למחוק שם שנכתב שלא לשם קדושה, אלא באופן המבואר בגמרא שהיה מתכוין לכתוב יהודה, וכתב הוי"ה, והיינו שהיה 'היפך כוונה', אבל באופן שרצו לכתוב השם, אע"ג שלא נתכון לקדש יש איסור מחיקה. וכ"כ בפנים מאירות (שם), ששם שנכתב ע"ג הכותל בית הכנסת אסור למחקו. אע"פ שרוצה לסייד הבית המדרש.

ובענין קטן הכותב השם, מסקנת הקסת סופר (חקירה יא) לאחר שהביא שיש מקילין בזה, שאסור למחקה, כיון שלהלכה אף שלא קידש השם אסור למחקו, כל שיודע שכותב השם, א"כ אף הקטן אע"פ שאינו מקדש, מ"מ יודע שכותב ה', ולכן אסור למחקו.

[ואע"פ שבאופנים מסוימים, יש כמה צדדים להקל, ע"י מחיקה על ידי גרמא, מ"מ בנידון דידן יש להניחו כן, ולא להסתמך על הצדדים להקל].

*

שאלה: תג של אות בי"ת [ובכל] נכנס לחלל של אות דלי"ת [של אחד], האם נשתנה לצורת אות ה"א?

תשובה: כשר, כיון שהתג אינו במקום הרגל הפנימי של אות ה"א, ולכן לא נשנתה לאות ה"א. והנה באות דל"ת ורי"ש יש ליזהר ביותר שלא יכנס תג בתוכה, שבקל יכול להשתנות לאות ה"א, כשהתג במקום הרגל הפנימי של אות ה"א, ואז פסול. **ויש לעורר הסופרים בזה. ולנסות לתת פתרון להסופר שמתקשה בזה.** ובנידו"ד עוררנו להסופר החשוב, שהרגל של הדלי"ת אפשר לעשותה קצרה מעט, ואז לא יכנס התג לתוכה. [כפי שרואים בתמונה הדלי"ת היא דלי"ת רבתי, ולכן גם הרגל ארוכה יותר. ובאמת צריכים להיזהר שהרגל יהיה כאותו עובי קולמוס כמו הראש, אבל מ"מ כאן הוי יותר משני קולמוסין, לכן אמרנו לקצר מעט].

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ט צ"ב זצוקללה"ה
בית שמש
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ברוך הבא בשם ה'
ברכנוכם מבית ה'

בהתרגשות עילאה ובאנפאה נהירין וחדוותא באותות בשם קהל עדתינו חבורתא קדושתא. באותות יקר ורבותא. נקדם בהני שורתא. את פני הדרת כבוד אורחינו הגדול. מעוז ומגדל. פרי צדיק עץ חיים. נצר שלשילתא דקדושה אראלים ותרשישים. מפורסם לשם ולתהילה בתוככי עם סגולה. מרביץ תורה בעוז ותפארה. מלהיב לבבות ישראל להעמיד דת של תורה. ע"ד הסלולה והמסורה. בעוז ובגבורה. בדרשותיו ואמרותיו המפיקים זיו ואורה. נגד פגעי הזמן השיב מלחמה השערה. עומד לנס קהילתו. על ישראל הדרתו

הגאון הצדיק

אב"ד קהילתינו
ויליאמסבורג שליט"א

בנו הגדול של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

אשר בוא יבוא ברינה לארץ הקודש בשליחות הקודש של
אביו כ"ק רבינו שליט"א לפאר ולרומם

שבת המתאחדת

בקהילתינו הק' בירושלים

ובזה הננו להודיע שבעז"ה תתקיים

מסיבת קבלת פנים
וכינוס אנ"ש

בקרב קהילתינו הק פעי"ת בית שמש יצ"ו
פרטים יבואו

המקדמים פניו בהדרת כבוד

הנהלת הקהילה

RYrdesign.co.il

ד' תמוז

הגה"ק רבי פנחס האראוויטץ זי"ע
בעמח"ס "הפלאה" ועוד

צור קודש מחצבתו

הגה"ק ר' פנחס הלוי האראוויטץ בעל ה"הפלאה" זי"ע נולד בשנת תצ"א לערך, לאביו הרה"ק ר' צבי הירש אבד"ק טשארטקוב זי"ע אשר הי' בידידות עם הבעש"ט הק', בנו של הגאון ר' מאיר הורוויץ זי"ע הנודע בשם המרה"ם טיקטין, בן הג"ר שמואל שמעלקא הלוי אב"ד טראני, בן הגה"ק ר' יהושע הארוך, בן הגאון ר' פנחס הלוי הארוויץ מקראקא, גיסו של רבינו הרמ"א.

אביו הי' מפורסם לגדול הדור בנגלה ובנסתר, באחת התשובות להלכה כותב הגאון בעל הנודע ביהודה: "שלא לסמוך על פסק דינו זה אלא אם כן יצרפו לו את פסקו של רבי צבי הירש אב"ד טשארטקוב".

כמו כן היה מפורסם בקדושתו, וכפי שידוע עדותו של הרה"ק משינאווא זי"ע שאמר בשם גדולו דורו: שהיה קודש קדשים, והיה מתענה משבת לשבת עד שהיו לו ב' בניו הקדושים הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג והרה"ק בעל ההפלאה זי"ע,

ומסופר שפ"א נעשה סגי נהור ל"ע, וכשהוחזר לו מראיתו סיים כל הש"ס ורצה לעשות סעודה לגמרה של תורה, ואמר להקצב שיכין בעבורו בשר שמן ומשובח עבור הסעודה, ובאותו היום שלח מושל העיר גם כן להקצב שישלח לו כל החלקים הטובים של הבשר שיש לו, ובא הקצב להרה"ק ר' צבי הירש וסיפר לו בקשת מושל העיר, ענה לו הרה"ק שאל ישלח להמושל הבשר אלא ישלחנו אליו, והוא מקבל עליו את האחריות שבל יארע לו מאומה, וכן עשה, וכשנתוודע הדבר להמושל שלח לקרוא את ר"צ ושאלו על כך, אמר לו שהוא עושה היום סעודת הודי' מפני הנס שנעשה לו, אמר לו המושל שהיא ינסה אותו אם הוא צדיק, ואם אכן צדיק הוא לא יעשה לו כלום, והי' להמושל שני כלבים שהי' אוכלים בשר אדם, והכניס את הרה"ק לחדרם ופתאום נפלה פחד גדולה על הכלבים ומרוב פחד פרצו את חלון החדר וברחו משום בבהלה גדולה ונפלו לבור ומתו.

גם אמו מרת מלכה ע"ה היתה אשה צדקנית מאד, והיתה שומרת ומחנכת את בני' בזהירות ובשמירה יתירה, וכיסה את ראשיהם אפי' לפני כשהגיעו לשנת הג', דבר המסוגל ליראת שמים, וכשהלכה לבית הכנסת בר"ה ויוה"כ לקחה עמה את בני' הקטנים אף כשהיו בעריסתם, ולא הניחה אותם עם המשרתת מחשש שמא לא תשגיח שיהא ראשם מכוסה, וכך הגיעו האחים הקדושים למה שהגיעו, (וידוע מה שאמרה עליהם בדרך מליצה, שיש לה שני בנים אחד מהם אינו מברך בהמ"ז והשני אינו קורא קריאת שמע, שהרה"ק ר' שמעלקא למד בהתמדה כ"כ שלא רחץ ידיו לסעודה, והר"ר פנחס לא עלה על המטה לישן רק נרדם באמצע לימודו).

ד' תמוז

- רבינו יעקב תם ב"ר מאיר (רבינו תם) - ד"א תתקל"א
- רבי פנחס אב"ד פפ"ד ב"ר צבי הירש (הפלאה) - תקס"ה
- רבי יעקב מנאראל ב"ר מרדכי - תקע"ד
- רבי יהושע העשיל מקאמארנא (תלמיד החוזה) ב"ר ברוך פרנקל - תר"ג
- רבי ישראל מסטאביהוב ב"ר יעקב ארי' מקאווילי - תרמ"א

ה' תמוז

- רבי ישראל מסטאשוב ב"ר מאיר אפטא תר"ב
- רבי יעכר בעריש מליטובסק (תלמיד ר"נ מראפשיץ) ב"ר שמואל זאנוויל - תרי"ט
- רבי בצלאל יהושע מגלונא ב"ר יחיאל מיכל (חתן הד"ה) - תרע"ד

ו' תמוז

- רבי דוד צבי מניישטאט ב"ר יחזקאל מקאזמיר - תרמ"ב
- רבי משה האגר מקאסוב ב"ר יעקב שמשון (לקט עני) - תרפ"ה

ז' תמוז

- רבי שאול מאמסטרדם ב"ר ארי' לייב (בנין אריאל) - תק"נ
- רבי ברוך פרענקל תאומים ב"ר יהושע יחזקאל פייבל (ברוך טעם) תקפ"ח
- רבי יוסף אשר עהרינבערג אב"ד פרעמישלא - תקצ"א
- רבי אהרן משה מגזע צבי ב"ר שאול (תלמיד החוזה) - תר"ץ
- רבי יחיאל יהודה אייזיקסאהן אב"ד אחוזה ב"ר אברהם ישכר דוב (חתן העצ"ח) תשל"ז

שבת אחים גם יחד

בהקדמה לקונטרס אחרון שבספרו "הפלאה" על כתובות

מספר וז"ל: "תחילת לימודי הייתי משתעשע על ברכי אבי מורי הגאון ז"ל ואלפני לפי קוצר השגת ילדותי כאב לבן יודע אמתת של תורה, ופתח לי אוזן לשמוע בלימודים, עד אשר הבאני לנוה אפריון יום חתונתי, באתי לנוה קודש בית חותני הרבני המופלא המנוח ענף עץ אבות מוהר"ד יואל הלפרין ז"ל בן הרב הגאון מוהר"ד ישראל וכו', אשר קבע בית תלמודי אשר לא יחסר לי כל טוב, ולמדתי שם אצל כבוד אחי מו' הרב הגאון מוהר"ד נחום הלוי ז"ל ערך שנה, והוא הרגיל אותי למגרס ולעיוני, והשפיע עלי מחכמתו המרובה", שנה שלימה למד אצל אחיו זה.

אחר שנתקבל אחיו ר' נחום לאב"ד באיזמ מקומן הלך ללמוד אצל אחיו הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע וכפי שכותב בהקדמה הנ"ל: "והנה אחר זמן שנתקבל לאב"ד כבוד אחי הנ"ל, נתקשרתי בקשר עבותות אהבה רבה ועזה מאוד, נפשי קשורה בנפש אחי הרב הגאון מה"ו שמעלקא הלוי ז"ל להיות נוחים זה לזה בהלכה באהבה נפלאה כאהבת דוד ויהונתן וללמוד הש"ס ופוסקים, לעמוד על שרשי הדת אמיתה של תורה ויסודותיה, ויד ה' היתה טובה עלינו, ולמדנו בהתמדה רבה כמה שנים ונתקיים בנו מה טוב ומה נעים שבת אחים... ואח"כ מחמת סיבת הזמנים נתפרדה החבילה וגמרנו כ"א לעצמינו..."

בדבריו לא מפרט מה הי' "סיבת הזמנים" אך ניתן לתאר שהאחים הקדושים נאלצו הפרד כאשר אחיו הרה"ק ר' שמעלקא זי"ע קיבל את כס הרבנות בריצ'וול ושינאווא, והרה"ק ר' פנחס בעל ההפלאה זי"ע התמנה לרב בוויטקוב ובלעכאוויטש.

רוב חידושיו אשר נקבצו אח"כ בספריו "הפלאה" עמ"ס כתובות ברכות ונזיקין, "המקנה" עמ"ס קידושין, "שבת אחים" ו"נתיבות לשבת" על שו"ע אה"ע, שו"ת "גבעת פנחס" ו"פנים יפות" עה"ת והגדה של פסח כתב בימים ההם.

בצל המגיד ממעזריטש זי"ע

כן נתקרבו ביחד לדרך החסידות ע"י הרה"ק ר' אברהם מקאליסק זי"ע תלמידו של המגיד ממעזריטש, שהביאם אל בית רבו ונעשו מגדולי תלמידי המגיד, שם בשבת אחים נתעלו ונתקדשו עד רום המעלות, והרבו עשות בהפצת אור הגנוז בתורת החסידות

חיבה יתירה חיבב אותם רבם המגיד הק' והאציל עליהם מהודו, ופע"א אמר עליהם שמצא בית מלא נרות רק שלא היו נדלקות, וברגע שהגיע אליהם ניצוץ אש אחד נדלקו ונתרבה אורם עד מאוד.

על כס הרבנות

בתחילת לא רצה לקבל עליו עול הרבנות, ובשנים אלו למד תורה מתוך הדחק והגאון ר' מרדכי זאב אבד"ק לבוב זצ"ל (אביו של הישועת יעקב) החזיק אותו ונתן לו מחצה שכר הרבנות שלו שיהי' לו כדי חייו, וכפי שכותב בהקדמתו ל"הפלאה": "היה סעיפי ומחשבותי מכוונות, לבלתי השנות, מאין פנות לנשיאות ורבנות... בבית תלמודי נסתרתי, לפי קט שכלי שניתי וגמרתי... חברו עלי אנשי ריע, שאירי ומיודעי, והשיבו את מדעי, באמרם אם אתה לעצמך ועל בינתך תישען ותסמוך, מעט חכמך בעצלתיים ימך... היה אתה לעם למס עובד, עובד דומיא דעבד, ולא מפני הכבוד, כי אם לעמוד לפני העדה לתורה ולתעודה".

ואכן בעודו אברך צעיר נתקבל לכהן כרב ואב"ד דק"ק וויטקוב, ולאחר מכן לאב"ד לעכאוויטש שבחבל ליטא, וכך הם דברי קדשו בהקדמתו ל"הפלאה": "ונעתרתי להם כי ראיתי מאת ה' היתה וישימנו לאב"ד בין אנשי אפרתיים, בתחילה בק"ק וויטקוב יצ"ו, ואחר זה בק"ק לעחוויץ יצ"ו, יתברכו מה' במאודם וגופם, כי התרפסו בעדי ברצי כסף, וכלכלו אנשי ביתי מסת טרפם, אמנם בכל זאת לא הלכתי בגדולות, לעשות שום פעולות, בשביל שום רבנות, כי אמרתי הן רשאין ולא אתה".

פרשה מיוחדת בחייו היא התמנותו לרבה של עיר ואם בישראל פראנקפורט דמיין, על כסאה ישבו גדולי עולם כמו השל"ה הק' והפני יהושע והגה"ק ר' אברהם אביש מפראנקפורט זי"ע ובהקדמתו הנ"ל הוא מביע התנצלותו על הסכמתו לכהן כרב שם: "אשר פור התפוררה הארץ בזמן המלחמות במדינות פולין בעת ההיא, ופעמיים הייתי בסכנת נפשות, מלבד ביטול בית מדרשי וקבלוני פה ק"ק פ"פ דמיין יצ"ו, המפורסמת לתהלה ולתפארת, ודרשוני ממקום רחוק, ראיתי כי יד ה' עשתה זאת

ח' תמוז

- רבי שמעון שלמה ב"ר משה צבי מסאווראן תר"ח
- רבי מאיר מדזיקוב ב"ר אליעזר (אמרי נועם) - תרל"ץ
- רבי יוסף אלטר מראדאוויץ ב"ר חיים מקאסוב - תרל"ט
- רבי יחיאל חיים מאוזרוב ב"ר יודא ארי' לייב - תרמ"ה
- רבי מרדכי מקאזמיר ב"ר אברהם מטריסק (מאמר מרדכי) - תרע"ח
- רבי חיים מרדכי יעקב גאטליעב אב"ד מישקאלץ (יגל יעקב) ב"ר אברהם תרצ"ו

ט' תמוז

- רבי יעקב טעמירלש ב"ר אליעזר ליפמאן (ספרא דצניעותא דיעקב) - תכ"ז
- רבי יחיאל מקרילאוויץ ב"ר משולם זוסיא מזינקוב - תרע"ז
- רבי יוסף בארשא ב"ר ישכר בעריש (בערצי) מנאדבורנא - תרע"ז

י' תמוז

- רבי אליעזר מניישטאט ב"ר צבי בן החוזה מלובלין - תר"ג
- רבי ישראל יעקב ב"ר משה מקאברין
- רבי שלמה ארי' לייב מטיטשין ב"ר זאב וואלף (הכנת לב לתפלה) - תרפ"ז

י"א תמוז

- רבי יצחק חיות ב"ר אברהם (אפי רברבי) - שמ"ה
- רבי צבי הירש מזידיטשוב ב"ר יצחק אייזיק (עטרת צבי) - תקצ"א
- רבי אהרן משה טוביש ב"ר יעקב (קרני ראם) - תרי"ב

להחיש מפלט לי, ויהי ה' עמי בדרך אשר הלכתי, לעבור דרך וגבולים עד אשר הביאני הלום, בשקט ושלום בלי חתחתים ומכשולים".

יסופר שעוד לפני שנתקבל אחיו הרה"ק ר' שמעלקא לאב"ד בניקלשבורג, באו לפני האחים הקדושים משלחת משני קהילות אחת פרנקפורט–דמיין והשני ניקלשבורג שיבואו לכהן בעירם, ואנשי הקהילה לא הכריעו ביניהם מי מהם ישב בפרנקפורט–דמיין ומי מהם ישב בניקלשבורג, הרר"ש הי' קשיש מר"פ אך ברוב ענותנותו אמר כי אחיו יותר הגון לכהן בפרנקפורט שהי' קהלה יותר גדולה וחשובה מניקלשבורג, ואילו ר"פ לא רצה לכהן שם מפני כבודו של אחיו הגדול, החליטו ביניהם לשאול את פי רבם הרה"ק המגיד זי"ע, כשבאו לבית המגיד התחילו להתוכח מי יכנס קודם, פתח המגיד את הדלת ואמר הרב דניקלשבורג יכנס קודם כי הוא גדול האחים, והבינו פסק דינם של רבם, וכך הוה.

עוד יסופר כי בעת שהביאו לפני ההפלאה את כתב הרבנות של פראנקפורט לא רצה לנסוע לשם עד שישאל תחילה בעצת קדשו של רבו הק', ונסע במכוון לרבו למעזריטש ולקח אתו את חתנו הרה"ק ר' אברהם חיים זי"ע גאב"ד זלאטשוב (בעל "אורח לחיים" על התורה) וכאשר בא לבית רבו הגם שהמגיד היה חולה גדול, בפרט בסוף ימיו, ותמיד היה מוטל על ערש דוי, עם כל זאת התחזק וישב על המיטה, ואת ההפלאה כיבד שישב על כסא אחד סמוך למיטתו, ולקח ההפלאה את כתב הרבנות והראה להמגיד, ואמר לו שהוא מתיירא לילך לשם מחמת שהוא במדינת אשכנז ואולי אינם מתנהגים שם בכשרות, וכאשר כילה לדבר דבריו בפני רבו, אז הפך המגיד את עיניו ונעשו גדולים מאוד, והתמהמה כך בהפיכת עינים לערך שתי שעות, ואח"כ אמר המגיד להההפלאה: אני הייתי עכשיו בכל עיר פראנקפורט דמיין בכל בית ובית שם, ואין אני רואה שום רע ח"ו, והרשות בידכם לקבוע דירתכם שם.

כבוד גדול עשו לו בבואו לפראנקפורט, ולימים כשנשאל ע"י אחד ממקורביו על הרגשתו באותה שעה היתה תשובתו ברוב ענוותנותו: שדימה בנפשו שנושאים אותו במיטה לבית החיים, וכל העם מלוים אותו.

בפראנקפורט דמיין יסד ישיבה והעמיד תלמידים הרבה ולמד אתם שיעורים נפלאים בחריפות ועל דרך החידוד, ודרכו היה שכל זמן שלמד אתם הי' עיניו סגורות כדי שלא יראה בשעה שהשומעים ששים ושמחים בדברי תורתו וחידושיו.

מישיבתו יצאו גדולי הדור, והמפורסם שבהם הוא הגה"ק בעל ה"חתם סופר" זי"ע, ויסופר שכשקיבל החת"ס סמיכה מאת הגאון ר' מרדכי בנעט זצ"ל, שאל אותו אם יש לו יד בדרוש גם כן, לפי שרב בקהילה צריך לדרוש לפניהם, השיב לו החת"ס, וכי אפשר שאחד שלמד תורה מפי בעל ההפלאה לא תהיה לו יד ושם בדרוש ואגדה.

אחרית ימיו

בסוף ימיו חלה וכהו מאור עיניו ל"ע, פרנסי הקהילה הביאו אליו שני רופאים מומחים כדי לרפאותו, והחליטו שכדי להחזיר לו ראייתו צריכים לעשות ניתוח על עיניו, ומתחילה סירב ההפלאה, ולאחר שהפצירו בו נתן הסכמתו שינתחו לו רק עין אחד, באמרו לראות את הבלי העוה"ז אין לו צורך, וללימוד התורה מספיק לו בעין אחת, אבל כפי הנראה מדברי תלמידו החת"ס בדרשותיו נשאר סגי נהור, שכותב וז"ל: והי' מרגלא בפומי' דהגאון בעל ההפלאה אשר סוף ימי חייו חשך מאור עיניו והי' קורא על עצמו כחשיכה כאורה, לומר מעת שחשך מאור עיניו, שכלו אור בעדו.

כיהן בפראנקפורט דמיין עד יומו האחרון עלי אדמות יום ד' תמוז שנת תקס"ה לפ"ק, והוא בן ע"ד שנה, עלתה נשמתו הטהורה לשמים, ושם מנוחתו כבוד.

כאשר הגיע הבשורה לאזני של הה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע אמר לתלמידיו, שבאמת כבר מלאו שנותיו עוד בשנת תקל"ב מכיון שכבר השלים אז עבודתו בעוה"ז, אך המציא לו עצה, שנעשה רב בפראנקפורט, ושם נתחדשו לו הרבה דברים בעבודת ה' והוצרכו בשמים להוסיף לו שנות חיים.

ז' תמוז

הגה"ק רבי ברוך פרענקל תאומים זי"ע
בעמח"ס "ברוך טעם" ועוד

מתולדותיו

נולד לערך בשנת תק"כ לאביו הגאון ר' יהושע יחזקאל אב"ד אוסטראווצא, שהי' נין ונכד להגאון המפורסם ר' יונה תאומים זצ"ל בעל "קיקיון דיונה", ומהמקובל האלקי בעל "מגלה עמוקות" זי"ע, משחר ימי ילדותו נגלו בו כשרונות גאוניים ואביו הרב למדו תורה בעצמו והתמסר לחינוכו בכל כוחו בראותו כי לגדולות נוצר, הי' מתמיד גדול ממש להפליא סיפר הרה"ק ר' שלמה מבאבוב זי"ע על הב"ט שכשהי' עוד ילד קטן שם לילות כימים בביהמ"ד, והשמש חס על בריאתו ולא רצה לתת לו נרות רק עד שעה עשר, ולקט לעצמו קסמים להדליקם כדי להאיר לו, ועשן האש הזיק לו לעיניו, ולא הביט ע"ז ומזה נחלשו עיניו. – אולם לא הסתפק האב בזה ושלח אותו ללמוד תורה לפני גדולי דודו ה"ה הגאונים המפורסמים הגאון ר' ליבר חריף ראבד"ק קראקא, ומהגאון ר' טעבלי מליסא, ומהגאון ר' משולם איגרא, זצ"ל, ויצא שמו לשם ולתהלה לעילוי גדול, הגביר הצדיק ר' יודל פרנס ז"ל מווישניצא (בן הקצין ר' ברוך, חתן הגאון ר' יצחק לאנדא אבד"ק קראקא ז"ל) לקח לו לחתן לבתו, אחרי חתונתו ישב על התורה ועל עבודה בווישנצא אצל חותנו, וחותנו החזיק בו בכבוד גדול ודאג לכל צרכיו, (כשמתה עליו אשתו נעורים זו, נשא בזוי"ש את בתו של הרב ר' יהודה ליב הלוי מליסא, ותמת בשנת תקס"ט, אז לקח את בת הגאון מו"ה צבי יהושע הלוי הורוויץ אבד"ק טריביטש בן הגה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג, וחתן הגה"ק "ההפלאה" זי"ע).

על כס הרבנות

בשנת תקל"ט כשהי' בן י"ט שנה הושיב אותו חותנו ר' יודל על כסא הרבנות דק"ק ווישניצא, היו לו הרבה מתנגדים על זה

באמרם שהוא מאד צעיר לימים, ורצו לקבל את הגאון המפורסם ר' אלעזר הקליר זצ"ל בעמח"ס "אור חדש" על מס' פסחים וקידושין, אמנם כשמוע הגאון בעל "אור חדש" גדולותו של הרב של הצד השני וכי מתנגדיו אין כוונתם לש"ש לא הלך לשם, ונשאר ר"ב לאב"ד ווישניצא, אבל לא הי' לו מנוחה נכונה שם וסבל מאד מצד אחד מהמקנאים את חותנו הפרנס על שהושיב את חתנו על כסא הרבנות כחפצו, ומצד שני להיותו מתנגד על דרכי החסידות וסבל הרבה מהחסידים שבעירו, ובאו החסידים להרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, שיעשה איזה השתדלות שהוא לא יהי' האב"ד ענה להם "מה אעשה לו ותורתו חביבה עלי מאד", אבל לסוף נאלץ לעזוב את הרבנות דווישניצא, בשנת תקס"ב נתקבל לרב אבד"ק של העיר הגדולה לייפניק שבמדינת דייטשלאנד, סיפר הרה"ק משינאווע זי"ע, שכשהתקבל לכהן כרב בלייפניק שבדייטשלאנד, עשו קבלת פנים לכבודו, והיו שם ראשי קהלה ושאר אנשים מכובדים, באמצא אמר לתלמידו "געב אהער דעם פאקע ציבעך", (שרצה לעשן) ובלשון דייטש היו קורין את זה "פייפער", לחש לו תלמידו באזנו שיאמר בלשון דייטש מפני שיושבים שם ראשי הקהלה, כששמע את הדברים האלה עמד וצווח "איך שלאג כפרות מיט דעם לייפניקער רבנות אויב איך דארף רעדען איין ווארט אנדערש ווי די באבע האט געזעדט", וסיים הרה"ק משינאווע שע"כ זכה לבנים טובים אף בדייטשלאנד.

ישיבתו

למרות טרדותיו במילי דמתא יסד שם בלייפניק ישיבה רוממה ומפוארה, והרביץ לתורה לעדרים, והעמיד תלמידים רבים, ומגדלי תלמידיו הי' בנו הגה"ק ר' יהושע העשיל, אשר למרות התנגדותו של אביו לדרכי החסידות הי' הוא לחסיד נלהב, והי' מהמסתופפים בצל הרה"ק החוזה מלבולין זי"ע, הגה"ק ר' יחזקאל פנעט זי"ע רב הכולל לכל מדינת זיבנבירגן בעהמח"ס שו"ת "מראה יחזקאל", שגם הוא הי' אח"כ לחסיד נלהב מתלמידי של הרה"ק הרבי ר' מענדלע מרימונוב זי"ע, גם חתנו הגה"ק שר התורה בעל "דברי חיים" מצאנז זי"ע החשיב את עצמו לתלמידו, וכמו שכותב הד"ח בהקדמה לספר חותנו "ברוך טעם" שהוא הי' המסדר הספר, וז"ל: בהיותי בר שיבסר זכיתי להסתופף בצל הקודש ה"ה מו"ח זצוקללה"ה ולערך שנה א' הייתי אתו למדנו כמעט רוב ש"ס עם הראשונים וכל שעה הראני גדולות ונפלאות בפלפלו וכו' עכ"ל, והרבה פעמים מביאו הד"ח בספריו.

גדלותו בתורה

הי' מפורסם לגאון עולם, בעל מח עצום חריף ועמקן נפלא, עיין בדרשות חתם סופר ח"ב בהספידו על הב"ט: מפטירת גאון ישראל ברוך טעמו ומשנתו מופת הדור מהו' ברוך פרענקיל זצ"ל שהרביץ תורה בישראל בחריפות ובקיאות וממש לא עמדו תלמידיו לסוף דעתו בעומק חריצתו... עכ"ל, בשכלו החד חדר לתוך תוכה של הלכה, פ"א נפגשו הגאון מלייפניק והגאון מליסא בעל חות דעת זי"ע ואמר החוו"ד להגאון מלייפניק מה יעשה העולם לאחר שיסתלק כ"ק רבינו אם יהי' להם איזה שאלה עמוקה, כי אין בנמצא כלל כרבינו שיהי' גדול בתורה שיכולים לסמוך עליו, –ועם כי הי' חריף גדול עם כל זה הספיק הרבה מאד ללמוד כמו שהבאנו לעיל דברי חתנו הד"ח שלמד בפחות משנה כמעט רוב הש"ס עם הראשונים, – פוק חזי מה דמעיד עליו חתנו בשו"ת דברי חיים חו"מ סי' כ"ג וז"ל: כי אני זעירא דחברייי' קבלתי ממו"ח זלה"ה שהי' גאון עולם וכו' והם סמכוני להורות וכו' אשר ידוע שהם קבלו איש מפי איש עד רש"י ז"ל כידוע ורש"י ידוע שקיבל איש מפי איש עד מרע"ה וכו' עכ"ל, – דיבורו הי' מקובל על כל גדולי הדור ויראו מדיבורו הק', פ"א אמר הרה"ק מצאנז לבנו הרה"ק מגארליץ זי"ע חבל מאד שלא היית מכיר את זקנך, כאשר הי' יושב "אין איין אויס געקראכין ספאדיקל" וגם "אין איין פארפלעקט חלאטיל" והי' גם סגי נהור ל"ע והי' מעשן בהצעביץ ופענדל, און דער מח האט געשפילט, וכל העולם הי' מזדעזים מדיבור הקדוש שלו.

אופן לימודו הי' בעיון נפלא ובעמקות יתירה, סיפר הרה"ק ר' ברוך אבד"ק גארליץ, בן מרן הד"ח כי פעם אחת בא אליו אביו הד"ח לשאול מאתו באיזה קושיא חמורה והשיב לו, אמנם לא ערבה עליו תשובתו וישאלהו שנית וגם תשובתו השניה לא ישרה בעיניו, ולא יכול עוד להתאפק ויתמרמר אביו על ככה מדוע לא יענהו כדרכו, אז קם ויתעורר הב"ט ויאמר לו האתה זה אהובי חתני ברוך אתה לד' כי החייתני ורוחי שבה אלי זה עתה, והאמינה לי כי טרם בואך אלי שקעו כל שרעפי לבבי בין עמק הלכה אחת עדי נפשי יצאה ממני לולא שולחת ממרום, ועתה אורו עיני וטעם אמיתות דברי חז"ל שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, –בעת שהופיע לאור עולם הספר "נודע ביהודה" והביאו לפניו את הספר וזה הי' לפני מנחה, לקח את הספר ועלה לחדרו והתחיל לעיין בו דף אחר דף כמו מעת לעת עד שגמר כל הספר, ובני ביתו פחדו לבלבל אותו מדביקותו, וכשירד מחדרו שאל: האם כבר התפללו מנחה – פ"א אמר הרה"ק מצאנז זי"ע בזה"ל אם אדם לומד תורה לשמה, יוכל להשיג רוח הקודש, ועובדא ידענא במר חותני הגאון מלייפניק, כי ראיתי אצלו שלשה פעמים שכוון ממש ברוח הקודש.

מתרומת מדותיו

מלבד גאונותו הי' גאון במדות טובות, ורגיל הי' חתנו הגה"ק מצאנז זי"ע לספר ממדת אהבת ישראל שלו כי פעם אחת נחלה למאד הבלן שהי' מחזיק את המרחץ, והב"ט הי' מאד שבור מזה והתפלל עליו הרבה, ופ"א באותו זמן ראה איך שבתו משוחח עם המשרתת בדברי שחוק, הזדעזע ואמר להם בהתרגשות הלא הבלן מוטל על ערש דוי ואיך תוכלו למלאות פיכן שחוק, ומסופר כי באותו זמן בא גביר אחד לביתו וברצונו הי' להשתדך עם אחד מיוצאי חלציו, ובראותו כי מאד עצוב, שאל לפשר הדבר, וכאשר הודיעו לו סבת הדבר, השתומם שמחלת איש פשוט ישפיע כל כך עליו, וכשמוע הב"ט את זה החליט לא להשתדך אתו עם כי הי' שידוך הגון מאד בעיניו, יען כי הכיר בזה שאין בלבו רגשי חמלה לברויות, – אחד מנכדיו בא לפני הרה"ק מהרי"ד מבעלז זי"ע לשאול את פיו על איזה שידוך שהציעו לו, ענה לו הרה"ק מבעלז את הנך נכדו של הברוך טעם, אספר לך מעשה מזקנך, זקיני הרב יששכר דוב אב"ד סקאל, חותנו של הרה"ק ה"שר שלום" זי"ע,

לפני שנעשה אב"ד הי' עוסק במסחר, פ"א נזדמן לו להיות בלייפניק על חג השבועות, וחשב בדעתו שלא ילך אצל שום בן אדם לאכול בחג אלא אצל הרב דלייפניק אם יזמין אותו, ואחר התפילה ניגש אליו לברכו בברכת החג והציג עצמו כסוחר ממרחקים שנזדמן בלייפניק בערב החג, ורצה לרמז בזה שהרב יזמינו אצלו לסעוד הסעודות של החג, אולם הרב מלייפניק לא הזמינו אלא שאלו על מקום האכסניא שלו, זקיני הרב מסקאל גמר בדעתו לא לסעוד אצל שום אדם אלא יצא את סעודת החג רק עם חלות לבד, והלך לאכסניתו, והנה מיד עם בואו להאכסניא, בא השמש של הרב עם מאכלי יו"ט בשר ודגים ויין וכו', והי' בעיניו לפלא אם הבין הרב מתוך דיבורו שרוצה שיזמין אותו למה לא הזמין אותו אלא טרח לשלוח לו סעודות יו"ט לאכסניתו, לממחרת בבוקר אחרי התפילה הזמינו הרב שיבוא אצלו לסעוד את הסעודה, ואמר לו אל תתמה בעיניך שלא הזמתי אותך אתמול, כי חז"ל הקפידו מאד לא לאכול מסעודה שאינה מספקת לבעליה, הילכך לא הזמינו אמש בלילה שחשש שמא לא הכינו בביתו גם לאורח, ויהי' סעודה שאינה מספקת לבעליה, אבל עכשיו אמר בביתו שיכינו גם בשביל אורח וכבר יכול להזמינו, וסיים הרה"ק מהרי"ד אם זקנך הי' כ"כ מדקדק במעשיו שהיו בדקדוק קל של דברי חז"ל, אתה שהנך נכדו ראוי שתדע טוב עם אתה משתדך.

אשכבתי' דרבי

באחרית ימיו כהו עיניו מראות, מסופר שאמר אז שחז"ל אמרו אין התורה מתקימת אלא במי שממית עצמו עליה, ושמח הוא כי לפחות קיים מקצת מאמר חז"ל זו, כי סומא חשיב כמת, והעינים שלו נחלשו מרוב יגיעתו בתורה מעודו עד ימי האחרון כמו שהבאנו לעיל מה שספיר הרה"ק מבאבוב זי"ע, עשרים ושש שנים כיהן בלייפנק, ואם כי כהו עיניו לא הניח מללמוד עם תלמידיו ולמלא תפקידי הרבנות, ביום ז' תמוז תקפ"ח נפטר לחיי העולם הבא, ופטירתו השרה אבל כבד לא רק בעירו אלא בכל תפוצות ישראל, יש הרבה הספדים עליו שנדפסו אח"כ בספרים כמו בדרשות חת"ס, בעיין דמעה להגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל, דרשות הרא"ש מר' אברהם שאג זצ"ל ועוד. וזה נוסח המצבה: בשבעה בתמוז דוה לבנו, "צרה וצוקה לנו" לפ"ק, איש אלקים קדוש בנן של קדושים חכם חרשים ונבון לחשים גאון הזמן רועה נאמן נשיא אלקים בתוכנו שופטנו ומחוקקנו גדול בישראל שמו רשבכה"ג הרב אב"ד מו"ה ברוך תאומים זצללה"ה, ברוך שמו וברוך טעמו ונמוקו הגאון ושר התורה, ת'לי תלים דרש לגודל חריפתו ובקיאותו בחדרי תורה, א'סף אספה וחבר חברת בקור חולים ותלמוד תורה, וי'שניץ וקהל לייפניק האיר בנר מצוה ואור תורה, מ'רחוק באו ונהרו חברים לשמוע מפיו חכמת התורה, י'גע והעמיד תלמידים מלומדים מהם מורי הוראת התורה, מ'בן תשע עשרה שנה הלמה ראשו כתר התורה.

מורשתו הרוחנית

פירותיו הרוחניים שהניח אחריו היא א) הספר הנודע "ברוך טעם" שעל שמו נקרא, ראוי לציין מה שכתב חתנו הגדול הרה"ק בעל דברי חיים בהקדמתו לספר זו וז"ל: ואחלה נא עוד פניך שלא תתפלא על אריכות לשון המחבר ולפעמים יובא בדף א' כמה וכמה דברים פשוטים ופוסקים רבים אשר ידמו בעיניך אך להלאות הקורא, לזאת אודיעך ידידי הקורא כי לא כן הדבר כאשר תדמה בשקיפה נמרצת כ"א תעיין במתק לשוט היטב הדק, תראה כי גם בראשי השיבולים ובמאמרים הקלי' רמז חכמה וכמה מילי מעלייתא יוצא מהם בהבנת פשטות לשון הש"ס ורש"י או תוס' או איזה מהראשונים, כמו שתראה תיכף בשער הראשון שמאריך הרבה בדברי הגמ' והרמב"ם ורש"י והרא"ש בע"ז ולפום ריהטא נראים הדברים פשוטים, ולא כן היא כ"א תעיין היטב בק' השכל תראה בפשוט לתרץ דברי הרמב"ם, וגם דברי רש"י והרא"ש שם בחכמה נתיישב, ודברי התוס' בפסחים שמביא בהעברה בעלמא גם שם רמז גדולים בהם, ומזה תוכל לשפטו על השאר...וכו' עכ"ל, ב) שו"ת עטרת חכמים, עיין בהסכמה של חתנו הנ"ל שכותב: ולהודיע כי אם הרבה תשובות למאד ראיתי בבית מו"ח זלה"ה אך מעט המה הנתרים כי רובא דרובא נגנבו...וכו', ג) ספר "ברוך שאמר", ד)הגהות אמרי ברוך, על משניות, ש"ס, ירושלמי, הש"ע, ועל הרבה מספרי אחרונים, ה) ספר "מרגניתא דר"ב" על התורה ודרושים, – כתב הגהות ממש בכל ספריו שהי' לו בבית אפי' בספר "צאינה וראינה" הי' הערות, ונדפסו הרבה ספרים מגדולי דורו עם הגהותיו, כמו שו"ת נודע ביהודה, חוו"ד, נתיבות המשפט, שב שמעתתא, טורי אבן, ועוד.

ח' תמוז

הגה"ק רבי מאיר מדזישקוב זי"ע

בעמח"ס "אמרי נועם"

ואלה תולדות

נולד בשנת תקע"ט (או תק"פ) לאביו הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב בן הגה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע, ולאמו מרת חי' בתו של הגביר המפורסם שהי' אצלו תורה וגדולה במקום אחד ה"ה ר' יחיאל מיכל ראזנפעלד ז"ל מראווה, דודו של הרה"ק ר"ש מקאמינקא זי"ע (אחי אביו), פ"א הי' אביו אצל הרה"ק ה"אוהב ישראל" מאפטא זי"ע, פנה אליו הרה"ק מאפטא ואמר לו סע לביתך, ויהי' לך בן וקראת את שמו מאיר, כי הוא יהי' "מאיר עיני חכמים" ו"מאיר לארץ ולדרים" (חכמה מאי"ן), כבר במעלליו יתנכר נער בגודל חכמתו וחריפתו, בהיותו בן י"א שנה לקחו אביו אל הרה"ק ה"עטרת צבי" מזידיטשוב, וישב אצל אביו בעת עריכת השלחן הטהור, ולאחר שהרה"ק מזידיטשוב אמר תורה, אמר הרה"ק מזידיטשוב: הילד הזה חוטף את המלים מפי, (דהיינו שאמרי נועם יאמר תורה לפי דרכו ע"פ קבלה), בהיותו בן חמש עשרה שנים ידע את כל "קצות החושן" בעל פה.

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו נשא בתו של הגביר רבי קלמן פיצאליס ז"ל מעיר קראקא מחסידי ראפשיץ, ר"ק זכה בו ע"י ברכה שקיבל

מהרה"ק מראפשיץ או מבנו הרה"ק ר' אליעזר שבעתיד הם עוד ישתדכו, [בחכמה מא"ן מובא שפ"א אי אפשר ה' להשיג אתרוג בעד על הזן, ובקראקא גרה אשה עשירה ממשפחת פיצאליס, והיא שמעה שישנו בעיר אתרוג אחת למכירה, אבל דורשים בעדו הון גדול, אמרה שהיא מוכנה למסור את כל רכושה כדי לקנות את האתרוג עבור הרה"ק מראפשיץ זי"ע, היא אמנם קנתה אותו, ושלחה אותו עם "פאסט טרעגער" באמרה אליו שכאשר יעבור ליד סוכתו של הרה"ק מראפשיץ יעשה סימן שיש עמו איזה דבר להרבי, בשעה שערך הרה"ק מראפשיץ את שלחנו הטהור נשמעה איזה רעש בחוץ, וזה ה' סימן של ה"פאסט טרעגער", אמר הרה"ק מראפשיץ "אה א-אתרוג" הוא בירך על הד' מינים בשמחה רבה, ואמר "שרייבט אין קוימען" (כנראה כך נהגו לרשום אז דברים לזכרון) שיהי' לנו נכדים משותפים, וכך הוה שהרה"ק א"אמרי נועם" הי' חתן אצל משפחת פיצאליס, ובספר י"ג אורות (חלק ב' מערכת הגה"ק מדזיקוב זי"ע) מובא, פעם לא היו בכל הגלילות אתרוגים בנמצא לחג הסוכות, וזוגתו של ר' קלמן היתה נגידה וקנתה לרבינו (ה"ה הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב) אתרוג מהונה, ובאו אז הרבה צדיקים ביו"ט אליו לברך על האתרוג, ע"כ, נראה שמהרה"ק מדזיקוב היתה הברכה, (או שגם אצלו הי' מעשה כך].

גדלותו

לאחר חתונתו ישב סמוך על שלחן אביו בדזיקוב, ולמד תורה אצל אביו הק', גם למד אצל דודו הרה"ק ר' אשר"ל מראפשיץ, אף נסע להרה"ק הרבי ר' הירש מרימונוב זי"ע, כמו"כ נסע להרה"ק מהר"ש מקאמינקא, ואל הרה"ק מרן בעל הדברי חיים זי"ע, הרה"ק מצאנז העריץ אותו מאוד, פ"א כיבדו בסעודתא דשבתא לקדש בעצמו על היין, הגם שבדרך כלל לא קדשו המסובים בעצמם אלא יצאו יד"ח בהקידוש של מרן מצאנז זולת הרה"ק ר"י מבעלז זי"ע (י"ג אורות ח"ב, מערכת דזיקוב), הי' מתמיד גדול מאוד והי' לומד שעות על שעות רצופות, הי' לו שיעור רצוף בגפ"ת משעה תשע בבוקר ועד שעה שלש אחר הצהריים, פ"א אמר: הצאנזער רב כותב תשובה כמו הרשב"א, רבי יוסף שאול (נאטנאזון) הוא "ארון ספרים", ר' הירש'לע אורנשטיין הרב מרישא יכול לומר פשעטיל טוב, ואילו דף גמרא אני יודע אני ללמוד (חכמה מא"ן), והתעלה בתורה ויראה עד שאביו הכתירו "הגאון שלי", התלכדו בו יחדיו גאונות וצדקות, גאון אדיר הי' בחריפות ובקיאות כנראה מספר שו"ת "אמרי נועם" המלא מזן אל זן בעומק העיון וסברא ישרה, וספרו הק' "אמרי נועם" על התורה מלא ח"ן, כידוע הי' חילוקי דעות בינו ובין הגה"ק מצאנז זי"ע בענין אם יש חזקה בארענדאר, (עין שו"ת דברי חיים ח"ב סימן ל"ה) בעת ההיא השיא האמרי נועם את בנו הרה"צ ר' אהרן מבייטש זצ"ל עם בת הגה"ק מצאנז זי"ע, והאמרי נועם לא נסע להחתונה בגלל המחלוקת, ושלח האמרי נועם איש אחד מדזיקוב במקומו להחתונה, הגה"ק מצאנז הלך לקבל פניו, כי חשב שהאמרי נועם בא, בעת ההיא כבר כבדו עיניו מזוקן, ומישש את ידי האיש בנתנו לו שלום, ונצטער כשהרגיש שאין זה מחותנו, נענה הרה"ק מצאנז ואמר: און אז מ'איז א נוטר הברית קומט מען נישט צו פארין, [כיון שהאמרי נועם הי' נוטר הברית, יכול הי' להרהיב עוז ולמנוע מנסוע, דאם לא כן הי' מפחד מהקפדת הגה"ק מצאנז זי"ע] (י"ג אורות ח"א פרק ה), פ"א באחד מחתונת בניו, שהתחתן עם רבי או צדיק אחד, והמחותנים הסכימו בבוקר לעשות את החופה אחר הצהריים בשעה פלונית, וכשהגיע השעה, הגיע ה"אמרי נועם" על החתונה, והמתינו זמן רב עד שבא המחותן השני, שאל האמרי נועם להמחותן מדוע התבושש לבא בשעה המדובר, השיב המחותן מה אעשה שהי' הכנה דרבה לקראת חתן וכלה, אמר ה"אמרי נועם" מחותן מחותן, אפ"ר כיר"ה מוכ"ן הו"א, אם האדם הוא אצל עצמו כאן עפר ואפ"ר, וכיר"ה שלבו בוער ככיר"ה, מוכ"ן הוא, אז תמיד מוכן הוא לזמן המיועד.

על כס הרבנות

עוד בחיי אביו התמנה כרב הצעיר דזיקוב, ולאחר פטירת אביו מילא את מקומו באב"ד וגם באדמו"רות, נהג נשיאותו ברמה, בימיו התרחבה והתעצמה חסידות דזיקוב, ונבנתה החצר הגדולה והמפוארה בה הסתופפו אלפי חסידים, לא סבל תקיפים, ועסקנים העושים הכל לשם כבוד משם כך חלקו עליו כמה מבני הקהילה, ונסעו לאחיו הרה"ק מראזוואדאו זי"ע, גם לא יכול לסבל אנשים המתייהרים בחסידותם, מסופר שפ"א בא למקוה ושמע שאחד שטובל ושואל את חברו האם טבל היטב, ענהו הרה"ק מדזיקוב מלמעלה "טוב טוב", לאחר שיצא פירש את שיחתו ואמר: התכוונתי לנוטריקון של טוב טיבל וישרץ ב'ידו, לימד את חסידיו כיצד להתקדש במותר להם, הקפיד יותר שיבוא אליו בחג השבועות מאשר לימים הנוראים, באמרו: בראש השנה ויום הכיפורים אפשר לו לאדם להיות ירא וחרד גם בביתו, אבל בחג השבועות, שהכל מודים דבעצרת בעי לכם (פסחים סח:) הלא אפשר להתגשם ח"ו בבית, לפיכך יש לבא אל הרבי, הקפיד מאד על הלבוש לבל ישנו מדרך הישן.

אחרית ימיו

אחר הסתלקותו של מרן הגה"ק מצאנז (בשנת תרל"ו) אמר שהדברי חיים קורא אותו לדין תורה בבית דין של מעלה (י"ג אורות ח"א פרק ה'), בשנת פטירתו הי' אצלו יהודי מעיר סוקלוב אמר לו: אחי (הרה"ק מראזוואדוב זי"ע) מתגורר בסוקלוב, אמור לו שירעיש עולמות שעוד נפגש בעולם הזה, מלאכים ושרפים יש לו להקב"ה די..., בפרשת ויחי בשנת תרל"ז, שנת פטירתו לחיי עולם, אמר בדברי תורתו בשלחנו הטהור בליל שב"ק: יש שני אפנים שבהם מותר להעביר נפטר ממקום למקום, או מקברי עכו"ם לקבל ישראל, או מקבר ישראל גופא לקברות אבותיו, אצל יעקב אבינו הי' שני האופנים, וזהו פירוש הפסוק: "ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם", כלומר "ונשאתני ממצרים", זהו אופן הראשון, שכן אין כאן קברות ישראל, "וקברתני בקבורתם" זהו אופן השני, למערת המכפלה, מקום קבורת אבותיו, ביום א' קרא לבתו חנה ואמר לה בזה"ל: בשבת אמרתי "טייטש'ל", "עס וועט ענק גוט צוניץ קומען", וכך הוה שהוא נפטר בקארלסבאד בקיץ באותו שנה, מקום שאין בו קבורת ישראל, והביאוהו לדזיקוב למקום קבורת אבותיו, באותו שנה בא אליו אחד מחסידיו מעיר מעליץ עם בתו הכלה שיברכנה לפני החתונה,

אמר לו אתה יודע, אני יהי' בחופת בתך, השתומם החסיד, בבואו לביתו סיפר זאת לבני ביתו, וכולם צחקו ממנו בוודאי לא הבין כראוי מה שהרבי דיבר אליו, הלא החתונה נקבע ליום שישי אחר הצהרים, והרבי אינו אמור להיות במעלין על שב"ק, הרבי אמנם נפטר בקארלסבאד כשהביאו לקברות אביותיו עברו דרך מעלין בדיוק כאשר הוליכו את הכלה לחופתה,

בערב ראש חודש ניסן הלך לציונו הק' של אביו בליוו בנו הרה"ק ר' אהרן מבייטש זי"ע (חתן הרה"ק מצאנז), ליד הציון הי' מקום פנוי, אבל הוא פנה הצדה והשתטח לארץ, כשהוא מודד לעצמו מקום לקבר, מובן שבנו ראה זאת החל לבכות, הרגיעו אביו שלא על עכשיו הוא מודד את זה, כעבור שלשה חדשים בים ח' תמוז תרל"ז נפטר בקארלסבאד וטמנוהו באותו מקום שהוא מדד לעצמו, (חכמה מאי"ן), בספר אמרי דבש מובא בשם הגה"צ מפאלטישאן זצ"ל כי בעת שנסתלק ברגע שיצאה נשמתו בטהרה, המורה שעות שעל גבי כותל ביתו נשראה במקומה, וחדלה מלעבוד הלאה, ידוע מבנו בכורו הרה"ק ר' נפתלי חיים זצ"ל שהתיישב באה"ק, (מובא בספרו מנחה חדשה בהתולדות) שמפורסם מאד הי' בקדושתו וכל רז לא אניס ליה, שבאותו ערב שב"ק לפני שקיעת החמה, לפתע עלה רנ"ח על גג בית הכנסת תפארת ישראל והחל קורא בקול, שריפה, קהל רב שרצה לדעת את סיבת זעקתו, עלו על הגג לראות היכן היא השריפה, ומה התפלאו כשראה רנ"ח אותם, ביקשם שיאמרו מזמורי תהלים וכשסיימו פתח ואמר קדיש, לתמיהתם הסביר להם כי ראה כעת שמובלים את גופו הטהור של אביו לקבורה ב"הר הזיתים", ואכן אחר כמה שבועות הגיע השמיעה בארץ ישראל על פטירתו של האמרי נועם בקארלסבאד והובא למנחות ביום שישי בדזיקוב, בספר אמרי דבש מובא בשם הגה"צ מפאלטישאן זצ"ל שפ"א דיבר עם רביה"ק זי"ע על אודת מה שמוחזק אצל הרבה, שהגה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע, מנוחת כבוד בעיה"ק טבריי', שהועלה אורנו לארה"ק ע"י מלאכי מרום, וכמו שהודיעו הם אל השמש דחברה קדישא דשם בחלום, והקיצו אותו משינתו באמרם אליו, קום ופתח לנו שער בית העלמין, ודיבר אז רביה"ק זי"ע על אודות מה שהוגד גם על הגה"ק האמרי נועם שבנו ראה איך שמביאים את מטתו ואמר קדיש כדהלן, והנה על העובדא של בעל אוהב ישראל שתק רביה"ק ואל העיר כלום, וע"ד העובדא של בעל אמרי נועם העיר ואמר, דידוע שהנשמות הן מג' חלקים, ה"ה נפש, רוח, ונשמה, ומה שראה הרה"ק ר' נפתלי חיים אולי אחד מג' חלקים ראה, וסיים הגה"צ מפאלטישאן ואמר דמדהעיר על הא, ושתק על דא, גילה דעתו שלא הוחזק מעובדא הראשונה. השאיר אחריו ספרו אמרי נועם שו"ת ועה"ת ומעדים.

י"א תמוז

הגה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע
בעמח"ס "עטרת צבי"

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תקכ"ג לאביו הרה"ק ר' יצחק אייזיק בכפר סאפרין שבגאליציע מבני בניו של התוי"ט, ר' יצחק אייזיק היה איש צדיק ומורם מעם אך מעולם לא נהג ברבנות והיה נוסע אל החוזה מלובלין זי"ע, זכה לנטוע חמשה ארזים בכרם בית ה' הלא המה האחים הקדושים: ר' צבי הירש מזידיטשוב, ר' משה מסאמבור, ר' סנדר מקאמארנא, ר' ישכר בעריש מזידיטשוב, ור' ליפא מסאמבור – מסופר, שלעת זקנותו נאנח פעם ר' יצחק אייזיק לפני זוגתו הרבנית ואמר בענווה: הנה אנו הולכים בדרך כל הארץ ואיך נעלה אל אבינו שבשמים כשבידינו אין מאומה, ענתה לו הרבנית בחכמה: במסל"ה נעלה (במדבר כ' י"ט) ורמזה לו שבכח תורתם של בניהם יעלו, שהרי אותיות במסל"ה הן ר"ת שמות הבנים הק': ב'עריש, מ'שה, ס'נדר, ל'יפא, ה'ירש. אמו היתה צדקנית ודרכה היתה שהוליכה את בני' לתפילה בכל יום וזירזה אותם שיתפללו בכוונה ובהתלהבות, ובחזרם היתה בוחנת על מצחם אם יש זיעה שם וכך ידעה אם התפללו בהתלהבות, ופ"א בדקה את ר' הירש'עלע ומצאה מצחו יבש, והוכיחה אותו למה לא התפלל בכוונה, אמר לה: אמי, אל תדוני ע"פ זיעת פני, צאי וראי שהסוסים העצלים מזיעים תמיד בעבודתם משא"כ הסוסים הזריזים אינם מזיעם כלל.

במעלליו יתנכר נער

כבר בצעירותו יתנכר במדריגותיו הק', התמדתו בתורה בימי נעוריו הי' עד להפליא ושם לו לחוק ללמוד כל יום שבעה דפים והי' חוזר על כל דף ז' פעמים, וע"ז הספיק לגמור כל סדר הש"ס במשך שנה אחת ז' פעמים, ובימי בחרותו כבר הי' לו חיבור כתוב בסוגיות הש"ס ובפוסקים, אך כאשר התחיל לעסוק בספרי תורה לא רצה להוציאו לאור וגונזו. כשהי' בחור צעיר בשנות הבר מצוה באו פעם להזכיר לפניו מקשה לילד והלך ותבר גזיזא דברדא וירד וטבל בנהר, וכשרצה לצאת הנהר אבד פתאום החור שנכנס בו והי' בסכנה רח"ל אז קיבל על עצמו מסירת נפש אפילו להשאר שם ח"ו רק היולדת תילד בניקל ותיכף אח"כ מצא את החור ויצא בשלום ובאו לבשר שילדה כבר למז"ט.

בשערי החסידות

אחרי נישואיו ישב על שולחן חותנו והשלים את עצמו בעבודת הבורא, ועסק בתורה ועבודה בקדושה וטהרה בנגלה ובנסתר, פע"א נזדמן בבית חותנו צדיק אחד מתלמידי הבעש"ט הק' כיון שנודע לו להרה"ק מזידיטשוב שהאורח בקי בתורת החסידות של הבעשטה"ק הפציר בו שילמדו בתורה זו, אבל האורח אץ לדרכו לאסוף ממון עבור הכנסת כלה, הבטיח לו הרה"ק מזידיטשוב שהוא ישלם לו מכיסו הפסידו, והאורח נענה לו, ושהה כמה ימים ומאז התחמם בתורת הבעשטה"ק, אולם חסיד ממש הנוסע לרבי עוד לא נעשה, ובזה הקדימו אחיו הצעיר הרה"ק ר' משה מסאמבור זי"ע שהוא כבר היה מקודם מקורב להרה"ק החוזה מלובלין, ופעם אחת שאלו החוזה: הנכון הדבר שיש לך אח גדול ממך, ענה לו: כן, אחי גדול ממני לא רק בשנים אלא אף בחכמה אלא שפיו לא פסיק מגירסא לכן אינו פונה לנסוע אל הרבי, וביקשו החוזה שישפיע עליו שיבוא אליו, ולבסוף אחרי השתדלות הצליח להשפיע

על אחיו להפסיק ימים מועטים את משנתו ולנסוע אל החוזה, ואכן אז נעשה תלמיד מובהק של החוזה, שם עלה ונתעלה עד שנתקדש להיות כחד משרפי מעלה – הוא בעצמו החזיק א"ע דור שלישי של הבעשטה"ק בגלל שתחילת התקרבותו לתורת החסידות הי' ע"י תלמיד הבעשטה"ק כנ"ל.

בצל רבותיו הק'

כאמור הי' תלמידו של הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע וסיפר הרה"ק ר' אייזיק'ל זידיטשוב'ער זי"ע על גודל התקשרותו ברבו שסיפר לו רבו העטרת צבי שפ"א אמר לו רבו ה'לובלינער זי"ע בזה"ל: רבי הערשעלי זידטשובער כל זמן שאנו בחיים אין אנו יראים שמא תפלו ממדריגתכם אבל אח"כ מי יודע, השיב לו אין אנו רוצים לחיות יותר מאדמו"ר, אמר לו הרה"ק מלובלין: רבי הערשעלע מה אתם אומרים הלא אתם צעיר לימים ואני ישיש והשיב לו אתפלל שיחי' הרבי לעולם, שאל לו הרה"ק מלובלין: וכי אדם חי לעולם, והשיב לו כוונתינו שיחי' הרבי ק"כ שנה כמו שחי' משה רבינו ע"ה, ושאל אותו עוד הפעם, רבי הערשעלע מה זאת קודם אמרתם לעולם ועכשיו אתם אומרים ק"כ שנה, והשיבו: ראיתי בספר אשר משה רבינו ע"ה חי' ק"כ שנה כנגד שני היובלות שיש בעולם כי ששת אלפים שנה הוי עלמא ובששה אלפים יש ק"כ יובלות ויובל נקרא עולם נמצא כי ק"כ שנה נקרא עולם ונהנה הרה"ק מלובלין זצלה"ה מאוד מהדיבורים ההם ושאל אותו באיזה ספר ראיתם דבר זה והשיב לו: אפשר בספר שלי, וקלסיה – גם נסע אל כמה מצדיקי דורו ה"ה הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב, הרה"ק המגיד מקאזניץ, הרה"ק ר' מנחם מענדעל מרימנוב, הרה"ק ר' ברוך ממעז'בוז', הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע.

גדלותו בתורה

היה מפורסם לגאון בכל מכמני התורה, ואף גאוני וגדולי דורו שהיו רחוקים מדרך החסידות הודו לזה שהוא גאון אמיתי, פע"א ביקש הגאון בעל קצות החושן את אביו של הרה"ק מזידיטשוב שישפיע עליו שיבוא אצלו להשתעשע עמו בדברי תורה, ואביו חשש כי בנו לא ירצה לבוא כי הדרך גורם לביטול תורה, אולם הוא הפציר בו ואף גזר עליו שיביאו אצלו, והרה"ק נענה לבקשתו ובא אליו להתפלפל עמו, וכיון שכבר שמע שהרה"ק מזידיטשוב מעורב כבר עם כת החסידות, הוכיח אותו: היתכן שלמדן כמותך מתערב בכת החסידות שאף רבותיהם קטנים בידיעת הם בידיעת התורה, כששמע הדברים קשים כגידים על תורת החסידות ורבותיהם, פתח בויכוח חריף עם הגאון הקצוה"ח והוכיח לו בטוב טעם ודעת שתורת החסידות הם לאמיתה של תורה, עד כדי כך שבסוף הויכוח חשש הקצוה"ח שאולי הוא עצמו כבר נתפס לחסידות, גם בא במגע עם הגאון בעל הישועות יעקב, שגם הוא שאלו בתימה איך שלמדן מופלג כמותו הבקי בש"ס ופוסקים בנגלה ובנסתר מביא עצמו לביטול תורה, ואף הוא ענה לעומתו שלהוי ידוע שאצל הרבי מלובלין נעשית התורה שלמדתי אצלו תורת חיים ממש עד שהם נראים לעיני בשר, ואיך אתאפק שלא לכתת רגלי אפי' מאות פרסאות כדי לקבל את פני קדשו, כמו"כ היה נו"נ בהלכה עם בעל נתיבות המשפט זי"ע ושוחחו בענינים שונים בתורה ובחכמה ושיבחו מאד, אולם עיקר מעייניו היו בחכמת הקבלה ותורת הנסתר עד שצדיקי הדור הכתירוהו בתואר הנשגב "שר בית הזוהר".

שר בית הזהר

כידוע שהי' רב חילי' של העטרת צבי בחכמת הח"ן וכתב פירוש על הזהר הק' והוא ספרו עטרת צבי בס' עשר קדושות מביא מפי אחד קדוש מדבר בשבחו של הרב הק' העטרת צבי כי לא כתב שום דבר בפירוש דברי הזוהר הק' עד כי חזר דברי הזוהר מאה ואחד פעמים, ולא הי' כותב שום פירוש מחידושיו כי אם במסירת נפש כמו ביחוד קריאת שמע וכל דבר ודבר שהי' עושה הי' רק ליחד שמו יתברך, והי' הולך בחורף לטבול בנהר תחת הקרח ובידו נר והי' לומד הפרי עץ או התיקונים.

פעם באו אצלו אנשים מארה"ק וקירב אותם וכשהלכו לקבל ממנו ברכת פרידה ממנו לשוב לארה"ק הלך הרה"ק רבי אייזיקל זידיטשוב'ער לשמוע איך שפירד מאתם, ושמע שאמר להם שנותן להם הקונטרס שבספרו עטרת צבי המכונה קונטרס השמות וציום שבבואם לארה"ק יניחו הקונטרס על ציון של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי ז"ל, וכשיצאו לחוץ קרא הרה"ק הנזכר בהקונטרס וראה שכתב בזה"ל: "אבקש לגלות לי אם כוונתי לאמיתות כוונתו הקדושה" וחתם את עצמו "תלמידך צבי הירש בן הינדא מזידיטשוב" וביקש הרה"ק הנזכר מאנשי ארה"ק שיכתבו לו מכתב משם איך שהי' שם בעת שהניחו הקונטרס על הציון הקדוש ונתן להם מעות תשלומי מחיר מכתבם בחזרה, והשיג מכתב מהם שהניחו המכתב וכהרף עין הביטו ולא ראו עוד המכתב.

בקרב קדושים תתהלל

בטל ילדותו קרא עליו רבו הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע את הפסוק: 'פרח בימיו צדיק (תהלים ע"ב ז') ר"ת צב"י ואף סמך ידיו עליו בתור "ת"ח גדול בחכמה ובנסתר ויש לו דעת המכריע, להכריע את ישראל לכף זכות"

רעו ועמיתו הגה"ק בעל הישמח משה זי"ע כותב בהסכמה לספרו "עטרת צבי" שבחים מופלאים ביותר: "איש אלוקים קדוש צדיק יסוד עולם, רבן של ישראל, ידעתי נאמנה שהיה מלא וגדוש בחכמה זו, בחכמה, בינה, דעת, עד להפליא... ועשה פירוש על כל הזוהר, ואולי הוא מהשלמת התגלות חיבורו דהזוה"ק, דעל ידו ייתי פורקנא דישראל".

מחותנו הק' – שהסתופף בצל קדשו – הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע חיבר הערות לספרו של הרה"ק מזידיטשוב "סור מרע ועשה טוב" בשם "הוספת מהרצ"א", ובתוך דבריו הוא מציין וז"ל: "ומצאתי ראיתי אשר לב הרב מבעית בחכמה הקדושה היא חכמת הקבלה, וכמעט לא ראיתי ולא שמתי בדורינו דוגמתו, מי אשר העמיק בחכמה הנפלאה כמוהו" ובהסכמתו על ספרו הק' עטרת צבי כתב וזל"ק: "ידוע לכל

אשר עם גודל קדושתו ופרישתו וחסידותו, זכה שנפתחו לו שערי חכמה ובינה, והיה יחיד בדורו בחכמת האמת, יראה הקולמוס מלספר עומק השגתו בחכמת האמת הלזו", עכ"ל.

הרה"ק ר' צבי הירש מרימינוב זי"ע כותב בהערצה מיוחדת (שם בהסכמה): "מודעת זאת בכל הארץ גודל יקרת והדר תפארת קדושתו של הרב הקדוש החסיד המפורסם בוצינא דנהורא אספקלריא המאירה רשכבה"ג מו"ה צבי הירש זלה"ה מזידיטשוב אשר הופיע בתורתו וגודל קדושתו וחכמתו ואור תורתו אשר האירה פני תבל בתורתו, איש אשר רוח אלקים דיבר בו...".

אחיו הרה"ק ר' משה מסאמבור זי"ע מפליג לכתוב (בהקדמה לספרו "תפלה למשה"): "אשר השגתי בו מחסידותו ופרישותו וענוותנותו, ומעיינות החכמה אשר בו, לו אספר בשבחו כל הימים, לא אוכל לספר אפס קצהו, וזאת השגתי: אשר כל השגתי אשר בו לאפס ותוהו נחשבו, מגודל עמקות החכמה והקדוש והפרישות והענווה אשר בו".

הגה"ק ר' יוסף שאול נאטנזאהן זי"ע (בהסכמתו לספריו בית ישראל ועטרת צבי): "וכבר שבחוהו רבנן לדצבי, והוא היה שר בית הזוהר ובכל חדריו נאמן הוא, ופתח מנעוליו וחדריו וגנזיו" וחותם "המדבר לכבוד קדושת רוממות מעלת הרב המחבר, והמחברת אשר היא מלא תורה ויראה".

המהר"ם א"ש (בספרו שו"ת "אמרי א"ש) מכתיר אותו בתואר: "הגאון איש אלקים... ומי בדורינו זה אשר ישאהו לבו לדמות את עצמו להרב הגאון ר' צבי הירש".

וז"ל המלבי"ם זצוק"ל שזכה לקבל ממנו את תורת הרז (בהקדמתו לספרו ארצות החיים על שו"ע או"ח): "אשר האיר עיני בה (בחכמת האמת) מורי בחכמה זו, איש קדוש גאון צבאות ישראל מוהר"ר צבי זצ"ל מזידישטשוב.

דרכו הי' שבפרשת בלק לא אמר תורה, ואמר אחד הצדיקים טעם לדבר, לפי שהי' דרכו בעת עמקו מחשבותיו הק' בעריכת השולחן לפרר פירורין על השולחן, ואמרו עליו רבותינו שלאשר הי' בו נשמת האי ינוקא שבזוהר פר' בלק (כאשר נשמע כן פע"א מפה קדשו) ודרכו של תינוק לפרר, והנה כי כן בפר' בלק נזכר כל תורתו של האי ינוקא לכן שותק בשבת זו שדבריו כבר נאמרו אז בשער בת רבים בזוה"ק בפרשה זו.

שפלות רוחו

בספר זוהר חי (פר' בראשית) כתב דפעם אחת כשהאיר היום בחג השבועות נכנסתי אצל מורי דודי הקדוש ז"ל והוא לא ראה שנכנסתי ושמעתי שהי' הולך כאן וכאן ובוכה ומבכה לפני קונו, והי' שם על חג לערך ארבע או חמש מאות אנשים ואמר אפשר שזה העולם שלח לו הס"מ ימח שמו להדיחני מעליך והי' בוכה בדמעות שליש חוס וחמול על נפש העני הזה שלא אדחה מעל פניך והאריך בדברים ואחזתני חיל ורעדה ופתחתי הדלת ונסתי.

אחר הסתלקות רבו החוזה מלובלין התאספו החבריא קדישא לטכס עצה למי לנסוע עכשיו הלא צריכים לרבי אז אמר העטרת צבי וכי מה חסר לכם אצלינו והתחיל העטרת צבי לפרט שני שעות מדרגות על עצמו ופנה להרה"ק מראפשיץ זי"ע ואמר לו: "הלא זקינכם השל"ה הק' זי"ע איז ביי אונז אפטער גאסט", ואח"כ התפלל העטרת צבי לפני העמוד תפלת מנחה ואמר הרה"ק מראפשיץ ע"ז כי מזמן הרבי ר' אלימלך זי"ע לא שמענו עוד תפלת מנחה כזה אבל אנחנו רוצים אַ רבי פון רעבעס, וספרו לפני האוהב ישראל מאפטא זי"ע האיך שהעטרת צבי אמר שני שעות מדריגות על עצמו, והי' אח"כ הרה"ק מראפשיץ אצל הרב מאפטא ושאל את הרה"ק מראפשיץ מה אומר על מעשי העטרת צבי אמר ה'ראפשיצער אמת לא ראיתי שפלות רוח כזה מה שראיתי על העטרת צבי באלו השני שעות שפרט על עצמו המדרגות.

גילוי צדיקים

סיפר הרה"ק רבי אייזיקל מקאמארנא זי"ע שפעם כשהי' רבו העטרת צבי חולה מאוד כשהי' בלובלין על המועדים והתאכסן בחצר קדשו של רבו הק' ובחג הסוכות ביקש שיקחוהו אל הסוכה הקטנה של הרבי לאכול שם כזית והלך משמשו להביא לו קצת מרק וכשחזר להסוכה מצא זקן אחד בלתי ניכר יושב אצל רבו בהסוכה ותהי' לפלא בעיניו ונתן לו שלום ואחרי זמן מה נעלם ממנו והגיד אח"כ העטרת צבי כי הוא הי' אברהם אבינו עליו השלום.

והעטרת ישועה מדזיקוב זי"ע סיפר בשם זקינו הרה"ק מראפשיץ זי"ע כי העטרת צבי הי' בילדותו בלובלין בליל פורים והי' הולך הנה והנה לפני בית הרב הקדוש ומקטרתו בפיו וראה איש ואשה מעוטפים נכנסו אל הבית והתמהמו שם זמן רב וכאשר ראה אותם יוצאים מן הבית נכנס אל הרה"ק ואמר לו החוזה בזה"ל: "אָה אשאד וואס ביזט פריהר נישט אריין געקומען עס איז דא גיעווען מרדכי ואסתר", והעטרת צבי עשה עצמו כאלו לא ידע ולא ראה מאומה ובאמת ראה אותם בבואם ובצאתם.

מתנה מן השמים

העטרת צבי הי' לו תקופה אחת קודם שנתפרסם בעולם שהי' עני ואביון ל"ע ופעם היצר לו כ"כ עד שאמר: רבונו של עולם ווי לאנג נאך וועל איך נאך ליידען אזא ענית, בלילה כשישב ועסק בתורה כדרכו לאור הנר, וכלה הנר, והלך לחפש איזה נר, ולפתע צנץ מן הארון שבחדר אור חזק, ניגש לשם וראה אבן טובה מונח שם, והבין שהוא שווה סכום עצום נסע ללעמבערג לסוחר אבנים אחד ושאל אותו כמה הוא שווה שאל אותו הסוחר אם יש ברצונו למוכרו אמר לו לא אך אעפ"י כן רוצה לידע כמה הוא שוה אמר לו הסוחר כי כל העסטרייכ'שע מלכות עם כל הרכוש של המדינה אינו מספיק לשלם בעד אבן זה ושאל ג"כ לכמה סוחרים אחרים וכולם אמרו לו כזה, התיישב בדעתו כי קודם שיקח אותו ישאל בשמים אם יקח אותו או לא ועשה פעולות לזה ושאל שאלת חלום אם יקח אותו והשיבו לו שהברירה בידו להניח ברשותו את האבן ועל ידה להגיע לעושר רב, או לקבל מוח כמוחו של האר"י הק' ולהיות עני כל ימי חייו מיד בחר במוח כמוחו של האריז"ל, ושאל מה לעשות עם האבן, והשיבו לו מן השמים

שיזרקו בחוץ השמימה וכן עשה, ופרח כמו ניצוצי אש עד שלא נראה עוד, והודיעו לו מן השמים שהאבן הזה הי' אבן אחת מן השתים עשרה אבנים של החושן והגם שמן השמים מיהב יהבו משקל לא שקלו (תענית כ"ה) פונדעסטוועגן בייא איהם האט מען דאך צוגענומען.

המהלך על כנפי רוח

פעם נסע העטרת צבי זי"ע לאיזה עיר והאכסניא שלו הי' באיזה דירה חדשה ובזה הבית הי' מרפסת שלא הי' עדיין על זה מעקה והעטרת צבי נפל בדבקות והלך אנה ואנה ויצא על המרפסת ולא הרגיש כי אין שם מעקה והלך הלאה על האויר בדביקות, ולמטה נתקבצו אנשים לראות איך שהעטרת צבי הולך באויר, והתלמידים עמדו בפחד כי באם יקיץ עצמו מהדביקות יכול ליפול ח"ו והתפללו שהשי"ת יתן במחשבתו לחזור להבית ואכן חזר להבית וסגרו תלמידיו הדלת אחריו שלא יצא עוד פעם וכשסיפרו לו שהלך באויר שינה את אכסניתו כי לא רצה לישאר במקום סכנה.

משדד מערכות

מרן הק' מלובלין זצוק"ל, בשנה האחרונה לימי חייו בירח מרחשון במוצאי שבת קודש זמן קידוש לבנה, התקשרו השמים בעבים וגשם שוטף, ולא היה לבנה, והוליך רבינו צבי בידו את רבו מלובלין אחר הבדלה מבית המדרש לביתו כי לא היה רבו בקו הבריאות, ובלכתם אמר מרן מלובלין: "אצינד וואלט אונז בעדארפט רבי הערשעלע זיידיטשוב'ער געבען א לבנה", ותיכף לקח רבינו צבי את רבו, והוליכו בחזרה לבית המדרש, והעמידו אצל חלון הראשון, ואמר הא לכם לבנה יפה וקידש הלבנה מתוך החלון, והיה לפלא מיוחדת שהחלון הזה היה באותו הצד אשר משם לא נראית הלבנה מעולם, ואמר מרן הק' מלובלין אחרי קידוש לבנה אתם תדמו כי רבי הערשעלע הפך כותלי בית המדרש לא כן הוא רק רבי הערשעלע הפך כל מערכת השמים, עד שהלבנה תאיר אצל חלון זה שלא נצטרך להטריח יותר בחולשת כוחינו לחלון הרחוק.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בשנת תקצ"א בעת ששלטה החולי רע וחללים רבים הפילה רחמנא ליצלן, וביום אחד הגיע לרבינו צבי מכתבים מרורים מאנשי בריתו, מרחוק ומקרוב, מחוזק החולאת רחמנא ליצלן, ונמסרו לו המכתבים בבית מדרשו בעמדו עוד מעוטף בטלית ותפילין, ותציקהו רוחו בצערן של ישראל, והיה בצאתו מבית המדרש מעוטף בטלית ותפילין כמנהגו, ובעברו לפני המזוזה נתן ידו עליה, ואמר בזו הלשון "הריני כפרת כל ישראל".

בשבת שאחר זה בלבשו הטלית של שבת קודם התפילה, ראה כי ציצה אחת נפסלה, והוכרח לקחת הטלית של חול, ואמר אז: "הנה בשבוע הבאה יהיה איזה חדשות" ובשבוע הבאה נפטרה זוגתו, הרבנית הצדיקת מרת רחל פערל עליה השלום בהחולי רע רח"ל, ואחר כך נחלה הוא בעצמו באותה החולאת, ולא היה יכול לשבת בשבת בסעודה שלישית כמנהגו בקודש.

בשב"ק ז' תמוז תקפה עליו מחלתו, וביום ג' עשירי לירח תמוז הוקלה עליו המחלה, ושאל לחתנו הק' מראזלא: אם אדם רשאי למצוא בעצמו איזה מעלה טובה, וחתנו החכם הק' הנ"ל המציא לו תיכף על פי התורה, כי רשאי, ואחר זמן מה אמר לחתנו הנ"ל, הן בדקתי כל שנותי, וחפשתי מכל צד, ולא מצאתי בי שום מעלה, רק מה שהשיא ארבעים יתומים, ובכל עת שעשה נשואין לאחד מצאצאיו השיא יתומה גם כן, ונתן להם נדן ומזונות על שלחנו. כעבור איזה שעות התחיל לקונן בזה הלשון: "רבי שמעון בן יוחאי מיט די זוהר'ס וועט אייך נאך אזוי לערנען וי אונז, נעכט מיט טעג גייט'ס ארויף קלאגן, וועט אייך נאך אזוי אבפיהרען וי אונז", ואמר אחר כך תורה, וביאר המדרש כך דמך רבי אבהו אחזו ליה י"ג נהרי אפרסמון, אמר להון אליך דמן אמר ליה דידך אמר אלין דאבהו, ואני אמרתי לריק יגעתי להבל כחי כליתי וכו' ובתוך הפירושים על זה אמר הפירוש אשר הצדיקים אף בעולם העליון חושדין את עצמן, אולי כל המדריגות שלהם הוא מעולם התוהו ובוהו, אולי חס ושלום לא זכו עוד אל האמת, וזה פירושו כל אלין דאבהו מלשון בהו וכו' ובאמצע הדרוש עלתה נשמתו השמימה אור ליום י"א תמוז שנת תקצ"א, ועם פטירתו לחיי העולם הבא נעצרה המגיפה.

בספר זוהר חי (פר' בשלח עח:) מספר תלמידו הרה"ק רי"א מקאמארנא זי"ע, כי הרה"ק סיים כתיבת ספרו על הזוה"ק בתיבת "קדוש" – "ובערש"ק שנת "כימי צאתך" (תקצ"א) סיים חיבורו בשלש קדושות ובשבת נחלה, ונגנז בליל רביעי י"א תמוז, ועמדתי אצלו בעת ההוא ואמרתי כמה תשבחות והיה מלהיט ומאיר וכל הבית היה מלא אור ונשמות, וברעו עילאה אסתלק לרעו דלעילא, קדוש, קדוש, קדוש".

בספר דברי תורה מהרה"ק ממונקאטש כתוב וז"ל: שמעתי מאדמו"ר הרה"ק ר' יחזקאל שרגא זי"ע משינאווא שאמר כי מי שהוא בחו"ל שאי אפשר לו להיות בל"ג בעומר במירון, עכ"פ יהי' בזידיטשוב בי"א תמוז ביומא דהילולא על ציון הרה"ק בעל עטרת צבי זי"ע, וירגיש טעם מעין זה, עכדה"ק. וידוע כי מאמרי צדיקי אמת כאלו כל דבריהם כגחלי אש וטובא גניז בגווי' וליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, וי"ל עה"כ גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו, כי ג'דלו ל'ה' ר"ת ל"ג בעומר, את"י ר"ת י"א תמוז, ונרוממה שמו יחדיו, שיבוא מזה התרוממות וקידוש ה', עכ"ל.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה הרבה כתבים שמהם נדפסו ספריו הקדושים: "עטרת צבי" על זוה"ק, "צבי לצדיק" על תיקו"ז, "פרי קודש הילולים" על פע"ח, "בית ישראל", וספר "סור מרע ועשה טוב".

פנימי תש"ב בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגה"צ רבי משה ראזנער שליט"א

אבד"ק טערצאל, מאנסי יצ"ו

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א בקרית יואל יע"א

מוצש"ק פרשת בהר בחוקותי תשפ"ג לפ"ק

רבינו קודם פניו בברכה ודרש בשלומו

רבינו: וואס עפעס איז דער מחותן דא אין קרית יואל?[1]

אבד"ק טערצאל: אויסער וואס איך האב דאך דא דריי אייניקלך (הרה"ג ר' יוסף רוקח שליט"א חדב"נ, הרה"ג ר' חיים יעקב רוקח שליט"א נכד רבינו שליט"א, הרה"ג ר' שמחה בונם רוקח שליט"א).... בין איך יעצט געקומען ספעציעל, איך געב אריין א ספר תורה לע"נ מיין זוהן וואס איז נפטר געווארן, כ'האב געוואלט לאדענען דעם מחותן צום סיום כתיבת האותיות.

רבינו: וועז גייט דאס זיין?

אבד"ק טערצאל: די קומענדיגע וואך זונטאג אי"ה, ראש חודש.

רבינו: זונטאג פאר שבועות הייסט דאס.

אבד"ק טערצאל: יא, די יארצייט טאקע פונעם קרן לדוד ז"ל.[2]

מ'שרייבט די ספר תורה אין שטוב פון ר' שמעון שטערן. א זוהן פון ר' יצחק שטערן (בן הגה"צ אבד"ק גבעת שאול ז"ל).

רבינו: אה, פון מאנסי.

אבד"ק טערצאל: האב איך געוואלט לאדענען דער רבי זאל קומען זיך משתתף זיין אי"ה.

חתנו הר"ר זלמן סופר שליט"א: דער אמרי חיים האב איך געזעהן אז ער האט געמאכט ב' סיון א הכנסת ספר תורה.

רבינו: ס'איז די יארצייט פון זיין פאטער דער אהבת ישראל [נסתלק ב' סיון תרצ"ו לפ"ק].

הרר"ז: ב' סיון איז אויך נאך פאר די שלשת ימי הגבלה.

רבינו: בעצם הלכה אין די ימי הספירה איז אסור צווויי זאכן, התונה און זיך שערן, דאם שטייט אין שולחן ערוך,[3] אוז דער מגן אברהם איז מוסיף ריקודין ומחולות,[4] עפעס אנדערש נישט.

---

1 הגה"צ מטערצאל שליט"א הוא חותנו של הגה"צ ר' יואל רוקח שליט"א אב"ד אוהל משה מאנסי, מחותנו של כ"ק רבינו שליט"א ושל הגה"צ ר' שמעון זאב מייזליש שליט"א, חדב"נ.

2 הגה"ק בעל קרן לדוד אבד"ק סאטמאר ז"ל הי' רבו ודודו של כ"ק בעל ויחי יוסף ז"ל מפאפא חותנו של אב"ד טערצאל שליט"א, וגם מצד אביו הגה"צ ר' חיים יעקב ראזנער ז"ל אבד"ק טערצאל ז"ל הי' חתנו של הגה"צ ר' אהרן זילבערשטיין אב"ד קערעצקי-בעלעד חתנו של כ"ק הערוגת הבושם ז"ל אביו של הקרן לדוד ז"ל.

3 כ"ה בשו"ע (או"ח סי' תצ"ג סעי' א וב) נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא, אבל לארס ולקדש שפיר דמי... ונוהגים שלא להסתפר... שאומרים שאז פסקו מלמות.

4 כ"ה במג"א (או"ח שם ס"ק א) דלארס ולקדש מותר משום שמא יקדמנו אחר. ונ"ל דמותר לעשות באותו פעם סעודת אירוסין (עי' סי' תקנ"א ס"ב) אבל לעשות ריקודין ומחולות של רשות נהגו לאסור, ונ"ל שאף מי שעשה שידוכים אסור לעשות ריקודין ומחולות.

באנייען בגדים זאגט ער נישט.[5]

אבד"ק טערצאל: ס'איז א טעות וואס מ'האט זיך טועה געווען מיט די דריי וואכן (בימי בין המצרים, בין י"ז בתמוז לט' אב).

רבינו: אפילו אין די דריי וואכן איז דאס אויך נאר וועגן די ברכת שהחיינו, אזוי שטייט אין שו"ע אז מ'מאכט נישט קיין שהחיינו,[6] וואלט מען דארט אויך ווען געקענט באנייען.

עכ"פ עס איז דא וואס מיינען אז ס'איז באלד אזוי ווי עסן חמץ אום פסח...

אבד"ק טערצאל: זיי ברענגען אבער אין לקט יושר, ס'איז נישט געווען דעמאלטס די אלע זאכן געדרוקט. דער לקט יושר איז געווען א תלמיד פונעם תרומת הדשן, זאגט ער אז אין עסטרייך האט מען זיך געפירט נישט צו באנייען קיין בגדים.[7]

רבינו: דער לבושי מרדכי האט א תשובה (שו"ת לבושי מרדכי מהדו"ב סי' קנ"ג) וועגן די שהחיינו און ער זאגט דערויף 'ולא נמצא בשום פוסק'.[8]

אבד"ק טערצאל: יא, אבער דער לבושי מרדכי זאגט עפעס אז עס וועגדט זיך צי אין אונטער לאנד צי אויבער לאנד, ער מאכט א חילוק.

רבינו: יא, אבער עכ"פ אין שולחן ערוך וועלט דאס נישט דערמאנט. מ'טרעפט היינטיגע צייטן טרעפט מען אזוי, די מלקטים האבן געטראפן.

אבד"ק טערצאל: אבער ס'שטייט נישט אז מ'זאל נישט הערן מוזיק, דאס שטייט נישט.

רבינו: ניין דאס שטייט נישט.

---

5 עיי' בס' אורחות יושר (להגאון ר' יצחק מולכו שאלוניקי שנת תקנ"א פרק י"א) ...כי מה שאמרו העולם שאין לעשות בגדים חדשים בימי העומר, הוא שיחת נשים, שלא מצינו חומרא זו בשום פוסק, ואם משום שמחה הבו דלא להוסיף, שלא אסרו שלא לעשות שמחות יתרות בריקודים ובמחולות עכ"ל. והובא בספר קמח סולת (דף קכ"ב ע"ב), ועי' בס' פחד יצחק (ע' עומר) שכתב בזה"ל: כתב האבודרהם לא נוכל לאסור להדיא לקנות כלים חדשים בימי העומר שלא החמירו בד"ז, לא פוסקים ראשונים ולא אחרונים, זה בלבד ראיתי בספרי מחברי דרשות שאין אומרים שהחיינו בימי העומר, ולכן דברים קלי ערך לתפור ולקנות חדשים נוכל להקל ודברים ששייך בהם שהחיינו יש להחמיר עד ל"ג בעומר וכו'.

ועי"ע בשו"ת פני מבין (או"ח סי' קל"ג אות ב') נשאל אם המנהג המובא בס' יפה ללב שאין ראוי ללבוש בגדים חדשים בספירה הוא משום שאין מברכין שהחיינו, והשיב דהא דאין מברכין שהחיינו בימי בין המצרים הוא משום שהם ימי פורעניות, אבל בימי הספירה לא שייך טעם זה, דהרי הרמב"ן כתב (פר' אמור) דימי הספירה הם כמו חוה"מ, ועל כן כתב שמקום שנהגו שלא לברך שהחיינו בספירה א"א לבטל מנהגם כי אולי נתקן במקומות שהיו גזירות בימים אלו כמש"כ החת"ס (בתשו' או"ח סי' קנ"ט) על שבת שלפני שבועות, עיי"ש.

וכן כתבו בתשו' לבושי מרדכי (מהדו"ב סי' קנ"ג) ובאורחות יושר (סי' י"א), וכן בתוס' חיים על חיי אדם (כלל קל"א אות י"א) שמה שנוהגים שלא ללבוש בגד חדש ולא לברך שהחיינו לא נמצא מזה זכר בפוסקים ואחרונים, וכמ"ש אם לא נהגו אלו ישנו מנהגם בלא התרה, עיי"ש.

ועיין בשו"ת היטב איטיב (סי' א) מהגה"ק רבי יעקב יוקל מוואלאווע ז"ל, מה שהשיב למרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל ששאלו אי מותר להעביר דירתו לאורשיווא לקראת משרת הרבנות החדשה בימי הספירה, והשיב שלא מצאתי בשום מקום בפוסקים לאסור, ואף בבין המצרים מותר, וכתב, וידעתי שהגה"צ מהר"ש סופר ז"ל עקר דירתו ממאטערסדארף ובא לקראקא בימי הספירה, עיי"ש.

6 כ"ה בשו"ע (או"ח סי' תקנא סעי' י) טוב ליזהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש.

7 עיי' באלי' רבא (מובא בשע"צ ס"ק מ"ח) שכ' דיש איסור ללבוש בגד חדש מי"ז בתמוז משום שהוא שמחה גדולה, וע"כ אפי' להמתירים לומר שהחיינו בשבת, עכ"ז אסור ללבוש בגד חדש בשבת עיי"ש.

ובשעה"צ שם הקשה עליו שלא מצינו שום איסור משום שמחה עד ר"ח אב, וע"כ דאיסור לבישה בגד חדש הוא מטעם שהחיינו, וע"כ מותר ללבוש בגדים חדשים בשבת עיי"ש, וכ"ה בחיי"א (כלל קל"ג אות י"ד) עיי"ש.

8 וז"ל הלבושי מרדכי (במהדו"ב סי' קנ"ג) מ"ש שהעולם נוהגין שלא ללבוש בגד חדש בימי הספירה, ולא נמצא בשום פוסק ראשונים ואחרונים. וכבר הייתי נושא ונותן בזה עם ת"ח, וידעתי כי בגליל העליון מחמירין בזה, אך בגלילות אלו יש מחמירין ויש מקילין מהאי טעמא. אבל מ"ש כת"ה משום ברכת שהחיינו, לא אדע מקורו איה, דהא ברוב זמנים כבר בשלו הגודגדניות, מה שקורין קירשע"ן אי ווייכסע"ל, ומברכין שהחיינו אם כי דאפשר להמתין עד ימי הגבלה, ולפי המנהגים [המבוארים באו"ח] בסי' תקצ"ג, ודברי מרן החתם סופר [או"ח סי' קמ"ב] ידועים מה שדן לענין נישואין. ועוד הא במג"א סי' תקנ"א [ס"ק מ"ב] כתב שאין הטעם מפני אבילות, דלא מצינו שיהי' אסור לברך שהחיינו. וביד אפרים [שם] מביא בשם גדול אחד הלכה פסוקה דמברך שהחיינו, ומביא ראי' מסי' רכ"ג ס"ב. ובספר חיי אדם [כלל קנ"ד סעי' י"ז] הראו לי כי להוציא רבים ידי חובתן אינו מברך. מ"מ החילוק מבואר לפי טעמו של מג"א, דאין מברכים בין המצרים משום דהוה זמן של פורענות האיך יתן הודאה לזמן הזה, וזה דוקא התם אשר בזמן הזה בעוה"ר החורבן לפנינו, כמ"ש בגמ' [ירושלמי יומא פ"א ה"א] דמי שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו, אבל בימי ספירה לא שייך הנ"ל, כי בעהי"ת נשמרים ממ"ש במס' יבמות דף ס"ב [ע"פ], ואותן הימים אינן לפנינו בס"ד. והנני לסיים בכל חותמי ברכות, אוה"נ דוש"ת, הק' מרדכי ליב ווינקלער ק"ק מאד יצ"ו

אבד"ק טערצאל: דער קרן לדוד איז מתיר מוזיק ביי א הכנסת ספר תורה, ער ברענגט אזוי אין די תשובות, אין תשובה קי"ט.[9]

רבינו: ער איז מתיר צו טאנצן, מוזיק איז נישט אסור מעיקר הדין, זאגט ער אז לצורך מצוה מעג מען.

דער לשון אין מגן אברהם איז 'ריקודין ומחולות של רשות',[10] אזוי זאגט דער מגן אברהם, מ'זאל נישט מאכן קיין ריקודין און מחולות 'של רשות'.[11]

---

9 עיין בשיירי כנסת הגדולה (סי' תקנ"א ס"ק) שכתב שמותר להביא כלי שיר ומנגנים בסעודת ברית מילה, משום שהיא שמחת מצווה, ובענין בר מצוה, כתבו הפוסקים דנחשב סעודת מצוה, וכן כתב הים של שלמה (ב"ק פ"ו סי' ט"ז) והוכיחו כן מהגמ' בקידושין (לא.) שרב יוסף עשה יום טוב לרבנן על הבשורה שהוא חייב במצוות, וכן מאברהם שעשה משתה ביום הגמל את יצחק, ובמדרש רבה שם שהיה ביום שנכנס בנו למצוות, ומה שכתבנו שמנהג האשכנזים להחמיר, כן הוא בסידור היעב"ץ ובטור (תקנ"א ס"ו). והברעת הפוסקים דיש להחמיר גם בטעיפ ומכיוון שהדור פרוץ יש להחמיר בזה.

10 כ"ה הלשון במ"א (או"ח סי' תצ"ג סק"א) אבל לעשות ריקודין ומחולות של רשות נהגו לאסור.

אמנם עיין במנחת יצחק (ח"א סי' ק"א) שכתב דבכלל איסור זה הוא גם שלא לשמוע כלי זמר עי"ש שהאריך דכן מבואר בהרבה פוסקים, וכן הסכמת כל אחרוני זמננו לאסור שמיעת כלי זמר, עי"ש.

11 ולחיבת הקודש נעתיק כאן מאמרו של כ"ק מרן רבינו שליט"א ביום ל"ג בעומר העעל"ט בוויליאמסבורג יע"א בענין זה:

"כ'ועל דערציילן א מעשה, אמאל ראש השנה איז דער דברי חיים ז"ל דער צאנזער ציידע אריין געקומען צו תקיעת שופר, איז ער צוגעזאגענען גראד צום באלעמער און אנגעהויבן די ברכה, ער האט גלייך געמאכט די ברכות און געבלאזן שופר, ער האט נישט געזאגט למנצח, ער האט נישט געזאגט די פסוקים פון מן המיצר וואס דער מנהג ישראל איז צוזאגן פאר תקיעת שופר, נאר ער האט גלייך אנגעהויבן, ער האט געמאכט די ברכה און געבלאזן שופר.

דער שינאוער רב ז"ל האט נאכדעם געזאגט, כ'וויל זאגן פארן עולם, מ'וועט נאך מיינען אז ס'איז אזוי דער מנהג, האט ער געזאגט, דער טאטע איז געווען אזוי פארקאכט אין די הכנה צו מצות תקיעת שופר, אז ער האט פארגעסן פון אלעם, ער האט זיך נישט געקענט איינהאלטן, ער איז אריין געקומען און ער האט גלייך אנגעהויבן די ברכה, נישט אז מ'זאל זיך פון דעם אפלערנען, אזוי האט דער שינאוער רב געזאגט.

לגבי וואס זאג איך עס, פאריגע וואך בין איך געווען דא אויף דעם מקום, כ'בין געווען אויף א שמחה, אויף די בר מצוה פון א ערשטע אור איניקל, כ'בין אריין געקומען אין ביהמ"ד און דעמאלטס איז געווען א לב מלא התרגשות, האב איך מיך אויפגעשטעלט טאנצן, נאר שפעטער

אבד"ק טערצאל: עם איז דא וואס זענען מתיר מוזיק ביי א סעודת מצוה. אבער דער עולם פירט זיך אזוי לחומרא... [בלי מקור משו"ע ופוסקים].

איינער האט מיך געפרעגט, ער האט עפעס א נאנטע שמחה צי ער מעג אהנטוהן א נייע בגד, כ'האב אים געזאגט, מיך מעגסטו פרעגן, ווייל איך בין מתיר...

רבינו: די שאלה איז אין די ניין טעג וועז מ'מעג עסן פלייש, מעג מען מאכן ריקודין אויך? איז דאס גלייך אזוי צו דעם?, ביי יעדן פדיון הבן אדער ברית מעג מען זיך אויפשטעלן טאנצן? אז מ'מעג עסן פלייש אין די ניין טעג איז עם דאך א סעודת מצוה, אבער א סעודת מצוה איז נאכנישט טייטש אז מ'מעג מאכן ריקודין ומחולות.

אבד"ק טערצאל: עס איז א מחלוקת אין דעם. דא איז דא מחלוקת אין דעם.

כ'מיין אז די תשובה פונעם קרן לדוד איז אין סימן קי"ט, די שאלה איז נאר אינמיטן, ס'איז נישט די גאנצע תשובה וועגן דעם.

רבינו: יא יא, כ'וויים פון די תשובה.

הרר"ז: ער זאגט טאקע דארט אז דער מגן אברהם זאגט נאר א סעודה של רשות, און מ'זעהט אין המשך מגן אברהם אז ער זאגט אז א שידוך איז נישט קיין סעודת מצוה במילא זאל מען נישט מאכן.

רבינו: דער פרי מגדים און דער מחצית השקל זאגן 'לארם' ביי אירוסין יא, שידוכים שוין נישט, נו הייבט זיך שוין אהן וואס הייסט אירוסין און וואס הייסט שידוכים?

רבינו ציוה להביא שו"ת קרן לדוד וקרא רבינו מתוך הכתב שם:

ער רעדט פון ל"ג בעומר [ע"ד אשר נסתפק אם נכון למסור ספר תורה לבית הכנסת בל"ג בעומר בתופים ובמחולות כנהוג נראה פשוט דאין כאן בית מיחוש] **'ואפילו בשאר ימי ספירה אין טעם לאסור עיין במגן אברהם סי' תצ"ג ס"ק א' על מה שכתב המחבר דמותר לארס ולקדש, דכתב דמותר נמי לעשות סעודת אירוסין אבל לא ריקודין ומחולות, וכבר כתב המחצית השקל**

אויפדערנאכט האב איך אריין געטראכט, עס איז דאך די ימי הספירה און דער מגן אברהם זאגט אז מ'מאכט נישט קיין ריקודין ומחולות אין די ימי הספירה, האב איך אריין געטראכט אז דאס איז געווען ברבים, מארגן וועט מען זאגן אז מ'מעג מאכן ריקודין ומחולות אין די ימי הספירה, ווייל איך האב אזוי געטוהן ברבים. ווייל איך פשוט זאגן כ'האב פארגעסן אז ס'איז די ימי הספירה, כ'וויל נישט קיינער זאל זיך אראפ לערנען א היתר אויף דעם, פשוט כ'בין געווען מרוגש און פון גרויס התרגשות האב איך פארגעסן אז ס'איז די ימי הספירה".

דדוקא של רשות כשידוכין, אבל באירוסין מותר לעשות נמי ריקודין ונתינת ספר תורה לבית הכנסת נמי מצוה אית בה וממילא שרי לעשות נמי ריקודין' [ומכ"ש בל"ג בעומר דאפילו נישואין שרי].

ער רעדט דא אויך וועגן נייע כלים וועגן שהחיינו [ואי משום שהחיינו כבר מבואר בעיקרי הד"ט בשם הרב מהרטו"ב בסי' כ"א] **'דלא מצינו לאסור ברכת שהחיינו בימי הספירה ומהאי טעמא כתב דאין להחמיר שלא לקנות כלים חדשים, עיי"ש על כל הכי נמי אין כאן בית מיחוש כנ"ל'**, במילא זאגט ער אז מ'מעג מאכן א שהחיינו אויף נייע בגדים.

על כל פנים, ער זאגט **'נתינת ספר תורה לבית הכנסת נמי מצוה אית בה'**. דאם זאגט ער, דאם איז מער אלס מצוה, אריינצוגעבן א ספר תורה.

אבד"ק טערצאל: כ'מיין דער יד מלאכי, ער ברענגט די כללים [כללי התלמוד], ער זאגט אז דער טעות איז געווארן פון די דריי וואכן.

הרר"ז: למעשה איז טאקע דעם קרן לדוד'ס יארצייט בו ביום, ראש חודש סיון.

וציוה רבינו להביא כיבוד, וכיבדו רבינו לברך על היין

וברכו רבינו: לחיים טובים ולשלום.

והשיב אבד"ק טערצאל: למען יאריך ימים על ממלכתו מיט הצלחה.

כ'מיין אז קרית יואל איז שוין גרעסער ווי סאטמאר אין אייראפע.

רבינו: יא, אידישע נפשות איז דא מער בליעה"ר, דא וואוינען היינט ארום פינעף און דרייסיג אידישע נפשות. דאם איז נישט געווען אינדערהיים אזוי.

אבד"ק טערצאל: דער רבי איז שוין געווען אין סאטמאר?

רבינו: יא, איך בין שוין עטליכע מאל געווען דארט.

אבד"ק טערצאל: איך בין שוין אויך געווען. דאם ביהמ"ד שטייט נאך.

רבינו: די שוהל שטייט נאך. ס'איז דא דארט צוויי שוהלן, ביידע שוהל'ן שטייען נאך. די צווייטע האבן די פרומע אשכנזים געבויעט ווען זיי האבן זיך אפגעטיילט פון די שוהל.

אבד"ק טערצאל: אין וועמענ'ס צייטן?

רבינו: אינעם קרן לדוד'ס צייטן. זיי זענען געווען ערליכער ווי די סתם שוהל אידן דארט.

אבד"ק טערצאל: דער קרן לדוד איז אינגאנצן געווען דארט אפאר יאר אין סאטמאר.

רבינו: יא, פון תרפ"א ביז תרפ"ט.

אבד"ק טערצאל: ער איז יונגערהייט אוועק. ער איז אינגאנצן געווען ארום זעכציג יאר אלט.

רבינו: ער איז זייער בידידות געווען מיטן זיידן ז"ל דער עצי חיים.

דער קרן לדוד איז דאך געווען רב אין די ווישעווע'ס (עיר ווישעווע הי' לו כמה חלקים והי' נקרא כן בלשון רבים),[12] זיי האבן צוזאמען געפליכטעט ביי די ערשטע קריג, מוצאי יום הקדוש איז דער זיידע אנטלאפן פון סיגוט.

דער קרן לדוד האט פארציילט אז זיי זענען געווען אין איין וואגן, ערב סוכות זענען זיי אנגעקומען נעבן קליינוואַרדיין, זיי זענען שוין נישט אנגעקומען ביז קליינוואַרדיין, נאר אין א דארף דערנעבן, זיי האבן געזעהן אז מ'דארף שוין בלייבן אויף יו"ט דארטן אינעם דארף, האבן זיי געזוכט וואו זיי וועלן קענען האבן א סוכה, ס'קומט דאך יו"ט... איז מען געגאנגען און מ'האט זיך אפגעשטעלט ביי א שטוב, און זיי האבן געפרעגט צי זיי וועלן קענען זיין דא אויף יו"ט, דער בעל הבית איז נאך געווען אין פעלד, און זי האט געענטפערט אז יא, מ'קען דארט איינשטיין, האבן זיי געפרעגט צי ס'איז דא א סוכה, האט זי געזאגט אז אין הויף איז דא א סוכה.

זענען זיי ארויס געגאנגען זעהן די סוכה, זאגט דער זיידע פארץ קרן לדוד 'ווישעווער רב, די סוכה איז פסול', פרעגט ער פונעם זיידן, פארוואס איז די סוכה פסול, האט

---

12 הגה"ק בעל קרן לדוד ז"ל טרם שנתקבל לאבד"ק סאטמאר למלאות מקומו של הגה"ק בעל שבט מיהודא ז"ל, הי' אבד"ק ווישאווא, ועמד בפרץ יחד עם מרן הגה"ק העצי חיים ז"ל נגד פירצות הדור, ובפרט נגד נגע הציונות שנתחזקה שם אחר המלחמה הראשונה ועשו חורבנות בהרבה בתים של שומרי תורה ומצוות בהשפעות רעות על דור הצעיר.

ויש לציין שמרן רבינו בעל הברך משה זי"ע בדרשתו במעמד כ"א כסליו שנת תשמ"ח דיבר ממלחמתו של אביו הק' מרן העצי חיים נגד הציונות.

ובתוה"ד אמר: ...ויש תה"י מכתב אשר כתב אבא מארי זללה"ה בשנת תר"פ סמוך לפרסום הצהרת באלפור להרב מאונגוואר הגה"צ מו"ה אברהם יוסף גרינוואלד זצ"ל בנו של מרן הערוגת הבושם, ותוכן המכתב שהוא מבקש שיבואו רבני המדינה להתאסף ולטכס עצה לקדם פני הרעה אודות התפשטות טומאת הציונות ולימוד שפת עברית, וכותב שם בזה"ל: כבר כתבתי להגאון בעל קרן לדוד זצ"ל אב"ד ווישאווא ועוד רבנים בענין זה, ומבאר שם עומק טומאת שפת עברית וכן היתה דעת כל הצדיקים...

ער געענטפערט, אז די סוכה האט מען געלייגט די סכך קודם און נאכדעם די ווענט [דהיא פסולה (סוכה יב.) משום תעשה ולא מן העשוי], דער קרן לדוד קוקט אים אהן אזוי... ער זעהט דאך א סוכה מיט ווענט עהעריג...

שפעטער ווען דער בעל הבית איז אהיים געקומען פרעגט אים דער קרן לדוד, 'ווער האט געמאכט די סוכה?', האט ער געזאגט אז ער האט געמאכט די סוכה, פרעגט ער אים ווייטער, 'ווי אזוי האסטו געמאכט די סוכה', האט ער דערציילט ווי אזוי ער האט געמאכט די סוכה, ער האט געלייגט פיר שטאנגען, און נאכדעם האט ער געדעקט די סכך, און שפעטער האט ער ארום געבויעט די ווענט.

דער קרן לדוד איז געבליבן נבהל ונשתומם, און ער האט געפרעגט פונעם זיידן 'סיגוטער רב, ווי אזוי האט איר דאס געוואוסט?', האט דער זיידע געזאגט 'ס'איז נישט קיין רוח הקודש, נאר כ'האב אזוי אנגעקוקט די סוכה, און כ'האב געזעהן ווי אזוי די סוכה איז געבויעט געווארן', און דער קרן לדוד האט דאס מפליא געווען.

כ'האב פריער געזאגט זיי זענען אנטלאפן אין איין וואגן, און מ'האט שוין נישט געקענט גיין אויפן וועג, ווייל די רוסן זענען אריינגעקומען קיין סיגוט און די וועגן זענען שוין געווען פארשלאסן, און מ'האט נאך געטראפן א וועג ווי אזוי צו פארן, האט דער קרן לדוד דעמאלטס געזאגט 'מזמור לדוד בברחו (תהלים ג, א), פרעגט דאך די גמרא (ברכות ז:) קינה לדוד מיבעי ליה, נאר אז מ'קען נאך אנטלויפן איז א 'מזמור', זיי האבן נישט געווואוסט ווי אזוי מ'וועט קענען גיין, און אז מ'האט געטראפן א וועג, און מ'קען נאך לויפן איז מזמור לדוד. דער קרן לדוד דערמאנט עם אין ספר אז מ'האט געמוזט אנטלויפן.[13]

פון טאטן ז"ל האב איך געהערט אז דער קרן לדוד איז דאך קודם געווען רב אין ווישאווא, און וועז מ'האט אים אויפגענומען קיין סאטמאר איז ער געקומען פרעגן דעם זיידן דער עצי חיים צי ער זאל גיין קיין סאטמאר. און דער זיידע האט אים געזאגט ער זאל נישט גיין, און ער איז יא גענאנגען, שפעטער האט ער געזאגט אז ער איז

---

13 וז"ל בספה"ק קרן לדוד (בליקושים שבסוף ספר בראשית): "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו, וידוע קושית הגמרא (ברכות ז:) קינה לדוד מבעי' ליה, ואמרתי לרשום למזכרת לבל אשכח חסדי ה' הגומל לחייבים טובות שגמלנו כרחמיו וכרוב חסדיו, והבנתי אז פי' הכתוב מזמור לדוד בברחו, במה שאירע לי בעת שהייתי מוכרח לברוח מביתי ומקהילתי ק"ק ווישווא יע"א מפחד אויב הבאה בשערי המדינה מחמת המלחמה האיומה בשנה זו שנת העת"ר לנו, ביום ה' למחרת יוה"כ אשר נודע כי גבר אויב ובא בגבולינו ובמוצאי יה"ק באו אלי נכבדי קהלתי והפצירו בי שאסע כאור בוקר בלי שום ספק, והיה בעיני קשה לעזוב קהלתי להיות מעשרה ראשונים היוצאים מהעיר, ובפרט שהפצירו בי רבים שלא אעשה כואת להעלות עוד עי"ז פחד באנשי קהלתי, ונשארתי עד שבאור ליום ו' עש"ק פתאום בא השמועה כי קרב האויב לעירינו ותהום כל העיר אנשים נשים וטף הרצים יצאו החופים אנה ואנה לבקש אופן לברוח כי לא נמצא בכל העיר עגלה לשכור ונפשינו נבהלה מאוד ואין מקום לנוס, ותהי חרדת אלקים עד שבעודי משתומם ומצפה לישועה בא אלי אחד מאנשי קהלתי ואמר לי שיש לו עגלה ואסע אתו עמו עם כל אשר לי, וברכתי ברכת תודה לה' וכאשר זכיתי לישב על העגלה מלאה לבי תודה לאל ית' אשר הטיב חסדו עמדי ויצאתי לשלום בעש"ק באשמורת הבוקר עד שבאתי לישוב סטרימבע סמוך להכנסת כלה בלי מלבושי שבת וטלית ותפילין ובלי אוכל מאומה מחמת אימה ובהילות ומהירות שכחתנו כל זאת בביתי ותחת אשר אמרתי כי יצאנו ממקום הסכנה.

פתאום בש"ק בעת ישבנו בסעודה אחר צהרים בחברת הרב הגה"צ מסיגעט שליט"א [ה"ה מרן העצי חיים ז"ל], באה השמועה כי אי אפשר ליסע עוד רק עד חצי שעה ואחרי כן יקלקלו הדרך מטעם מנהלי קרב לעכב השונא בקרבתו ונבהלנו מאוד והיינו נפחד כל הזמן עד מוצש"ק אשר רצינו ליסע להלאה, אבל הקול נתחזק שא"א ליסע כלל, מחמת עיכוב הבעלי מלחמה שקלקלו הדרך, ואנחנו היינו בפחד ובהלה מבלי לשית עצות בנפשינו וגם נשארתי בלי עגלה כי לא היה אפשר למצוא עגלה בכל הכפר וכבר נתייאשתי מליסע, עד אשר בחמלת ה' עלינו באה עגלה ריקנית בחצות הלילה כאשר אנחנו עומדים בחוץ לטכס עצה מה לעשות והעמדנו העגלה ונתרצה לשוב עמנו בדרך.

וכאשר זכינו לשבת על העגלה מלאים גיל וחדוה בתודה לה' אשר הטיב עמנו לברוח ממקום סכנה כי ביום ב' ביו"ט של סוכות כבר בא האויב עד הכפר הנ"ל, והנשארים יראו ופחדו פחד גדול ונמלטו באחד ההרים וה' ברוב רחמיו וחסדיו הסיב לב האויבים ושבו לדרכם בחוה"מ בבוקר ולא הרעו ב"ה מאומה וניצלנו מחמת האויב, ואני בחמלת ה' עלי ברחתי בעוד זמן לבוא על יו"ט של סוכות לקהל בעטלאן יצ"ו ומצאתי ב"ה סוכה נאה לקיים מצות סוכה כהוגן.

והבנתי אז בזה המעשה כוונת דוד המלך ע"ה שאמר מזמור בברחו מפני אבשלום בנו כלומר על שהיה בידו לברוח על זה גופא אמר מזמור ותודה לה', ונתיישב קושיית הגמרא, ורשמתי כל זה למזכרת לבל אשכח חסדי ה' אשר גמל עלי כן ה' אלוקינו יעורר רחמיו וחסדיו עלי ועל עמו כלל ישראל בכלל ובפרט שהם בעת צרה ואין להם להשען כי אם על אבינו שבשמים ויושיעני בקרוב למען שמו וישים שלום בעולם ויקרב ישועת ישראל ויגאלנו גאולת עולם אמן.

כמו כן מזכירו בספרו קרן לדוד על המועדים (בדרושים לשבת שובה, דרוש ה') וז"ל: ד"ת שאמרתי בקהלתי קהלת ווישאווא יע"א שנת העת"ר לנו, ורשמתי לזכרון בספר פה ק"ק טשארנא יע"א כי הוצרכנו לברוח מקהלתינו ביום ו' עש"ק האזינו י"ב תשרי מפחד אויב שבא למלחמה בגבולינו, והשם ירחם עלינו ועל שארית פליטת בני ישראל ויצילנו מכל מיני צער ונזק, ונזכה לישועה קרוב אכי"ר.

מתחרט (עם הישיבה הצליה בסאטמאר, אבל בתושבי העיר לא הי' אז עדיין הרבה חסידישע אידן).[14]

אבד"ק טערצאל: ער איז געווען קודם דיין אין סערדאהעלי אויך.

רבינו: בעפאר דעם איז ער געווען אין סערדאהעלי, און אין צעהלים איז ער אויך געווען.[15]

---

14 מן הענין לציין מה שסיפר כ"ק הגה"צ רבי אלעזר מפאלטישטשען זצ"ל על הקרן לדוד (מובא בספרו פקודת אלעזר - שיחות קודש עמ' קכ"ד) שבעת ששימש ברבנות בעיר ווישאווא, כאשר הציעו לו את כסא הרבנות בעיר סאטמאר והסכים לזה, נעשה רעש בעיר, כי כל העם מקצה העריצוהו והחשיבוהו עד מאד, והיה קשה עליהם פרידתו, באו אליו התלמידי חכמים ויושבי בית המדרש והתחננו אליו שלא יעזבם, באמרם אם רבינו אינו שבע רצון מלימוד התורה כאן בחושבו שאין אנו לומדים כדבעי, מוכנים אנחנו להוסיף על לימודינו עוד שיעורים כפי אשר יורונו רבינו, ענה להם הרב, שגם הוא היה מסכים איתם, אבל עתה אין בידו לעשות מאומה כי כבר הבטיח לאנשי עיר סאטמאר שיבוא אלידם.

לאחר מכן באו הנשים צדקניות שבעיר, והתחילו לבכות ולהתחנן שאל יעזוב אותם, ואם אין אנו מתנהגות כשורה אמרו מבטיחות אנו שמהיום והלאה ננהג בצניעות יותר, ואדרבה ידפיס הרב קונטרס בהוראות מפורשות האיך יתנהגו הנשים, ונמלא את כל הוראותיו, ענה להן הרב כדברים הנ"ל, שגם הוא היה עושה כן, אבל דבריו הראשונים אין להשיב, ואם כבר הבטיח, עליו לשמור מוצא פיו.

נתישבו בני העיר בדעתם, וקיבצו את כל התינוקות של בית רבן מכל העיר והגלילות אויבער ווישאווא ואונטער ווישאווא, והעמידום ליד בית הרב מסביב, וכולם צעקו קול אחד: עשה למען תינוקות של בית רבן בבכיות וילולות אשר נישאו למרחקים, ותהום כל העיר, אבל הרב הצדיק לא נתפעל כלל, באמרו הלא גם אני כמותכם רוצה מאד למלאות את רצונכם ולהישאר כאן, אבל האיך אוכל לשנות מדיבורי אם אמרתי ונתתי הבטחתי, אין עצה אחרת רק לקיים ככל היוצא מפיו יעשה.

והרה"ק מפאלטישטשען כשהיה מספר את זאת, היה מסיים 'א צדקות פונעם קרן לדוד', שחשש לעבור על מוצא פיו.

15 הגה"ק בעל הקרן לדוד ז"ל נולד בשנת תרכ"ז בטשארנא לאביו הגה"צ רבי עמרם גרינוואלד בן רבי יוסף גרינוואלד אב"ד טשעטשוביץ ותלמיד אחיו הגדול רבי משה גרינוואלד אב"ד הומנא קליינוארדיין וחוסט בעל 'ערוגת הבושם' בשנת תרמ"ב עבר לישיבת הגה"צ רבי שמואל עהרנפעלד אב"ד מאטערסדארף בעל 'חתן סופר' שם למד תקופה קצרה. בשנת תרמ"ט נשא את מרת פערל בת הגה"ח רבי יעקב ראפפורט מבארדיוב, לאחר נישואיו דר ליד חותנו וייסד שם ישיבה לתלמידים בשנת תרנ"ד נסמך להוראה ע"י אחיו הערוגה"ב, משם נתמנה בשנת תרנ"ד לדיין ומורה צדק בקהלת סערדאהעלי עם בואו לשם ייסד ישיבה גדולה שבה למדו במאה ושלושים תלמידים. ובשנת תרס"ו נתמנה לאב"ד צעהלים עפ"י המלצת רבו מאונסדארף זצ"ל. כשש שנים כיהן פאר בצעהלים, בשנת תרע"ב פנתה קהלת אויבער

אבד"ק טערצאל: אין צעהלים איז ער געווען רב, און איז סערדאהעלי איז ער געווען דיין.

כ'דערמאן מיך וועז דער ברך משה איז געווען ביי מיין שווער (כ"ק בעל ויחי יוסף מפאפא ז"ל) דעמאלטם וועז ער איז געווארן רב דא אין סאטמאר (לאחר הסתלקות מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע), האט מען געוועדט אז ס'איז געווען אמאל רבנים אין קליינע שטעטלעך, אבער זיי זענען געווען גרויסע מענטשן, האט ער געזאגט, למשל אז כ'האב געהאט עפעס אן ענין בין איך אריבער געפארן צום סעקלעהיד'ער רב (הגאון רבי יהודה סג"ל ראזנער ז"ל בעל אמרי יהודה) – ער איז א פעטער געווען, מיין טאטן'ס פעטער – ער איז געווען דארט סעקלעהיד'ער רב, אין א קליין שטעטלע.

רבינו: א ישיבה האט ער יא געהאט א גרויסע.

אבד"ק טערצאל: אזוי האט ער זיך מתאונן געווען דעמאלטם, אז אמאל איז געווען אין יעדע קליינע שטעטל חשובע רבנים תלמידי חכמים.

רבינו: יא, גרויסע מענטשן, גרויסע תלמידי חכמים געווען.

אבד"ק טערצאל: דער שימאניער רב (הגה"ק רבי שבתי שעפטל וויים ז"ל אבד"ק שימאני). א קליין שטעטל געווען שימאני, ער איז געווען א בעל מופת גדול.

רבינו: יא, ער האט געהייסן א איש מופת, דא אין קרית יואל איז געווען ר' ישראל דוד וויים,[16] ער איז איז געווען אן אייניקל (אביו הרה"ח ר' אהרן צבי ז"ל הי' חתנו של הגה"ק משימאני ז"ל).

א' הנוכחים: דער ויגד יעקב איז געווען רב אין פאפא?

ווישווא במחוז מארמרוש והציעה לו את כס הרבנות בעירם, בני קהלת צעהלים שהיו קשורים בקשרי אהבה והערצה לרבם מיאנו להסכים לעזיבתו, אולם עפ"י עצת הרה"ק המהרי"ד מבעלוא נעתר הקרן לדוד לקבל את הצעת הרבנות בווישווא, משם נתמנה בשנת תרפ"ב חודש אדר לכהן פאר בקהלת סאטמאר על מקומו של הגאון הצדיק רבי יהודה גרינוואלד בעל שו"ת 'זכרון יהודה' שנפטר בשנת תר"פ, והמשיך שם בישיבה גדולה חשובה, ולאחר שכיהן שם במשך שבע שנים נפטר במיטב שנותיו ללא זש"ק בר"ח סיון תרפ"ח ושם מנו"כ.

16 הרה"ח ר' ישראל דוד וויס ע"ה, היה מעיר קראלי ומהתושבים הראשונים בעיר קרית יואל יצ"ו, עמד לימין קדשו של רבותיה"ק זי"ע בלב ונפש כל השנים בעסקנות וסיוע להרחבת המוסדות הק', וכן יבלחט"א לכ"ק מרן רבינו שליט"א בכל השנים בקרית יואל.

אבד"ק טערצאל: ער איז נישט געווען עמטליך דער שטאט'ס רב.

הרר"ז: ער איז געווען רב אין קהל עץ חיים דארט.

אבד"ק טערצאל: ער איז געווען קודם רב אין הוניאד, עם איז געווען דארט צוויי קהילות דארט, ס'איז געווען א גאנצע מחלוקת דארט.[17] האב איך געהערט אזוי, דער אמת איז אז די אלע ערליכע אידן פון די אנדערע קהילה האבן געשיקט די קינדער צו אים אין די ישיבה, אבער ער איז אוועק געגאנגען פון דארט, ער האט געזאגט, אז חסידישע אידן זענען אקעגן מיין רבנות וויל איך נישט זיין דארט.[18]

איז ער געגאנגען קיין פאפא, דארט איז געווען א רב, אויך א תלמיד פונעם ערוגת הבושם, ער האט געהייסן רבי שמואל גאטליעב, ער האט געמאכט א ספר אויך, אזן ער האט געפרעגט דעם קאמארנער רבין, רבי יעקב משה, צי ער זאל גיין קיין פאפא, האט דער קאמארנער אים מרמז געווען 'נישט יעצט'. איז ער געקומען אהין, ער האט געהאט א ישיבה עץ חיים, אזן א ביהמ"ד מיט חסידישע אידן, אזן יענער רב האט דאם נישט אויסגעהאלטן, אזן א האלב יאר שפעטער איז ער נפטר געווארן, אזן ס'איז געווען א גרויסער איבערקערעניש, האט מען פארשטאנען וואם דער קאמארנער האט געזאגט אז ער זאל נישט יעצט גיין אהין, אזוי איז געווען די מעשה.[19]

17

ונתאר את פרשת המחלוקת כפי שמובא בס' הזכרון 'עולמי - סעפלאק וגליל מאוגערעטין (ח"ב עמ' 354):

בעיר הוניאד כיהן למעלה משלושים שנה כאב"ד הרב החסיד רבי וואלף גאלדבערגער שהתפרסם גם כבעל מופת, ונפטר ביום כ"א מנחם אב תרע"א, במשך הזמן תבעה המשפחה וחסידי צאנז לבחור בחתנו הגה"צ רבי ישראל פריינד שהיה רב בק"ק ראגנא לממלא מקומו, בתום מלחמת העולם הראשונה בחרה קהילת הוניאד בהגאון רבי יעקב חוקיה גרינוואלד ז"ל בנו של הגאון בעל ערוגות הבושם לרב, ונכנס לתפקידו בשנת תרפ"ג למורת רוח המשפחה וחסידי צאנז שעירערו על הבחירה ברצונם שייבחר חתנו של הרב הקודם רבי ישראל פריינד, חלק גדול מאנשי הקהילה התנגדו לכך בטענה שהקהילה רצונה בבחירת רבי יעקב חוקיה, משום שרוב רובם של אנשי הקהילה הם אשכנזים והם לא מוכנים לקבל עליהם את שיטת הרבנות החסידית, הנושא נהפך למחלוקת מפורסמת בין חסידים לאשכנזים, עד שסוכם על דין תורה בזבל"א, הקהילה בחרה בהגאון רבי יעקב גוטליב בעל יגל יעקב אב"ד הקהילה החסידית במישקולץ לבורר מצדם, ואלו המשפחות גולדברגר פרוינד וחסידי צאנז בחרו את הגאון רבי שלמה הלר ראבדק"ק סיגעט לבורר מצידם, וכאב בית דין נתמנה מטעם הלשכה הארטודוקסית בטרנסילבניה הגאון רבי אשר אנשיל וויס אבדק"ק נאדיפאלו, בית הדין ישב בנאדיפאלו במשך שבועיים שלושה ודנו בסכסוך על כל היבטיו הצבוריים שנהפך לסכסוך ממושך וקשה עם השלכות גם לשאר הקהילות, והתחשבו גם בעובדה שהגה"צ רבי ישראל כבר התישב בהוניאד, ולכן הגיעו לפס"ד של פשרה שיש בו הברקה בניסוח של אב בית הדין, הגריי"ח יהיה אב"ד דק"ק הוניאד ואילו הרב פרוינד יהיה רשאי לשאת בתואר אב"ד בק"ק הוניאד, ואכן במשך השנים הקפידו גדולי טרנסילבניה לכנות את הרב פריינד בתואר אב"ד בק"ק הוניאד, לדוגמא עיין בשו"ת לחם שלמה (יו"ד ח"ב ס' ע"ב), עכ"ד.

אגב, גם יש לציין שבהקדמת שו"ת דברי יואל מובא שבשנת תרפ"ב שלחה קהילת הוניאד כתב רבנות לרביה"ק בעל דברי יואל שיבוא לכהן פאר בקהילתם, ורבינו סירב בדבר.

18

עיין בס' אמרי אברהם (פר' קרח) **...ושמעתי שיחה נאה מפ"ק הגאון הצדיק מוהר משה דוד טייטעלבוים זצ"ל האבד"ק לאפאש, שנת תרצ"ד, ששבת בשבת זו בק"ק הוניאד, ואמר, הנה העולם אומרים בפי' דברי רשיז"ל הללו, שפרשה זו יפה נדרשת, שדורשים פרשה זו של מחלוקת, יותר משאר פרשיות התורה, ואני אומר פי' דבריו ז"ל, שפרשה זו יפה, בעת שרק נדרשת היא, ולא כשעושין כן, היינו שבפרשה זו יהי' נאה דורש ואינו נאה מקיים... ודפח"ח.**

19

עיי' בס' שמואל ברמה (מהרב ז"ל בחלק התולדות פ"ו): **...ראשית צעדי רבנו בעיר היו טעונים זהירות יתירה, צעדיו היו נתונים עדיין לביקורת ולמבחן, ואכן קשה היתה מלאכתו, אך רבינו כלול השלימות חכם התבונות מצא מסילות לליבות האנשים, ואט אט שככו הקולות אשר ביטאו את הקיטוב בין אנשי העיר, שבועיים לאחר כהונת רבינו בעיר כתב אחד מכתבי העת: ...שקטו הרוחות העזים שבמשך שנים רבות לא רצו להיפסק, עם בואו של הרב הראשי רבי שמואל גאטליעב שליט"א נכנסה ברכת השלום לקהילת פאפא שאליה השתוקקו מאז שנים רבות, ואם הסימנים לא יאכזבו יתמיד מצב השלום, ההבנה ההדדית וההרמוני' בין הפלגות שבקהילת פאפא...**

...אך דא עקא ניהול הענינים הרוחניים שבעיר השכנת שלום בה והרבצת תורה היוו מעמסה גדולה על רבנו, אך רבנו לא הירפה מעבודתו ובשקידה ובמרץ המשיך בה ליבו הטוב אשר כל מקרה ואירוע נגעו לו, ונפשו הנקי' מכל רבב לא יכלו נשוא את הטורח, ובמיוחד את הצער שגרמה לו קבוצה קטנה של מתנגדיו בקהילה, ובליל שישי אור לכ"ו חשון תרפ"ט, לאחר מסירת שיעור בישיבתו משאת נפשו חש ברע ונשמתו הזכה שבה למקור מחצבתה השמימה לאחר כהונה של כשנה ומחצה בעיר פאפא, והוא אך כבן נ"ב שנה.

למותר לתאר את סערת הרוחות והתדהמה בה הוכו אנשי העיר, האיש אשר כה אהוב ונערץ עליהם אשר התכבדו בו לעיני כל, ואוותם עליו שעיני הכל אליו צופיות שיעמיד את העיר על תילה יחדש תפארתה ויגדל כבודה, רבני הדור נתנו בו את עיניהם שיהי' יו"ר קהלות הארתודוכסים במדינה ויהי' נושאי דגלה ברמה ללחום מלחמתה ולשאת את מאבקי', ועתה מוטל הוא לפניהם, והוא עדיין במלוא תוקפו.

רבינו: דער ויגד יעקב איז געווען זייער א געלונגענער מענטש, אבער ער האט נישט געהאט קיין מזל מיט זיין רבנות.

אבד"ק טערצאל: אין די ישיבה האט ער יא געהאט מזל, ער האט זייער מצליח געווען מיט די ישיבה. מיט'ן רבנות האט ער טאקע נישט געהאט קיין מזל.

הגה"צ ר' יוסף רוקח שליט"א, חדב"נ: ס'איז דא אינטערסאנטע בריוון פונעם ערוגת הבושם, ער שרייבט אים וועגן דאם רבנות ווי אזוי ער זאל זיך פירן.

אבד"ק טערצאל: ער איז געווען קודם רב אין א שטעטל ליקעוו.

דארט איז געווען אן אלטער רב, און מ'האט אים געוואלט אויפנעמען אזוי במקומו, און דער ערוגת הבושם האט אים געבעטן ער זאל נישט גיין, פארוואס? ווייל דא וועט מען דיך זייער שטארק מקרב זיין, ווען עס קומט אהן א רב די ערשטע מינוט מאכט מען פון אים זייער א שטארקן מצב, שפעטער גיט מען אים צו קאסטן.... אז דו וועסט קומען אהין אזוי וועט מען דיך שיין אויפנעמען, אבער נאכדעם וואס דו וועסט שוין ווערן רב דארט וועט שוין גארנישט זיין. און צווייטנס זאלסטו נישט גיין וועגן די מעשה מיט רבי עקיבא איגר אין פרעשבורג.

רבינו: רבי עקיבא איגר הראשון.

אחד עשר יום מחורב,[20] איז געווען ביי אים.

אבד"ק טערצאל: יא, אויף זיין מציבה דארט אין פרעשבורג ווערט דאס דערמאנט בדרך רמז.

רבינו: דער טאטע ז"ל ווען מ'האט אים אויפגענומען קיין זענטא, איז אויך נאך געווען דעמאלטס דער אלטער רב אין זענטא. און דער טאטע איז נישט געגאנגען, כל זמן דער אלטער רב האט נאך געלעבט (הי' זקן ושבע ימים אבל כבר הי' חלש בכוחו והסכים שימנו את רבינו ז"ל להיות רב ואב"ד במקומו עוד בחיים חיותו).[21]

אבד"ק טערצאל: יא, רבי משה יודא לעבאוויטש האט ער געהייסן.[22]

הרר"ז: כ'האב געהערט פון רבי'ן לעצטנס ווען די סופרים מיט די ספרי תורה, אונזער ספר תורה איז אדורך געגאנגען כמה וכמה בדיקות, סיי בדיקות גברא, און אפאר מיני בדיקות דורכ'ן קאמפיוטער, מיט א קאמפיוטער איז דא אפאר סארטן, זיי זאגן איינם איז גוט פאר צורת האותיות, איינם איז גוט פאר חסר ויתיר, זיי זאגן אז מ'מאכט איינם אהן די אנדערע איז נישט געגוג.

אבד"ק טערצאל: שוין, כ'מאך דאס פאר מיין זוהן, כ'האב אים נעבעך נישט געקענט התונה מאכן, דעמאלטס מאך איך יעצט די חתונה.

ובירכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן אורך ימים בימינה, דער אויבערשטער זאל העלפן אריכות ימים ושנים מיט געזונט און מיט נחת און אלעם גוטן תמיד.

מכט בכתבי העת המתארים את פטירת רבנו, האבל הכבד ומסע הלוי' מעוררים התרגשות והתפעלות מהמעמד הרם לה הגיע רבנו בעירו ומחוצה לה תוך תקופת כהונתו הקצרה בעיר זו, ומלמדים על גודל הצער והיגון שאפף את תושבי העיר פאפא בפרט, ומדינת הונגרי' בכלל, קהילות רבות מרחבי המדינה שלחו את נציגיהם ללוי' כשרבניהם וראשיהם בראשם, שעות רבות של הספדים קהל עצום בוכה ומיילל על אילן רב פארות זה שנגדע... ועיי"ש שמביא עוד פרטים על הרבנות.

20 עי' בס' חוט המשולש ובאבני בית היוצר, כי בפרעשבורג הי' אב"ד הגאון מוה"ר משה חריף ז"ל (המובא בשו"ת פנים מאירות), ויהי כי זקן וידי משה כבדים וכחותיו ולא יכול עוד לצאת ולבוא לפני העדה והקהלה גדולה והיתה צריכה לאיש אשר ילך לפניהם להורות להם הדרך אשר ילכו והמעשה אשר יעשון לזאת הסכימו בהסכמת הגאון אב"ד לקבל משנה למלך אשר עבודת הקודש בכתף ישא ושמו עיניהם ובחרו בהגאון רבי עקיבא איגר הראשון ז"ל (בעמה"ס משנת רבי עקיבא, זקינו של הגאון רעק"א ז"ל), והנה אחרי זמן זמנים בקשו אנשי העדה ממנו שידרוש להם דבר ה' גם בבית הכנסת הגדול ונעתר להם ועל זה הקפיד הגאון רבי משה ז"ל, ויהי כאשר נח נפשי' דרב, הגאון רבי משה ז"ל ביום ג' אלול תקי"ח, עמד רעק"א להספידו ובאמצע ההספד הפסיק ואמר שהנפטר אינו מניחו להספידו עוד ותובע אותו לדין לפני בי"ד של מעלה, ובכל זאת ניסה שנית לדבר דבר אבל הפסיק שנית ולא הספידו עוד, וכאשר בא לביתו נחלה ר"ל ובימים מועטים עלתה נשמתו השמימה ביום ט"ו אלול תקי"ח לפ"ק, ובמעמד הלוויה פתח עליו האי ספדנא "אחד עשר יום מחורב", כי רק י"א יום עברו בין חורבן בית ראשון סילוקו של הגאון רבי משה חריף ז"ל לבין חורבן בית שני פטירת הגאון רבי עקיבא ז"ל, ועל מצבתו חרות "אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה".

21 עי' בס' ומשה היה רועה (ח"ב, עמ' קס"ב) שפע"א כאשר נשאל רבינו ז"ל לסיבת הדבר שלא הלך תיכף להשתקע בעיר זענטא כשקיבלו אותו כראב"ד, אז אמר רבינו שלא רצה לילך משום מעשה הנורא הנ"ל שאירע בעיר פרעשבורג.

22 בן הגאון רבי אליעזר ז"ל בעמה"ס דמשק אליעזר על המגן אברהם בשו"ע או"ח, וחתנו של הגאון בעל דברי אברהם מבאר־דיוב מגדולי תלמידי החת"ס, והגה"צ אב"ד זענטא נתקבל לשם ע"י מרן הגה"ק בעל ייטב לב ז"ל.

לשמר בכל דרכך!

סגולה בדוקה!

איידער איר לאזט זיך ארויס אויפ'ן וועג,
געדענקט אריינצולייגן צדקה אין די פושקע פון

"רבי מאיר בעל הנס"

לטובת אונזער כולל, אין דעם זכות וועט רבי מאיר
בעל הנס מיטגיין מיט אייך און אייך באגלייטן
טריט ביי טריט לשמירה ולהצלחה!

לשמור
בכל עת
מינה לא תזיע,
צו יעדע צייט
א ישועה.

צו באקומען אדער אויסצולייגן פושקעס אדער
צו מנדב זיין געלט פאר רבי מאיר בעל הנס רופט 24 שעה א טאג:

1888-REB-MEIR

(1888-732-6347)

קהל יטב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ירושלים • בני ברק • בית שמש

קוֹמֵם קְהַל עֲדָתֵנוּ בִּזְכוּת אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחַאי

בהתרגשות דקדושה הננו להודיע

לקהל אנ"ש תושבי ארה"ק ת"ו

שבעז"ה יתקיים

מעמד התעוררות ובקשת רחמים

באתרא קדישא מירון

בראשות אורחינו הגדול

הגה"צ אב"ד דקהלתינו וויליאמסבורג שליט"א

ביום ראשון פרשת בלק הבעל"ט בשעה 2:00 בצהריים

ע"פ רחבת תולדות אברהם יצחק

סדר המעמד הגדול

צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי כָּמַה לְךָ בְּשָׂרִ"י

מעמד לחיים עם ניגוני דביקות והתעוררות

לרגל שמחת החאלאקא לנינו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מִמְּנוּ תֵּצֵא תוֹרָה, אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאי

דרשת התעוררות והכנה לעלי' לציון הק'

ע"י הגה"צ אב"ד דקהלתינו וויליאמסבורג שליט"א

בַּר יוֹחָאי אוֹר מְפֹלָא רוֹם מַעֲלָה

מעמד הדלקה רבתי

יעלזו חסידים בנהורא עילאה וברשפי אש קודש לכבוד התנ"א רשב"י זי"ע

וְתֵעָרֵב לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ בִּזְכוּת אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאי

תפילת מנחה ואמירת תהילים ברוב עם

בשעה 5:00 אחה"צ במערת הרשב"י

סדר הנסיעות מתפרסם בהודעה נפרדת